

บทที่ 4

ปรัมปราคติไทอาหม

ปรัมปราคติของไทอาหมอันหมายรวมทั้งส่วนที่เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับต้นกำเนิดทั้งปวงและองค์ความเชื่อปรัมปรา มีความแตกต่างและอยู่นอกเหนือความรู้ด้านนี้ของสังคมไทยหลายประการ พื้นฐานความแตกต่างที่เป็นแก่นสารสำคัญคือ ปรัมปราคติไทอาหมอยู่บนฐานความเชื่อ "ผี" (ธรรมชาติและบรรพชน) ที่พัฒนาถึงขั้นจักรวาลทัศน์ แต่สังคมไทยมีตำนานและคัมภีร์อธิบายต้นกำเนิดโดยอิงกับระบบความเชื่ออินเดีย โดยเฉพาะฮินดูและพุทธ นี่เป็นการเปรียบเทียบระดับวัฒนธรรมหลวง (The Great Tradition) หรือวัฒนธรรมที่เป็นทางการด้วยกัน

ส่วนที่ว่าอยู่นอกเหนือนั้นหมายถึงในกรอบของพื้นที่และเวลา เมื่อกล่าวถึงพื้นที่นั้น ปรัมปราคติไทอาหมโดยเฉพาะส่วนตำนานเป็นมรดกร่วมของกลุ่มชนผู้พูดภาษาไทยบริเวณรัฐอัสสัมในอินเดีย ติดต่อมาถึงดินแดนคำตี้หลวงและรัฐฉานในพม่า ข้ามไปถึงเขตได้คงในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ส่วนเวลานั้นเล่า จุดกำเนิดของปรัมปราคติไทอาหมหรืออีกนัยหนึ่ง "ความทรงจำของสังคมเชิงสัญลักษณ์" สามารถสืบสาวอย่างมีหลักฐานจากปัจจุบันไปได้ไกลถึงพุทธศตวรรษที่ 12 กรณีของไทย เนื่องจากได้วางตนเองเป็นสังคมพุทธตลอดมานับแต่สมัยประวัติศาสตร์อันตั้งต้นแต่พุทธศตวรรษที่ 18 จึงมิได้มีตำนานหรือปรัมปราคติที่ไม่สอดคล้องกับความเชื่อหลักของสังคม ด้วยเหตุนี้เองเป็นผลให้ความทรงจำภายในสังคมไทย (ณ ระดับวัฒนธรรมทางการ) ไม่อาจย้อนไกลเกินเวลาดังกล่าวไปได้ ขณะเดียวกัน กลับผลิตความทรงจำของสังคมที่เชื่อมโยงข้ามขอบเขตไปถึงลังกาหรืออินเดีย รับและสืบทอดความทรงจำนั้นเป็นของตนเอง อันจะเห็นได้ชัดจากจารีตการเขียนตำนานต่าง ๆ

แม้กระนั้นก็ตามหากพิจารณาให้ถี่ถ้วนเรายังพบร่องรอยที่เป็นข้อต่อของ "ผี" กับ "ฮินดูและ พุทธ" ในสังคมไทยได้จากวรรณกรรมโบราณ "โครงการแข่งน้ำ" อันได้ชื่อว่าเป็นวรรณกรรมอันเก่าแก่ที่สุดของสยาม-ไทย โดยเฉพาะตอนพรรณนาต้นกำเนิดจักรวาลที่อ้างถึงโครงสร้างจักรวาล เช่น "ผาเผือกผาใหญ่" ล้อมด้วย "สี่ปวงดินทรงจำ" โครงสร้างจักรวาลนี้คล้ายคลึงกับที่ปรากฏในปรัมปราคติต้นกำเนิดไทอาหม คือ "ก้อนผาเผือกครองเมือง (หรือ ผาเผือกลายคำ หรือผาคำ)" ล้อมด้วย "คอยเสาฟ้าสีมูม (คอยที่คำหลังคาฟ้าสีมูม)" ทั้งนี้ยังกล่าวได้อีกว่าความคิดเรื่อง "ผารองเมือง หรือ คอยเสาเมือง" กับ "คอยเสาฟ้าสีมูม" ก็เป็นของกลุ่มไทใหญ่ในรัฐฉานและไทเหนือในญวนนานด้วย¹ นอกจากนี้เรายังพบว่าในเอกสาร "คำบอกทาง" ของไทดำก็มีการกล่าวถึง "สี่เสาทองคำฟ้า"² จากข้อมูลการเปรียบเทียบโครงสร้างจักรวาลในกลุ่มไท ชี้ให้เห็นว่าน่าจะเป็นโครงสร้างจักรวาลที่ไหม้อยู่ก่อนแล้วต่างหาก แล้วไทภาคกลางได้ปรับให้กลมกลืนกับความเชื่อฮินดูภายหลัง ไม่ใช่รับโครงสร้างจักรวาลของอินเดียมาแปลงชื่อเป็นไทยตามความเข้าใจเดิม³

จากตัวอย่างข้างต้น การศึกษาปรัมปราคติโดยเน้นโครงสร้างจักรวาลเป็นฐาน ไม่ใช่มีเพียงสืบสาวลำดับความเก่าใหม่ หรือสืบสาวว่าเป็น "ไท-ไม่ใช่ไท" เท่านั้น แต่เป็นการศึกษารูปธรรมของนามธรรมด้วย ตัวอย่างการกำหนดเรียก "เจ้าผาเผือก" (หรือ ศิวะ เทพ) ผู้ปกครองเหนือ "ผาเผือก" ใน "โครงการแข่งน้ำ" สะท้อนนามธรรมอันเป็นองค์ความเชื่อเหนือโครงสร้างรูปธรรมอย่างชัดเจน ในทำนองเดียวกันวิธีการนี้เป็นวิธีการสากลของสังคมโบราณที่จะสืบทอดระบบความเชื่อ วิธีการนี้ในงานวิจัยนี้เรียกว่า "การสร้างจินตภาพทางศาสนาเกี่ยวกับโครงสร้างจักรวาลเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของระบบความเชื่อ"

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงถือเอาการวิจัยหัวข้อ "การสร้างจินตภาพทางศาสนาเกี่ยวกับโครงสร้างจักรวาลเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของระบบความเชื่อ" เป็นภาระสำคัญ ในเบื้องต้นคือการวิจัยเอกสาร (documentary research) เพื่อแสดงปรัมปราคติไทอาหมจากการศึกษาโดยตรงจากข้อความในเอกสารตัวเขียนภาษาไทยอาหม อันเป็นเรื่องราวในตำนานสร้างโลกหรือปรัมปราคติต้นกำเนิดโดยเฉพาะ แล้วนำข้อมูลนั้นมาเรียบเรียงอย่างเป็นขั้นตอน ตีความ อธิบาย และวิเคราะห์ โดยเน้นเพื่อสืบสร้าง (reconstruct) โครงสร้างจักรวาลเป็นสำคัญ

ความรู้เรื่องปรัมปราคติของไทอาหม

ปรัมปราคติต้นกำเนิดของไทอาหมเป็นความรู้อันศักดิ์สิทธิ์ของสังคม และเป็นแกนกลางของปรัมปราคติอื่น เช่นปรัมปราคติเรื่องการสร้างบ้านแปลงเมือง ปรัมปราคติเกี่ยวกับสัญลักษณ์ตราแผ่นดินอันเป็นอัญมณีคู่ควร เมืองหรือ"จุ่มฟ้ารุ่งแสง เมือง" และยังเป็นที่มาของพิธีกรรมดั้งเดิมอื่น ๆ เช่นพิธีขึ้นด้าหรือเมด้า (ไหว้ผีด้าหรือผีบรรพชน) พิธีเรียกขวัญปาวมิ่ง พิธีแซกขุนแสง (ไหว้อัญมณีคู่ควร เมือง) พิธีที่เป็นประเพณีสังคมคือ "เช่นไหว้ใหญ่เดือนห้า" อันละม้าย "เช่นเมือง" และ"ก่าเมือง"ของไทถิ่นอื่น หรือกระทั่งพิธีที่เป็นโบราณราชประเพณี เช่น พิธีราชาภิเษก ฯลฯ ปรัมปราคติไทอาหมมีบทบาทหล่อหลอมและสืบทอดสำนึกร่วมของสังคมเป็นอย่างมาก

ดังนั้นสังคมไทอาหมจึงเก็บรักษาปรัมปราคติไว้ได้มากและเป็นระบบ จากฐานข้อมูลไม่มากนักที่เพิ่งเริ่มรวบรวมกัน ก็อาจกล่าวได้ว่ามีโครงสร้างของปรัมปราคติสมบูรณ์กว่ากลุ่มไทอื่น โดยพื้นฐานอันเป็นเบื้องต้นที่สุดพบว่าปรัมปราคติต้นกำเนิดไทอาหมมุ่งอธิบายกำเนิดและความเป็นมาของจักรวาล อันเป็นความจริงขั้นสูงสุด ขณะที่ปรัมปราคติต้นกำเนิดกลุ่มไทถิ่นอื่นยังมุ่งตอบคำถามที่เกี่ยวพันกับบริบทถิ่นฐานที่ตั้งของกลุ่มชนตนเองว่าเป็นมาอย่างไรเท่านั้น อย่างเช่นบริบทแรกของพงศาวดารล้านช้างที่จำกัดขอบเขตโลกศักดิ์สิทธิ์อยู่ที่"ภูสวง"หรือหลวงพระบางปัจจุบัน และตอนต้นของ"ความโทเมือง"ของไทดำที่เอ่ยถึง"น้ำแก้วปากแพทาว"หรือดินแดนลุ่มแม่น้ำดำแม่น้ำแดง⁴

ปรัมปราคติไทอาหมมีบันทึกในเอกสารหลายฉบับ สามารถจัดเรียงได้ครบตามโครงสร้างทฤษฎีปรัมปราคติ ซึ่งเป็นโครงสร้างใหญ่ที่สามารถพบได้ในระบบความเชื่อใหญ่เช่นฮินดู หรือฮีบรู ดังต่อไปนี้

1. ปรัมปราคติว่าด้วยต้นกำเนิดจักรวาลและสรรพสิ่งในธรรมชาติ ปรากฏใน "พินก่อเมือง"
2. ปรัมปราคติว่าด้วยอารยธรรมโบราณ และผู้นำอารยธรรมที่เป็นเทพเจ้ากึ่งบรรพชน ปรากฏใน "เลงดอน เจ้าฟ้าแผดขวานคำ"
3. ปรัมปราคติว่าด้วยการทำลายล้างและกลับมีขึ้นใหม่ของจักรวาล ปรากฏใน "ลายตุ้" (ลายเต้า?)

4. ปรัมปราคิดว่าด้วยวงศวานและการสืบทอดอำนาจของกษัตริย์ ปรากฏใน "ขุนหลวงขุนหลาย"

สรุปเนื้อความและแก่นความคิดของเอกสารว่าด้วยปรัมปราฉบับสำคัญ

1. "พื้นก่อเมือง" คือ ปรัมปราคิดว่าด้วยต้นกำเนิด(myth of origin)อันแท้จริง ซึ่ง
แต่งขึ้นในลีลาของปรัมปราคติที่สื่อด้วยสัญลักษณ์มากกว่าเรื่องราว เมื่อวิเคราะห์ในแง่
มุมของปรัมปราคติพบว่ามีความคิดภายใต้สัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

1.1 การสร้างจักรวาล

ได้แก่ กำเนิด"ฟ้าเก้า"(สวรรค์) โครงสร้าง ฟ้า-เมือง และ"ขวัญฟ้า"

1.2 กำเนิดสรรพสิ่งในธรรมชาติ

ได้แก่ พื้นฐาน คือ แผ่นดิน ภูเขา น้ำสาย ทราบไต้น้ำ, คนและพืชพรรณ-ชุมชน
และทิวไม้, เดือน ดาว ตะวัน, รวมทั้ง"ขวัญ"ของสิ่งต่าง ๆ

1.3 กำเนิดทวยเทพเจ้า

ได้แก่ เทพเจ้าผู้อำนวยการดวงเดือน, ตะวัน, ลม, หมอกเมฆน้ำค้าง

1.4 กำเนิดวงศวานเทพเจ้ากึ่งผู้ปกครอง

ได้แก่ "ไขฟ้า" ที่แบ่งเป็นวงศ์ผาคำ(สาางแดง) และวงศ์สาางดำ

1.5 กำเนิดอารยธรรมเริ่มแรก

ได้แก่ ชัยภูมิเมืองศักดิ์สิทธิ์(ผาคำและน้ำคำ) สัญลักษณ์อำนาจการปกครอง
(แสงเมืองหรือมณีคู่ควรเมือง) สัญลักษณ์แทนจิตวิญญาณเมือง(สาขเมือง) ระบบการ
ปกครองสังคมและเศรษฐกิจเริ่มแรก("ปักปันพรอง"หรือแบ่งที่ดินครอง และ"เสียส่วย
เสียกิน"หรือส่งภาษีเป็นสิ่งที่ของ) กำเนิดของระบบโคตรวงศ์เผ่าพันธุ์ (เงือก,สาาง,ผี)
กำเนิดคน ข้าว ช้าง

1.6 กำเนิดความเชื่อและพิธีกรรมเริ่มแรก

ได้แก่ความเชื่อเกี่ยวกับ"ด้าผีเรือน"หรือผีบรรพชนของตระกูล และความเชื่อ
เกี่ยวกับ"เสือ"หรือผีอารักษ์เมือง

2. "เลงดอน เจ้าฟ้าผดขวานคำ" มีลักษณะกึ่งระหว่างตำนานวีรชน (Legend) กับคัมภีร์ การปกครองและพิธีกรรมโบราณ เมื่อวิเคราะห์พบว่าคือ ปรัมปราคิดว่าด้วยอารยธรรม โบราณของสังคมระดับเมืองสมัยแรก ซึ่งมีผู้นำเป็นเทพเจ้าองค์สำคัญผู้เป็นบรรพชนวงศ์ "สาางคำ" ของไทอาหม

ตำนานเรื่องนี้ดำเนินเรื่องราวเหมือนวรรณกรรมที่สอดแทรกคำสอนเป็นระยะ ๆ แก่นเรื่อง เกี่ยวกับการสร้างบ้านแปลงเมืองของ "ยี่เร่องคำ" ที่ต่อมาสถาปนาขึ้นเป็น "เลงดอน เจ้าฟ้าผดขวานคำ" โดยได้รับการคำจุนจากญาติผู้พี่วงศ์ "สาางแดง" กระบวนการสร้าง บ้านแปลงเมืองเริ่มต้นตั้งแต่ การเสี่ยงทาย การเซ่นไหว้ค้ำและบรรพชนให้ช่วยค้ำจุนนี้ หมอเข้าทรงหาทำเลทิศทางที่จะยกพลไปสร้างเมือง การเตรียมทรัพยากรในการสร้าง เมือง คือ คน ช้างม้า วัวควาย พันธุ์ข้าวพันธุ์พืช กองทหารองครักษ์ กลุ่มเจ้าเมือง และหมอเมือง ต่อจากนั้นเป็นพิธีราชาภิเษก "ยี่เร่องคำ" เป็น "เลงดอน" การแต่งงาน กับญาติวงศ์สาางแดง และการได้รับอำนาจพิเศษต่าง ๆ เช่นการเรียกฝน ความไม่ตาย สุดท้ายก็เป็นการเดินทางไปสร้างเมือง

ในแง่ของปรัมปราคติ ถือว่าเรื่องราวได้หุ้มแก่นความคิดสำคัญเกี่ยวกับอารยธรรม โบราณของสังคมระดับเมืองสมัยแรกดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและหลักการสร้างบ้านแปลงเมือง ได้แก่

2.1.1 การรวบรวมกลุ่มหมู่บ้านที่มีอยู่แล้วให้เข้ามาภายใต้อำนาจ

2.1.2 การสร้างเมืองโดยบุกเบิกป่าดง เปลี่ยนเป็นเหมืองฝายส่งน้ำ เลี้ยง นาข้าว

2.1.3 การจัดตั้งตัวเมืองทางกายภาพที่สอดคล้องกับนิเวศวิทยาและ ความเชื่อปรัมปรา

2.2 หลักการปกครองบ้านเมือง ในระดับเมืองเน้นการรวมและประชุมกลุ่มเจ้า และขุนเมืองต่าง ๆ การบริหารร่วมกันระหว่างกษัตริย์และกลุ่มเจ้าเมือง (คณะที่ปรึกษา) ในระดับบ้านเน้นการรวมกลุ่มและประสานกับหมู่บ้านที่ควบคุมระบบน้ำชลประทาน

2.3 ความเชื่อและพิธีกรรมโบราณ แบ่งได้เป็น

2.3.1 ศาสนาและพิธีกรรม ได้แก่ การนับถือเทพเจ้า "ฟ้าสาางเหนือ"

"เสื้อเมือง" "คำ" และพิธีเช่นไหว้" เสื้อเมือง"และปลูก"ต้นเสื้อ" พิธีเลี้ยงทวย
กระดุกไก่ ฯลฯ

2.3.2 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการปกครอง ได้แก่ พิธีเรียกขวัญ
และมิ่งให้มาเกาะ"สายเมือง", พิธีราชาภิเษกอย่างโบราณที่มอบ"สาย"ต่าง ๆ ให้ ฯลฯ

2.3.3 พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการผลิต เช่นพิธีเรียกฝนของเมืองด้วยการ
กวัดแกว่งขวานทองคำและตีกลอง ฯลฯ

2.3.4 พิธีกรรมการรักษาโรคโดยการกินและอาบน้ำสมุนไพร

3. "ลายตุ(ลายเต้า?) " หรือ"ลาวผาลาน" คือ ปรัมปราคิดว่าด้วยการทำลายล้าง
โลกและมนุษย์ด้วยน้ำท่วมใหญ่ แล้วสร้างโลกกับมนุษย์ใหม่จากผลน้ำเต้า

เรื่องราวใน"ลายตุ" เริ่มขึ้นจากคนเลิกลูกชายผีฟ้า(เทพเจ้า) "ฟ้าตือจิ่ง"(พระ
เป็นเจ้า) จึงบัญชาให้เทวราช"เลงคอน" ลงโทษผู้คนให้สำนึก "เลงคอน"ส่งนกยักษ์
ราชสีห์ อสรพิษมา จนสุดท้ายบันดาลให้"ขุนวัน"(ตะวัน)เผาด้วยแดด แล้วให้เกิดน้ำ
ท่วมโลก ผู้คนตายหมดสิ้น ยกเว้นแต่"เต้า"เลืบลึง"กับวัวจุดตัวหนึ่งรอดอยู่บนแพ
ภายหลังวัวจุดตายบังเกิดเป็นน้ำเต้าลูกมเหสี เลงคอนส่ง"อ้ายผาลาน"ลูกชายลงมาขว้าง
สายฟ้าผ่าน้ำเต้าแตก แล้วคนเผ่าต่าง ๆ รวมทั้งสัตว์ก็ไหลออกมาจากน้ำเต้า หลังจาก
นั้นไม่นานอ้ายผาลานลงมามหาวันพันธุคนเพิ่มอีก ต่อมาเทวราชเลงคอนจึงให้"ขุนหลวงขุน
หลาย"ลงจากฟ้ามาปกครองมนุษย์เหล่านี้

เรื่องราวเกี่ยวกับผู้คนหลายเชื้อหลายพันธุ์แตกออกมาจากน้ำเต้า แล้วขุนหลวง
ขุนหลายลงไปปกครองนั้น มีอ้างเป็นข้อความสั้น ๆ อยู่ใน "อาหมบูรณจินดบัปพิมพ์ บทที่ 2
(ตำนานขุนหลวงขุนหลาย) และอ้างถึงอีกครั้งตรงกันทั้งใน อาหมบูรณจินดบัปพิมพ์ ของ
G.C. Barua และใน พงศาวดารไทอาหม ของ เรณู วิชาศิลป์ ลักษณะการอ้างถึง
เป็นการใช้สัญลักษณ์แบบปรัมปราคติ

เรื่อง"ลายตุ"ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่รู้จักแพร่หลายมานานมากในหมู่ไทอาหม และดู
เหมือนจะมีหลายสำนวน แต่น่าเสียดายว่าไม่มีการแสดงหรืออ้างถึงต้นฉบับตัวเขียนดั้งเดิม
อันเป็นที่มาของ"ลายตุ" ความรับรู้เรื่อง"ลายตุ"ที่ผ่านมาได้จากข้อความแปลภาษาอัสสัม

หรืออังกฤษจากต้นฉบับตัวเขียนอีกชั้นหนึ่ง

เนื่องจากไม่ได้อ่านจากต้นฉบับภาษาไทยเดิม ผู้วิจัยจึงไม่อาจวิเคราะห์แก่นความคิดในแง่มุมปรัมปราคดีได้ จึงเพียงแต่แสดงเรื่องราวไว้ดังข้างต้น

4. "ขุนหลวงขุนหลาย" ปรัมปราคดีว่าด้วยวงศ์วานและการสืบทอดอำนาจของกษัตริย์ยุคหลัง ปรากฏใน "อาหมบูรณกิจฉบับพิมพ์ บทที่ 2"

เลงคอน เจ้าฟ้าแผล ปรีक्षा กับ"ย่าแสงฟ้า"และ"ลาวขริ" แล้วเชิญ"ขุนหลวง"กับ"ขุนหลาย"หลานของเทพเจ้า"แอนคำ" เครือญาติของเลงคอน ให้ลงไปครองเมืองกลางที่มีคนหลายเชื้อชาติแตกออกมาจากน้ำเต้า เจ้าฟ้าแผลได้มอบ"จุ่มฟ้ารุ่งแสงเมือง"อันเปรียบประดุจการมอบอำนาจฟ้าเพื่อเป็นตัวแทนการปกครอง พร้อมกับได้เล่าถึงความเป็นมาของบรรพชนกษัตริย์วงศ์ต่าง ๆ แล้วสั่งสอนขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมรวมทั้งจารีตค่านิยมดั้งเดิมให้ ก่อนลงไปได้มอบของศักดิ์สิทธิ์คือ ดาบ กลอง ไม้แสงเมือง (ไม้ศักดิ์สิทธิ์เพื่อทำพิธีเสี่ยงทาย) และมีขุนต้นขุนวัน ปู่ผีเสื้อ และคนพันธุ์ไทติดตามลงไปจากฟ้าด้วย เมื่อลงมาครองเมืองมนุษย์ ขุนหลวงกับขุนหลายเกิดวิวาทแย่งชิง"ต้นไม้" ขุนหลวงพ่ายหนีขึ้นฟ้าไปฟ้องเทวราชเลงคอน ขุนหลายเป็นผู้ครองเมืองรีเมืองรำแทน

ขณะที่ "เลงคอน เจ้าฟ้าแผลขวาคำ"บรรจุปรัมปราคดีเกี่ยวกับการก่อตั้งอารยธรรมโบราณของสังคมระดับเมืองสมัยแรกให้มั่นคง ส่วน"ขุนหลวงขุนหลาย"บรรจุปรัมปราคดีเกี่ยวกับการรับมอบและสืบทอดอารยธรรมนั้นต่อไป โดยมีแก่นเรื่องว่าด้วยการอ้างสิทธิธรรมเหนือเผ่าพันธุ์อื่นและดินแดนโดยผ่านอำนาจการปกครองของกษัตริย์ที่เป็นคนไทย ยิ่งกว่านี้ปรัมปราคดีเรื่องนี้ยังมีบทบาทสนับสนุนการดำรงอยู่ของสถาบันสังคมและพิธีกรรมภายในสังคมไทอาหมอย่างชัดเจน และยังเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ที่เพิ่งผ่านไปของกลุ่มไทใหญ่(รวมทั้งไทอาหม)ซึ่งอ้างถึงต้นบรรพชนร่วมกันคือ"ขุนหลวงขุนหลาย"

แก่นความคิดสำคัญเชิงปรัมปราคดีในตำนานเรื่องนี้มีดังต่อไปนี้

- 4.1 สิทธิธรรมของพันธุ์ไทเหนือพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่ไทหรือ"ข้า" เพราะลงมาจากฟ้า
- 4.2 สิทธิธรรมและอำนาจการปกครองของกษัตริย์ โดยผ่านสัญลักษณ์ดังนี้

4.2.1 "จุ่มฟ้ารุ่งแสงเมือง" มณีนีค่าและตราแผ่นดินที่มอบให้โดยเทพเจ้าหรือ"ฟ้า"

4.2.2 "เครื่องว่อง" เครื่องราชาภิเษกหรือราชูปโภค (ว่องเป็นคำจีน มาจาก"หว่างตี้"หรือตำแหน่งราชา) เครื่องหมายแห่งการเป็นกษัตริย์เหล่านี้ เช่น จ้องและแพ่น(ฉัตรและบัลลังก์) ดาบและกลอง(ดาบศักดิ์สิทธิ์เอ็งदान และ กลองตีขอฝนขอแดดและขามออกศึก) (ในสมัยอาณาจักรไทอาหม กษัตริย์หรือ"เจ้าฟ้า"สะพายดาบศักดิ์สิทธิ์ในพิธีราชาภิเษก ภายในวังมีที่ตั้งหอกกลองหลวง)

4.3 พิธีกรรมโบราณ

4.3.1 สืบทอดพิธีกรรมดั้งเดิม เกี่ยวกับ การเรียกขวัญ การเช่นไหว้วุ่นเสื่อ การเสี่ยงทายกระดูกไก่

4.3.2 สถาปนาพิธีกรรมที่สนับสนุนสถาบันการปกครอง ได้แก่ พิธีบูชาจุ่มแสง พิธีปลุกต้นไม้และร้อยสายคำแดงที่ร่ายในพิธีราชาภิเษก

4.3.2 สถาปนาพิธีกรรมประเพณีของสังคม คือ พิธีเช่นไหว้เดือนห้าประจำปี อันเป็นช่วงที่"เลงคอน"พร้อม"ผี(เทวดา)แปลล้าน"ลงมา เชื่อมลูกหลานทุกปี

ความสัมพันธ์กับปรัมปราคติของไทยถิ่นอื่น

เมื่อนำปรัมปราคติต้นกำเนิดไทกลุ่มต่าง ๆ มาเปรียบเทียบ โดยทั่วไปแล้วพบว่าไทกลุ่มอื่นมีเรื่องน้ำท่วมโลกและกำเนิดคนจากน้ำเต้าคล้ายกัน เช่น ลาว ลื้อ ไทดำ ดังเช่นที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรใน "ความโทเมือง"⁵ และ "พงสาวดารเมืองแดง"⁶ ของไทดำ ส่วนของลาวมี "พงสาวดารล้านช้าง"⁷ "พงสาวดารหลวงพระบาง"⁸ "พื้นขุนบูมราชาธิราช"⁹ ของลื้อปรากฏเป็นนิทานท้องถิ่นเล่าสืบมา¹⁰

ในสังคมที่ก่อตั้งเป็นอาณาจักรหรือรัฐใหญ่จะพบแก่นเรื่อง"น้ำเต้า"สัมพันธ์กับ"ผู้ปกครองจากฟ้า" เช่น ในพงสาวดารล้านช้างตอน"พื้นขุนบูม" เทพเจ้า"แดน"ให้ขุนบูมลงจากฟ้ามาครองเมืองมนุษย์ ใน"ความโทเมือง" แดนให้"ท้าวสงท้าวเงิน"นำผลน้ำเต้าบรรจุนพร้อมแปลเสาทองลงมาก่อตั้งเมืองต่าง ๆ

ปรัมปราคติของกลุ่มไทใหญ่มักเริ่มต้นที่การส่งต้นวงศ์วานกษัตริย์จากฟ้ามาครองเลย

ก็คือ "ขุนลูขุนไล" หรือ "ขุนลูขุนไน" (ขุนหลวงขุนหลาย) เช่นใน "พงสาวดารเมืองเมมาหลวง"¹¹ "พงสาวดารเมืองแสนหรี"¹² "ตำนานเมืองเมมาฉบับฟ้าเก"¹³ หรือไม่ก็ปรากฏเป็นตอนแทรกในพงสาวดาร เช่น "ขุนลูขุนไลของ"นันทสิงห์"¹⁴ "เจ้าขุนลูเจ้าขุนไน"ของไทเหนือ¹⁵ มีที่แตกต่างไปก็คือตอนเบิกเรื่องของ "พงสาวดารไทใหญ่ฉบับเมืองไทย (Yai)"¹⁶ ที่กล่าวถึงเทพเจ้า "ขุนสาบ" ลงสร้างโลก ต่อมา "ปู่สังขะสี่ย่าสังขะสา" ลงหว่านพันธุ์คน แล้ว "ขุนผี" ก็พาคนนั้นไคลงจากฟ้ามาปกครอง สร้างเป็นบ้านเมืองขึ้นมา ไม่ได้ออกชื่อ "ขุนหลวงขุนหลาย" โดยตรง

พระยาอนุমানราชชนเคยเปรียบเทียบตำนานขุนหลวงขุนหลายของไทใหญ่ ไทอาหม และตำนานขุนบรม สรุปว่ามีมูลเดียวกัน ทั้งนี้ชื่อขุนบรมคือ "ขุนบรม" แปลว่า "ขุนใหญ่, ขุนหลวง" นั่นเอง

น่าสังเกตว่าในเอกสารกลุ่มไทใหญ่รวมทั้งไทอาหมอ้างถึงกำเนิดคนจากเมล็ดพันธุ์ไว้อีกประการ ไม่ใช่แค่อาศัยเฉียวอย่างลาวและไทดำ แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม "การอ้างอิงอำนาจฟ้าของผู้ปกครอง" เป็นจารีตร่วมกันของไททุกกลุ่ม ของลาวนั้นนับแต่ขุนบรม แต่ของไทใหญ่เมืองไทยไม่ระบุชื่อ ส่วนไทอาหมนั้นมีกษัตริย์มากมายที่ลงมาจากฟ้าก่อนขุนหลวงขุนหลาย

อายุของปรัมปราคติไทอาหม

ปรัมปราคติที่เป็นของไทอาหมแท้ ๆ คือ "พื้นก่อเมือง" และ "เลงดอน เจ้าฟ้าแผดขวานคำ" เราเปรียบเทียบแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์พิเศษกับกลุ่มไทใหญ่อื่น ๆ คือไทใหญ่ในรัฐฉาน ไทเม้า-ไทเหนือ นอกจากนี้โดยการพิจารณาบางจุด เราได้พบร่องรอยที่เชื่อมโยงกับวรรณกรรมลาวโบราณอีกประการ

เป็นที่ทราบกันดีว่าไทใหญ่มีความเชื่อในเทพเจ้าดั้งเดิมคือ "สาบ" ว่าเป็นผู้สร้างโลก และนับถือ "เลงดอน" เป็นเทวราชที่ยิ่งใหญ่องค์หนึ่ง อันนี้เป็นความเชื่อพื้นฐานร่วมกับไทอาหม

แต่อย่างไรก็ตามเรามีข้อมูลปรัมปราคติของกลุ่มไทใหญ่จำกัดมาก ข้าเวลานี้ยังไม่พบต้นฉบับเอกสารที่พิสูจน์ได้ว่ามีต้นเค้าเดียวกันกับเอกสารไทอาหมสองฉบับดังกล่าวเลย

ทว่าเราพอตรวจสอบได้ถึงร่องรอยร่วมกันหลายประการที่ยังหลงเหลืออยู่ เช่น ในคำขับพรรณนาถึงสมัยสร้างโลกของชาวไทเหนือบทหนึ่ง ตอนหนึ่งกล่าวอ้างว่าโลกนี้เป็น "เมืองที่เมงมูสร้าง"¹⁷ ข้อความนี้ตรงกับใน "พื้นที่เมือง" ที่พระเป็นเจ้ามอบหมายให้เมงมูทอโยสร้างชั้นฟ้า นอกจากนี้ยังพบว่า ในนิทานท้องถิ่นของชาวไทเหนือ มักอ้างถึงของวิเศษ เช่น "หญ้าปลุกดอกคำแดง" (สมุนไพรวิเศษ)¹⁸ ในพื้นที่เมืองนั้นมี "หญ้าปลุก" เป็นสมุนไพรวิเศษ และมีบทบาทสำคัญในพิธีเปลี่ยนสถานะบุคคลให้สูงขึ้น แม้จนถึงปัจจุบันหมอไทอาหมก็ยังเรียกน้ำมันตรีที่ประพรมว่า "น้ำปลุก" ไม่เพียงเท่านั้น เรายังพบการอ้างถึงหญ้าปลุกในตำนานเสือเมืองฉบับหนึ่งของชาวไทลื้อในสิบสองพันนาด้วย

กรณีพิจารณาโครงสร้างจักรวาลที่ปรากฏใน "พื้นที่เมือง" โดยเฉพาะคตินิยมเมงมู ก็พบว่าความประทับใจในเมงมูและลวดลายไขของมันดำรงอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าในเอเชียอาคเนย์ ผ้าลายเมงมูสามารถพบได้ในลายผ้าของกะเหรี่ยง ไทดำ และจ้วง เรื่องเกี่ยวกับเมงมูยังพบปรากฏอยู่ในตำนานต้นกำเนิดของชาวว่าด้วย โดยกล่าวว่าเดิมมนุษย์อยู่ในถ้ำ แล้วเมงมูนำห่านมนุษย์ชายหญิงออกจากถ้ำก่อน ในแง่ทฤษฎีของปรัมปราคติ เมงมูในเรื่องนี้ต้องเป็นสัญลักษณ์สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ส่วนในเชิงคติชนวิทยา นิทานไทดำเรื่องหนึ่งเล่าถึงกำเนิดลายผ้าเมงมูว่า มาจากการระลึกบุญคุณของเมงมูที่ทอโยปิดปากถ้ำช่วยป้องกันคนจากเสือ นอกจากนี้ในทางภาษาศาสตร์คำเรียกเมงมูเป็นคำมรดก (cognate term) ที่พบตรงกันของคนไท ไทดำว่า "เมงสิ่งสว" ไทใหญ่ว่า "ถาว" ไทอาหมว่า "เกา" ลื้อว่า "กวาว" ซึ่งแสดงว่าเมงมูเป็นสัตว์ที่รู้จักมาเก่าแก่

แต่ทว่ากรณีการถือว่าไขเมงมูเปรียบดังฟ้า และตัวเมงมูคือตัวแทนฟ้าหรือพระเป็นเจ้านั้นเป็นคติความเชื่อร่วมสมัยกับจีนสมัยราชวงศ์ถัง (พ.ศ. 1161-1450)¹⁹ เหตุที่เมงมูนับเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ก็เพราะความสามารถในการเชื่อมโยงไต่ขึ้นลงระหว่างฟ้ากับดิน และการสร้างข่ายใยอันเป็นระเบียบอิงของมัน

ด้วยเหตุนี้จึงน่าเชื่อว่าการคิดของคติสร้างโลกไทอาหมได้บังเกิดขึ้นที่ดินแดนลุ่มน้ำเมอถิ่นฐานดั้งเดิมของไทอาหม ซึ่งมีตำนานไทใหญ่สนับสนุนว่าก่อตัวเป็นชมรมกันมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 แล้วขยายตัวเป็นบ้านเป็นเมืองต่อมา ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่สัมพันธ์กับจีนมาโดยตลอดอีกด้วย

ด้วยวิธีการพิจารณาเพ่งเล็งไปที่โครงสร้างจักรวาลนี้เอง จึงชัดเจนว่าโครงสร้างเมืองอันเป็นชัยภูมิศักดิ์สิทธิ์"ผาคำและน้ำคำ"ในพื้นที่เมือง ที่สืบทอดเป็น"คอยคำและลินคำ"ในตำนานเรื่อง"เลงคอน เจ้าฟ้าแผดขวานคำ" มีเค้าเงื่อนร่วมกับวรรณกรรมลาวโบราณและอีสานหลายฉบับ

ในตำนานเรื่อง"เลงคอน เจ้าฟ้าแผดขวานคำ"ได้อ้างถึงสวรรค์ที่อยู่ของบรรพชนสาธิตตั้งอยู่ ณ "คอยคำ" ซึ่งมี"ลินคำ"(ธารน้ำทองคำ) ที่"น้ำใจใคร่(น้ำอมฤต)"ไหลรินอยู่ สถานที่เดียวกันนี้ในวรรณกรรมลาวโบราณเรื่อง"ท้าวฮุ่งฮุนเจือง"และ"ขูลูนางอั้ว"เรียกว่า"เขาทอง"และ"ลินทอง"ซึ่งมี"น้ำใจใคร่" และยังเป็นที่อยู่ของผี(เทวดา)มากมายเฝ้าอยู่ คนตายจะลงไปอาบขุบน้ำใจใคร่ใน"ลินทอง"แล้วกลับเป็นเทวดา ขึ้นไปอยู่กับเทพเจ้าแกนบน"เขาทอง" นอกจากนี้เฉพาะ"น้ำใจใคร่"ยังพบมีบทบาทอยู่ในวรรณกรรมของลื้อและยวน(ล้านนา)ด้วย คือพบสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมเรื่อง"ลังกาสิบโห"ของลื้อ

ที่มาของ"น้ำใจใคร่"ไม่ปรากฏในวรรณกรรมไทถิ่นอื่น แต่ดูเหมือนพบในตอนหนึ่งของ"พื้นก่อเมือง"ที่ว่าสมุนไพรวิเศษเรื่องแสงหรือ"แสงหย้ายา" ได้แบ่งออกเป็นแควน้ำที่พวกสาธิต(เทวดา)อาบแล้วเป็นอมตะถึงพันปี

โครงสร้าง"คอยคำ-ลินคำ"นี้บ่งชี้ว่าในสมัยหนึ่งชนชาติไทมีความเชื่อในโครงสร้างจักรวาลชุดเดียวกันมาตลอดจนถึงพุทธศตวรรษที่ 17-18 อันเป็นระยะเวลาที่ประมาณว่าเกิดตำนาน"ท้าวฮุ่งฮุนเจือง"แล้ว ทั้งยังเป็นช่วงที่กลุ่มไทอาหมยังไม่ได้อพยพจากอาณาจักรเมืองเมฆหลวงเข้าสู่ลุ่มน้ำพรหมบุตร

ภายหลังสถานะของโครงสร้างจักรวาลนี้กร่อนลงเป็นเพียงจินตนาการในวรรณกรรมของไทถิ่นต่าง ๆ ในลาวเองนั้นก็คงลดความสำคัญลงไปนับแต่สมัยพระเจ้าโพธิสาร (พ.ศ. 2066-2070)มีราชโองการให้นับถือพุทธศาสนาราวพุทธศตวรรษที่ 21

แต่ในกลุ่มไทอาหมยังสืบทอดเป็นความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์ ในพิธีกรรมเรียกขวัญเมืองปาวมิง เจ้าอันเป็นพิธีรัฐนั้นมักอัญเชิญให้สาธิตนำ"น้ำใจใคร่"มาใส่ปากกษัตริย์เพื่อให้เกิดปัญญารอบรู้และเป็นอมตะ จนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 24 อังกฤษเข้ายึดครองลัมเลิกรัฐไทอาหมและระบบปกครองโดย"เจ้าฟ้า"เมื่อพ.ศ. 2383 จึงกล่าวได้ว่าศาสนาทางการที่สืบทอดแต่

โบราณของรัฐไทอาหมจำเป็นต้องสูญสลายไปโดยปริยาย คงเหลือเพียงการรักษาสืบทอด
อยู่ในหมู่บ้านและบัณฑิตไทซึ่งยังคงปฏิบัติพิธีกรรมดั้งเดิมจนทุกวันนี้

เอกสารภาษาไทอาหมที่ใช้ในการวิจัยเพื่อสืบสร้างโครงสร้างจักรวาล

เดิมทีการศึกษาปริมปราศิตส่วนต้นกำเนิดว่าด้วยการสร้างโลกของไทอาหมใช้ข้อความจาก "เพหลวง" และ "อาหมบุรานจิ (Ahom Buranji) ฉบับพิมพ์ บทที่ 1" เท่านั้น เอกสารภาษาไทอาหมทั้งสองฉบับมีเนื้อเรื่องคล้ายคลึงกัน แต่ฉบับแรกยาวและจุเนื้อความมากกว่า อย่างไรก็ตามทั้งสองฉบับนี้มีใช้เอกสารตัวเขียนต้นฉบับจริง และยังไม่เคยมีการแสดงหรือเผยแพร่เอกสารตัวเขียนต้นฉบับจริงอันเป็นที่มาของทั้งสองฉบับดังกล่าว

แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลใหม่เป็นเอกสารต้นฉบับตัวเขียนภาษาไทอาหมซึ่งยังไม่เคยได้รับการเผยแพร่มาก่อนเป็นหลัก ทั้งนี้ได้ศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับเอกสารข้างต้นสองฉบับด้วย พร้อมกันนี้ได้อ่าน ปวิรรต และแปลเอกสารภาษาไทอาหมทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยเป็นภาษาไทยปัจจุบัน เอกสารภาษาไทอาหมดังกล่าวมี 4 ฉบับดังนี้คือ

1. พื้นที่เมือง
2. ลิกก่อเมือง
3. เพหลวง
4. อาหมบุรานจิฉบับพิมพ์ บทที่ 1

"พื้นที่เมือง" และ "ลิกก่อเมือง" เป็นเอกสารตัวเขียนที่จารตามจารีตดั้งเดิม²⁰ ส่วน "เพหลวง" เป็นเอกสารภาษาไทอาหมที่คัดลอกใหม่ "อาหมบุรานจิฉบับพิมพ์ บทที่ 1" เป็นการเรียงพิมพ์อักษรไทอาหมตามต้นฉบับ การศึกษาเอกสารภาษาไทอาหมทั้งสองฉบับมุ่ง 3 ประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเอกสารอันได้แก่ ประวัติความเป็นมา อักษรวิทยาและอักษรวิธี
2. แสดงความในเอกสาร
3. วิเคราะห์โครงสร้างจักรวาล

ในบรรดาเอกสารดังกล่าว ผู้วิจัยให้ความสำคัญมากที่สุดกับ "พื้นที่เมือง" อันเป็น

ตารางที่ 4/1 : ข้อมูลเอกสารภาษาไทยที่ใช้ในการวิจัย

เรื่อง	อักษร	ภาษา	ลักษณะเอกสาร	คักราช	ผู้แต่ง/ผู้คัดลอก	แหล่งที่มา
พื้นที่เมือง	ไทอาหม	ไท	- เอกสารถ่ายสำเนาจากต้นฉบับจริง - ขนาดกว้าง 4 นิ้ว ฟูต ยาว 14 นิ้ว ฟูต - จำนวน 24 แผ่น แผ่นหนึ่งมี 2 หน้า (ยกเว้นแผ่นสุดท้าย) รวมเป็น 47 หน้า หน้าหนึ่งมี 7 – 8 บรรทัด - ก่อนข้างสมบูรณ์ มีขาดและเลือนบางตอน	- ไม่ระบุปีที่แต่ง - คัดลอกระหว่าง พ.ศ.2312-2324 (รัชสมัยเจ้าเสือใหญ่ ฟ้างำเมือง) - ทำยต้นฉบับระบุว่าคัดลอกเมื่อเดือนเจียง ปีกดสีง่า	- ผู้แต่งคือต้นสกุล หมอผู้กวานบ้านข้าวแตก - ผู้คัดลอกคือ “ถวายเป็น” ผู้สืบสกุล หมอผู้กวาน	- เอกสารต้นฉบับตัวเขียนภาษาไทยอาหมในความครอบครองของ Nagen Hazarika ปัจจุบันอยู่ที่รัฐอัสสัม อินเดีย - พ.ศ.2536 ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ นำเอกสารถ่ายสำเนาจากต้นฉบับจริงมาประเทศไทย
ลิกก้อเมือง	ไทอาหม	ไท	- สำเนาภาพถ่าย (เนกาตีฟ) จากต้นฉบับจริง - ขนาดกว้าง 2 นิ้ว ฟูต ยาว 6 นิ้ว ฟูต (ย่อจากต้นฉบับจริง) - จำนวน 2 แผ่น แผ่นหนึ่งมี 2 หน้า รวมเป็น 4 หน้า หน้าหนึ่งมี 5 บรรทัด	- กลุ่มเอกสารระบุปี ค.ศ. 1814 - ทำยต้นฉบับเขียนว่า “หลักนิรวางเป้า”	- ไม่ระบุผู้แต่งและผู้คัดลอก	- อยู่ในกลุ่มเอกสารที่เรียกว่า “ลิกก้อเมือง ระบุปี ค.ศ.1814 ในความครอบครองของ DHAS หรือ Department of Historical and Antiquarian Studies in Assam ในรัฐอัสสัม อินเดีย - พ.ศ.2536 ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และเรณู วิชาศิลป์ นำสำเนาภาพถ่าย (เนกาตีฟ) จากต้นฉบับจริงมาประเทศไทย

ตารางที่ 4/1 (ต่อ) : ข้อมูลเอกสารภาษาไทยที่ใช้ในการวิจัย

เรื่อง	อักษร	ภาษา	ลักษณะเอกสาร	ศักราช	ผู้แต่ง/ผู้คัดลอก	แหล่งที่มา
เพลง	อักษร ไทย	ไทย	- เอกสารถ่ายสำเนาจาก ต้นฉบับอักษรไทยในวารสาร Journal of the Royal Asiatic Society, 1904 - ต้นฉบับอักษรไทยเป็นเอกสารคัดลอกจากต้นฉบับจริงอีกทีหนึ่ง การคัดลอกมิได้อิงกับจารีตการคัดลอกัมกับรูปแบบดั้งเดิมในเรื่องวัสดุรูปแบบ และขนาด	- ไม่ระบุปีที่แต่ง - ประมาณว่าคัดลอกใหม่ใน ค.ศ. 1904 หรือก่อนหน้าเล็กน้อย	- ไม่ระบุผู้แต่ง - ผู้คัดลอกคือ Golap Chandra Barua	- เอกสารต้นฉบับจริงอยู่ในความครอบครองของผู้สืบสกุลหมอยไทย Chakradhar Barua ในจังหวัดลพบุรี รัฐอัสสัม อินเดีย - พ.ศ.2528 ประเสริฐ ณ นคร นำเอกสารถ่ายสำเนาจากต้นฉบับอักษรไทยในวารสาร Journal of the Royal Asiatic Society, 1904 จากหอสมุด British ในอังกฤษมาประเทศไทย
อาหมบูรณเจี ฉบับพิมพ์ปีที่ 1	อักษร ไทย	ไทย	- ต้นฉบับอักษรไทยหมจากหนังสือ Ahom Buranji ฉบับพิมพ์ซ้ำ (1930) ค.ศ. 1985 ของ Golap Chandra Barua	- ประมาณว่าเรียงพิมพ์ใน ค.ศ.1930	- ไม่มีข้อมูล	- บรรณาธิการกล่าวว่าต้นฉบับจริงที่ใช้เป็นต้นแบบการเรียงพิมพ์อยู่ในครอบครองของหมอยไทย แห่ง Khalaignogra Mauza ในจังหวัดลพบุรี ได้มาเมื่อ ค.ศ. 1984 - ไม่มีข้อมูลที่มาของบทที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นอาหมบูรณเจีภาคฟ้า

คัมภีร์ว่าด้วยการสร้างโลกตามคติไทอาหมโดยตรง พื้นที่เมืองเป็นเอกสารตัวเขียนภาษาไทอาหมซึ่งมีอายุประมาณ 200 ปีเป็นอย่างน้อย และยังเป็นที่ยึดกันดีในฐานะคัมภีร์ศาสนาหรือ A book on religion²¹ ในหมู่ผู้รู้ชาวไทอาหม ซึ่งคงยังอ่านเข้าใจความหมายหรือจดจำรำลึกเนื้อเรื่องบางส่วนในคัมภีร์นี้ได้จนกระทั่งปี ค.ศ. 1932 (พ.ศ. 2475)²² แต่ทว่าระยะต่อมากงไม่มีการศึกษาคัมภีร์นี้อย่างเจาะจงหรือต่อเนื่อง ดังนั้นจึงไม่ได้รับการแปลเพื่อเผยแพร่ในภาษาไทยจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้จากการพิจารณาของผู้วิจัยเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง สำนวนภาษา ลักษณะตัวอักษรและอักษรวิธี พบว่าคติสร้างโลกใน "พื้นที่เมือง" ควรเก่าแก่กว่า "เพลงหลวง" หรือ "อาหมบูรณฉิลบัพพิมพ์ บทที่ 1" แล้วยังค่อนข้างแจ้งชัดว่ามโนทัศน์ของคติสร้างโลกใน "เพลงหลวง" และ "อาหมบูรณฉิลบัพพิมพ์ บทที่ 1" สืบเนื่องมาจาก "พื้นที่เมือง" ยิ่งกว่านี้ผู้วิจัยยังได้อาศัยข้อมูลจาก "พื้นที่เมือง" มาตรวจสอบและชำระคำบางคำที่เขียนผิดในเอกสารสองฉบับหลังอีกด้วย

พื้นที่เมือง

"พื้น" เป็นคำไทใหญ่หมายถึง "ปฐม ต้น แรก (origin)" "ก่อ" คือทำให้เกิด ให้มี ให้เป็น "เมือง" คือเขตแดนหรือหน่วยการปกครองซึ่งมีความหมายหลายระดับในภาษาไทย ได้แก่ เมือง แดน ประเทศ อาณาจักร โลก ภาษาไทถิ่นอื่นก็ใช้คำนี้หลายระดับความหมายเช่นกัน แต่ในที่นี้หมายถึงโลกอันเป็นที่อยู่ของคน ฉะนั้น "พื้นที่เมือง" คือตำนานสร้างโลกตามคติไทอาหมนั่นเอง

พื้นที่เมืองแต่งหรือเรียบเรียงโดยต้นสกุลท่านหมอผู้กวานบ้านข้าวแตกเมื่อใดไม่ปรากฏ แต่ได้คัดลอกโดย "ธราเข" ผู้สืบสกุลหมอผู้กวาน ในระหว่างรัชกาลของเจ้าเสือใหญ่ฟ้าเง้าเมือง (ลักษมีสิงห์) หรือ พ.ศ. 2312-2325 ดังท้ายเรื่องมีจดไว้ว่า "ปีได้หลักนี้กดสะง้า เจ้าเสือใหญ่ฟ้าเง้าเมือง เดือนเจียงจำลายลิก ต้นมันหมอผู้กวาน ข้าวแตก ลูกมันหมอผู้กวานครากระ หลานมันผู้ได้ลายลิก ชื่อมันธราเข ..."

เอกสารถ่ายสำเนาจากต้นฉบับจริงเรื่อง "พื้นที่เมือง" นี้เขียนด้วยอักษรไทอาหมภาษาไทย แบ่งเป็นสองภาค ภาคแรกว่าด้วยการสร้างโลก กำเนิดเทพเจ้า และ

ตระกูลกษัตริย์ ภาคสองว่าด้วย"ฮีโร่เรื่องคำ"ซึ่งต่อมาเป็น"เลงคอนเจ้าฟ้าแผด" ในที่นี้เน้นศึกษาเพื่อแสดงเฉพาะพื้นที่ก่อนเมืองภาคแรก ถ้าเนาเอกสารพื้นที่ก่อนเมืองภาคแรกมี 24 แผ่น 47 หน้า แต่ละหน้ามีตัวอักษร 7-8 บรรทัด มีข้อความขาดและเลื่อนบางตอนต่อไปนี้เมื่ออ้างถึงพื้นที่ก่อนเมืองภาคแรกจะเรียกว่า"พื้นที่ก่อนเมือง"เท่านั้น

ลักษณะตัวอักษรเป็นแบบเก่า ลายเส้นลงน้ำหนักงดงาม อักษรวิธีการสะกดค่อนข้างแม่นยำ ตัวอย่างเช่นเขียนว่า"ผา"หมายถึง"ฟ้า"และเขียนว่า"ผวา"หมายถึง"ผา"หรือ"ภูผา, ภูเขา"อย่างสม่ำเสมอ ไม่เหมือนเอกสารสมัยหลังซึ่งเขียนสลับกันไปมา นอกจากนี้ไม่มีที่แห่งเขียนผิดสลับกันระหว่างคู่อักษร"ญ" กับ"ส" และคู่อักษร"ย"กับ"ผ" อันเป็นคู่อักษรที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย และอักษร "ด" เขียนเป็น"น" เข้าใจว่าเกิดจากความบกพร่องของการคัดลอก อย่างไรก็ตามในเอกสารนี้ยกเว้นคำบางคำเช่น "มิ่ง" ที่หมายถึง"เมือง" และ"มัน"ที่หมายถึง"ท่าน(สรรพนามบุรุษที่สาม เอกพจน์)"มักไม่แยกความแตกต่างระหว่างตัว"ม"และ"บ"ในตำแหน่งพยัญชนะต้น และไม่แยกความแตกต่างระหว่างตัว"ม"กับ"ว"ในตำแหน่งพยัญชนะสะกด สองกรณีนี้อาจเป็นมาแต่ต้นฉบับเดิมแล้ว

ในส่วนเนื้อหาของพื้นที่ก่อนเมืองประกอบด้วยเรื่องราวหลายตอนดำเนินต่อกันไป โดยมีโครงสร้างละม้ายปรัมปราคติส่วนต้นกำเนิด(myth of origin)ของสากล กล่าวคือเริ่มด้วยการสร้างโลก(cosmogony)หรือแผ่นดินกับท้องฟ้าก่อน บังเกิดสรรพสิ่งในธรรมชาติ(creation)ได้แก่ พืชพรรณ คน ตะวัน เดือนดาว ต่อมาบังเกิดทวยเทพเจ้าแห่งธรรมชาติต่าง ๆ จากนั้นจึงเกิดผู้ปกครองหรือต้นวงศ์กษัตริย์ แต่ทว่าพื้นที่ก่อนเมืองก็มีลีลาและรายละเอียดอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่นที่ปรากฏในตอนเบิกเรื่อง ณ แดนสุขขอบฟ้าแห่งหนึ่งก่อนการสร้างโลก ชั้นต่าง ๆ ของโครงสร้างจักรวาลอันยอดเยี่ยมเป็น"ขวัญฟ้า" กำเนิดคนจากผลพีชวิเศษ กำเนิดเทพจากไข่แดงทองคำ กำเนิดเดือนดาวตะวันจากเกล็ดมณี เป็นต้น กำเนิดเหล่านี้อิงกับสัญลักษณ์ในธรรมชาติ อาจจัดเป็นปรัมปราคติที่เก่าแก่และมีบรรยากาศคล้ายปรัมปราคติยุคต้นบรรพชน(ancestral era)ของสังคมอนุพกาลได้ทีเดียว

อย่างไรก็ตามเนื้อหาของพื้นที่ก่อนเมืองช่วงต้น ๆ ไม่เป็นเอกภาพ มีความแทรกและเมื่อพรรณนาถึงเรื่องราวในพื้นที่ก่อนเมืองจึงตัดตอนแทรกนี้ทิ้งเสีย²³

1. เนื้อเรื่องพื้นก่อนเมือง

พื้นก่อนเมืองเขียนติดต่อกันโดยตลอดตามจารีตการเขียนดั้งเดิม แต่อาจจัดแบ่งเป็นตอนได้จากการดูคำขึ้นต้นลงท้าย (ชื่อตอนต่าง ๆ เป็นของผู้วิจัย)

หนุ่ยยาที่ฟ้าเก่า

"ฟ้าเป็นมิต"หรือพระเป็นเจ้าสูงสุดของอาหม* "จักมาหาดังฟ้าเก่าต่อหัวเมือง" ** หรือสร้างสวรรค์ที่สุดขอบฟ้าทางทิศเหนือ ที่แห่งนั้นยังไม่มีเดือนหรือตะวันแสงสว่าง (เทียบกับเวลาฟ้าสว่าง) เริ่มจับฟ้าสอดสลัสนั้นเป็นสีรุ้งแสงเงินแสงทองพาดส่องสุกใสหรือ"ปลงฟ้าลายดั่งคำดั่งมิตรางของ"ไว้เป็น"เมืองงามสงบเสถียร" ต่อมาอีกล้านปีสิบล้านปีก็กลายเป็น"เมืองเหมยของดั่งน้ำคำฟ้าอยู่เคียงเคียง"หรือแดนอันเนื่องนองด้วยไอน้ำสายหมอกซึ่งลอยคำฟ้าอยู่ สุดขอบฟ้านี้มีแสงสมุนไพรวิเศษ"แสง" เรื่องขึ้น*** ที่นั่นยังมี"หนุ่ยยาว่านพันธุ์คน"ขึ้นอยู่ด้วย ต่อมาหนุ่ยยา(สมุนไพร)ว่านพันธุ์คนก็ออกผลเต็มต้น

* "ฟ้าเป็นมิต" เป็นนามของพระเป็นเจ้าหรืออิเทพ(Supreme God)มีความหมายว่าฟ้าเป็นสีรุ้งแสงเงินแสงทอง ทั้งนี้โดยเปรียบเทียบความหมายกับสำนวนภาษาที่คล้ายคลึงกันในเอกสารไทอาหมหลายฉบับ และจากพจนานุกรมภาษาไทอาหมซึ่งอธิบายว่า"มิต"คือ"A rainbow in the east"ซึ่งน่าจะหมายถึงแสงเงินแสงทองรุ่งอรุณ นอกจากนี้ในพจนานุกรมภาษาไทใหญ่ของ Cushing เขียนว่า"มิต"หรือ"มุต" หมายความว่า"สีอันต่าง ๆ สานสลักกัน" ในพื้นก่อนเมืองมักเรียก"ฟ้า"โคด ๆ บางครั้งจึงเรียก"ฟ้าลายมิต"

** คำ"ฟ้าต่อ"หมายถึงสุดขอบฟ้าที่ต่อกับแผ่นดิน "หัวเมือง"เป็นคำประสมหมายถึงทิศเหนือ ส่วน"ฟ้าเก่า"คือชื่อสวรรค์ที่สุดขอบฟ้า

*** คำว่า"แสง"ในภาษาไทอาหมมีความหมายได้หลายอย่าง ได้แก่ อัญมณี แสงสว่าง ความรู้ ปัญญา วิเศษ แสงหย้าเป็นสมุนไพรที่เรืองแสงได้ ถ้ากินหรือทาทำให้"จอบแสง"หรือเกิดปัญญา และน่าจะหมายถึงปัญญาโดยตัวคำเองด้วย อย่างว่า"ตัว๑ หัวเป็นแสง(อัญมณี) ในใจเข้าจอบแสง(ปัญญา)แสนช่อง"

"สาธเหนือ"* จึงก่อสายลมเป่าผลตกลงไปข้างใต้ ผลกระจายเกิดเป็นคนมากมาย แต่อยู่ได้สองสามวันก็ตาย เนื่องจากไม่ได้กินหญ้าาจอบแสง ครั้นหญ้าาว่านพันธุ์คนออกผลอีก ลมก็เร่งเป่าอีก ผลตกลงมาเป็นคนระหว่างหญ้าา แต่ก็ไม่พูดไม่จาไม่เล่นรักกัน" เขาก็ยังมีด้านเสียงลักอ้อนเอ็น(เล่น)ชู้กัน" อยู่เฉยสองสามวันก็ตายอีก ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากว่าฟ้าหรือพระเป็นเจ้ายังไม่ได้สร้างโลกพื้นล่างอันผาสุกเรืองรองหรือ"ชั้นลุ่มใสเรือง"ซึ่งจะมีเมื่อนับแสนเมือง(หน่วยการปกครอง)

ย่ำอยู่เมืองผิงคี**

กล่าวถึง"อิงคี"(อิงคือที่อิงอาศัย คือคือใหญ่ อิงคีคือที่อิงอาศัยใหญ่ เทียบกับธรณี) ว่าทางออกทุกทิศทาง ทั้งใจ หัว ดิน สีข้าง หลัง ทางมากกว่าแสนปี และหนาถึงพันวา ผิงคินี้ล้านปีสับล้านปีก็ไม่ตาย เพราะ"ฟ้าปลงดีเหลือใจ"หรือพระเป็นเจ้าสร้างไว้ดีกว่าใคร ต่อมาฟ้าว่าจะให้ผิงคีมีลูกผี ให้บนบานฟ้าไว้อย่าหยุด ผิงคีก็ลงมาอยู่เบื้องใต้ อยู่ร้างเดียวไม่ดี อยากให้เหงื่อฟ้าตกใส่ ร่ำพึง"กูก็เป็นทั้งย่ำอยู่เมือง ฟ้าจิก(เรียก)ชื่ออิงคี ฤาพ้อยบ่เป็นลูก(ไม่ตั้งท้อง)นี้ก้อยกูเคย" จากนั้นขวัญเสียงปลิวถึงกลางหาที่ อยู่ของฟ้า ท้องฟ้าจึงเบิกเป็นช่องปล่อยลมพละองน้ำค้างตกหยดยมายถึงร่างผิงคี "ลมจึงมาเร้ามาก่อยาใจ ฟ้าผันให้มันดีแท้แล้ว" หรือลมมาเร้ามาก่อมาหาให้เกิดชีวิตที่ฟ้าผันให้ จากนั้นผิงคีมีลูกหญิงสี่คนชื่อ เข อี อาม ไอ่ กลายเป็นดินสี่ได้(ดินปูข้างใต้) ทรายได้น้ำ น้ำฝ่ายราย(น้ำตามเหมืองฝ่าย) และผาเค้าขวาง(ภูเขาทอดขวาง)

*คำว่า"สาธ"ในภาษาไทยอาจหมายถึง 1. เทพ อย่างว่า"บมีผิมีสางสักคน" (คนคือลักษณะนาม) 2. ความสว่าง อย่างว่า"ขบเมื่อน้ำเดือนคือออกใหม่(เดือนเพ็ญ) ส่องได้ฟ้าสางวาง(สว่าง)แท้แล้ว" ตัวอย่างเช่นประโยค"เมื่อหันเมืองสาธบมีสาธมีแสง" แปลว่าเมืองเทพนี้ไม่สว่างไม่มีแสง ส่วน"สาธเหนือ"ในที่นี้เป็นชื่อรองของ"ฟ้าเป็นมิด"

**สำนวนภาษากลุ่มไทใหญ่ที่ว่าด้วย "อิง" มีที่ใช้มากกว่าภาษาไทย เช่น "อยู่เรือนอิงพ่อแม่ ออกเรือนอิงผู้เจ้า"หรือ "อยู่บ้านอิงอาศัยพ่อแม่ แต่งงานแล้วอิงอาศัยตัวเอง"

เกาคำ (แมงมุมทองคำ) สร้างชั้นฟ้าจำลอง

กล่าวถึงเหืองฟ้าฝนตกไล่เบี่ยงไล่ไม่หยุด จนกระทั่งหลังดินเป็นหนอง ผืนดินขวาง
พื้นที่ฟ้า เพราะ"บมีกูบกับฟ้าจำลองเมือง"* หรือไม่มีชั้นบนสุดที่เป็นส่วนครอบเมือง (โลก)
ดังนั้นฟ้าลายมิตก็คิด"ปลงทั้งผู้เกาคำตัวใหญ่ ให้มันหน้าง (งอก) ไยยาวห่มหลังดินเป็นผ้า
(เทียบกับเพดาน)"** เป็นทั้งจาสี่ชั้นหลบเมือง (เทียบกับหลบหลังคา)*** ให้มัน"ผันทั้ง
ไยคำปลุกถึงฟ้า"หรือเปลี่ยนไยทองคำเป็นทองฟ้า จากนั้นสร้างแมงมุมทองคำมีปีกตัวหิม
สองตัวผิวเมี่ยง"ล่าตีนใหญ่เก่าเข้าจูเมือง" ฟ้าเป็นมิตเปลี่ยนให้แมงมุมเป็นดังตัวแทนตน
"ฟ้าผันให้มันเป็นฟ้าเป็นมิตก็" ให้แมงมุมทองคำตัวผู้ลงมาสร้างฟ้าเหนือผืนดินโดย"ซอนซอน
แล้วพ้อยซอน" (เทียบกับการซอนหรือแซมหญ้าคามุงเรือน) และรุมบินกันทอใยกลางหา
แล้วก่อเป็นพื้นเมือง (หน่วยการปกครอง) โดยลงมาจีหยาด ๆ เป็นดินเหนียว (ธรณี) แล้วทอ
ไยยาวอีกชั้นห่มหลังเดือนดาวเป็นฟ้า และ"ดันไปดันมารุนจิกไว้ รุนจำขวัญฟ้าต่อเดือน
ดาว"หรือแมงมุมรูดันฟ้า เป็นยอดสุดไว้เป็นที่อยู่ขวัญฟ้าซึ่งอยู่ต่อกับเดือนดาว หากว่า"ทิด
ขวัญขันเสียวายหนึ่งเมื่อได้ อิงสันจำได้เมื่อเหนือ" หรือถ้าเค็ดขวัญตกลงเบี่ยงได้ ธรณี
จะไหวสั่นจากเบี่ยงได้ตลอดเบี่ยงบนชั้นฟ้า จากนั้นแมงมุมก่อจาสี่ชั้นเป็นหลืบ (หลืบหลัง
คาหรือแดนฟ้า) ทองฟ้าจึงแผ่กางทั่วเมือง (โลก) จากนั้นไยแมงมุมนี้ก็ทอแสง ทอง

*คำว่า"กูบ"คือส่วนบนสุด อย่างว่า "กูบข้าง" "กูบ"หรือหมวกไทใหญ่

**คำว่า"ผ้า" ในภาษาไทยถิ่นมีความหมายซึ่งสืบเนื่องกันคือ 1. เมฆ 2. สิ่งกร
เพดาน วรรณคดีภาคอีสานและเหนือรวมถึงคนท้องถิ่นยังเรียกกลุ่มเมฆหมอกบนฟ้าว่า
"ผ้า, จีผ้า" และยังนำศัพท์คำนี้มาเรียกส่วนประกอบเรือนเช่นเพดาน ผู้วิจัยเห็นว่าจินต
ภาพแห่งจักรวาลไทอาหมนั้นสืบมาจากลักษณะเรือน "ผ้า"ที่เกิดจากไยแมงมุมจึงหมายถึง
ทั้งเมฆหมอกและเพดานบาง ๆ คลุมโลก ทว่าเหนือเมฆหมอกหรือ"ผ้า"ต้องมี"ฟ้า"อีกที
อย่างว่า"ดันกลีบผ้าแผ่ฟาล่วงบน" (จากวรรณคดีอีสาน) ทั้งหมดนี้จึง เป็น"กูบกับฟ้าจำลองเมือง"

***คำว่า"หลบ"หมายถึงสิ่งครอบคลุม ไทใหญ่ออกเสียงหลบว่า"ลูป" อย่างว่า
"ลูปหมอน" (ปลอกหมอน) "ลูปจอมเฮือน" (หลังคาเรือน) ไทภาคเหนือยังใช้"ผ้าหลบ
สระลี" (ผ้าปูที่นอน) แต่หลบในภาษาไทยทั่วไปลดความหมายลงเป็นสันหลังคาหรือออกไ้

ฟ้าก็เปลี่ยนลายดังหูกค้า (เครื่องทอผ้าทองคำ) เป็นรังพาดส่องไส ไยหนาไสฟ้ารุนเป็นจิก (ยอดสุด) ไว้ ไม่ได้ครอบปิดหมค เพื่อให้เดือนให้ตะวันกับสายลมอยู่ได้ ด้วยเหตุที่มีฟ้า นี้แหละฝนตกฝนลินแต่แรกนั้นค่อย ๆ อ่อนลง ทั้งหมดนี้ก็คือด้วย"ไยหนาลอกเป็นฟ้า"* เป็น เมืองฟ้าดินฟ้าขวก (ไขว่) ... (ข้อความขาดไปหนึ่งบรรทัด) ... จากนั้นน้ำแสงหย้ายา ก็ แบ่งเป็นแคว สางอาบแล้วชีวิตยืนยาวนับพันปี

ต้นกำเนิดหย้าปูลอก**

กล่าวถึง"ฟ้าเป็นมิตก็จักมาก่อนหน้าฟ้าเป็นเมือง"*** จึงลงมายู่กลางหาวันดัง รังผึ้ง เมื่อนั้น"เมืองสาบมีมีแสงมีแสง"เมืองเทพนี้ไม่มีแสงสว่าง ไม่มีแผ่นหลังดินรอง เบื้อง ใต้ ไม่มีชั้นฟ้าครอบเมือง ท้องฟ้ามีแต่ความว่างเปล่า ฟ้าหรือพระเป็นเจ้าเองไม่มีหัว ไม่มีตีน ครั้นต่อมา"ฟ้าก็จักมัลลกลอกเป็นคน"คือจำแลงเป็นคน เมื่อแรกนั้นมีแต่ช่อง (ปาก ฟ้า) กว้างกลางท้องฟ้า แล้วตรงช่องฟ้าเกิดแสงสีรุ้งแสง เงินแสงทองสวยงามสาบไปทั้ง ฟ้าทั้งเมือง(จักรวาล) จึงเกิดเป็นหัว ดิน ปาก ตา เป็นรูปร่างพระเป็นเจ้าขึ้นมา ต่อมาฟ้าคิดว่าจักสร้างผิ้องเครื่อง เบื้องใต้ และให้แมงมุมทองสร้างใยอยู่แสนปีจึงกลายเป็น หลบเมือง (หลังคาหรือสิ่งปกคลุมโลก) เมื่อแมงมุมทองก่อเมือง (โลก) เสร็จแล้ว ก็ ออกลูกมาหน้าเหมือนพ่อ จากนั้นสองเจ้าผิวเมียแมงมุมทองบินไปกลางหาทางทิศเหนือ จนถึงสุดขอบฟ้าที่เมืองเหมยนองดั่งน้ำที่คำฟ้าอยู่ แล้ว"เหมยจึงกัดทั้งผู้เภาคำเอาตาย" แดนนั้นหนาวจัดจนแมงมุมทองตาย ตายเป็นหย้าปูลอก ๒ ต้น ต้นหนึ่งเป็นน้ำปูลอกขางำ

*คำว่า"ลอก"มีความหมายใกล้เคียงกับจำแลง แปลงกาย เนรมิต มีใช้ในภาษาไทอาหม วรรณคดีไทใหญ่และไทเหนือ วรรณคดีลื้อ เป็นความหมายเปรียบเทียบมาจากการลอกคราบของสัตว์หลายชนิดเช่นงู แมงมุม ปู เป็นต้น ดังนั้น"ลอก"จึงไม่ใช่ การบันดาลให้เกิดขึ้นใหม่ล้วน ๆ อย่างเนรมิต หากเป็นการสร้างใหม่จากภายในโดยที่ยังเป็นคนเดิมอยู่ แล้วยังกลับหนุ่มสาวสวยงามแข็งแรงขึ้นด้วย

**หย้าปูลอกเป็นสมุนไพรวินิจฉัยในความหมายที่กล่าวมาแล้ว

***คำว่า"หน้าฟ้า"มีใช้ในกลุ่มภาษาไทใหญ่ ไทเหนือ และไทอาหม มีความหมายหลายอย่างคือ ฤดู อย่างว่า"หน้าฟ้าใหม่มาถึง" หรือทิศ อย่างว่า "แปดหน้าฟ้า เมืองไท" แต่ในที่นี้หมายถึงแผ่นฟ้า

กำเนิดป่า ผี ดาว คน

หลังจากนั้นมาไม่มีผีมีดาวเลย ไม่มีต้นไม้ใด พระเป็นเจ้าจึงมอบให้"ฟ้าเหมย นายเต้าหว่าน"*ลงมา"หว่านทั้งไม้แสนเชื้อเป็นเถื่อน หว่านทั้งหญ้าหลังดินแสนช่อง หว่านทั้งพันธุ์ผีพันธุ์ดาวกับพันธุ์คนห้าหกลีบ" หรือหว่านต้นไม้มานานาพันธุ์ให้เป็นป่า หว่านทั้งพุ่มไม้ ใบหญ้านานาพันธุ์เหนือดินไปทุกแห่งหน หว่านทั้งพันธุ์ผี พันธุ์ดาว พันธุ์คนห้าหกลีบฟ้า ต่อมาพันธุ์คนก็เกิดเต็มไปหมด แต่เขาอยู่หนึ่งเฉยเหมือนต้นไม้ เป็นเพราะ"เมื่อหั้นไผ บ่ลื้อสายลมมาเข้า"หรือเมื่อนั้นใครไม่ได้จับสายลมมาเข้าในตัวเขา(คือเขายังไม่ได้หายใจ หรือไร้ชีวิตนั่นเอง) พระเป็นเจ้าก็มองลงมาเบื้องล่าง เห็น"ค่อมเมือง"หรือที่ราบสูง อยู่กลางทิวไม้นานัก "บ่รู้ผีใดดาวใดให้มันฟ้าเป็นหมอ"หรือไม่รู้ว่าจะให้ผีใดดาวใดท่าน เป็นหมอ**

ปลงขวัญและกำเนิดไฟฟ้า

ครั้งต่อมา"ฟ้าก็จักมาปลงทั้งไฟฟ้าแดกลงเมือง" หรือพระเป็นเจ้าสร้างไฟฟ้าเพื่อ มาครองเมือง(อาณาจักร) ด้วยว่าป่านั้นก็เต็มไปด้วยคนหรือ"เพื่ออันเถื่อนขวักรใจเว่เยียน คน" แต่"ขงฟ้าไฟไปนั่งเฝ้าเจ้า"ไม่มีใครเป็นกษัตริย์ที่ขงฟ้า(แดนฟ้า) ซึ่งมีเพียงแต่ไอ หมอกและน้ำค้าง ดังนั้น"ฟ้าก็จึงจักปักหลืบฟ้าปลงลุ่ม"หรือพระเป็นเจ้าสร้างพื้นชั้นล่าง (ลุ่ม) "ปลงทั้งขวัญแรกผา เมืองบ้าน เถื่อน"หรือให้เกิดขวัญแรกของภูเขา ของ เมืองบ้าน(ไทยเรียกบ้านเมือง คืออาณาจักร) และของป่า ดังนั้นแล้วจึงกลายเป็น เมือง(โลก)ขึ้นมา "เพื่ออันปลงขวัญปลงไฟ"หรือเพราะปลงขวัญ แต่ยังไม่ปลงไฟ ไฟจึงไหม้ตายหลาย ปีหลังจึง"ปลงทั้งไฟหว่าฟ้าลงเมือง"

*"ฟ้าเหมยนายเต้าหว่าน" เป็นเทพชั้นสูง ผู้อำนวยการสายหมอกและละอองน้ำค้าง

**คำว่า"หมอ"เป็นคำไทดั้งเดิมมีความหมายกว้างมาก คือเป็นผู้รู้และผู้ชำนาญ ในศาสตร์และศิลปะทุกประการ ใช้ได้กับกลุ่มช่าง กวี ศิลปิน นักร้อง กลุ่มบัณฑิตและ ปราชญ์(ครูบาอาจารย์ ผู้คงแก่เรียน ผู้รู้หนังสือ อย่างหมอลึก) กลุ่มหมอยา(หมอ สมุนไพร) กลุ่มหมอพิธีกรรม(เช่นหมอดู หมอผี หมออาคม) และกลุ่มหมอเมืองใน ราชสำนักคือโหร ปุโรหิต อาลักษณ์ เป็นต้น

หลังจากนั้นพระเป็นเจ้าจะให้ไขฟ้าเหล่านั้นเกิดเป็นต้นวงศ์กษัตริย์ จึงลงมาเห็น" ก้อนผาเผือกหัวเมืองสูงเปี่ยมฟ้าดอยยอย" หรือเห็นภูผาหินสีขาวโพลนสูงตระหง่านทางทิศเหนือ แล้วก็ไปยัง"หัวดอยเหนือผา" มอบให้เจ้าหลวงซื้อสายฟ้างา (กก) ไขฟ้า งาอยู่เป็นปีเป็นเดือนก็ไม่แตกเสียที ไขทองคำนี้ส่องแสงไปไกล สายฟ้าอยู่หนึ่งเหมือนช้างครางทั้งวันทั้งคืน ภูผาก็ครางราวกับจะพังพินาศ เพราะ"ไขฟ้าบ่ได้หย่าปูลอกมาขา ไขคำปู้แตกเป็นคน"หรือไม่ได้หย่าปูลอกมาขา จึงไม่พึงใจเกิดเป็นคน ดังนั้นสายฟ้าจึง"ผละเสียไขคำ บ่ายเหนือ บ่ง่า"หรือผละทิ้งไขทองคำ แล้วมุ่งขึ้นเบื้องบน เลิกงา แล้ว"จึงพ้อยถึงท่ามเมืองฝ้ายฟ้าหัวเมืองคำฟ้าอยู่เค็งเชียง" คือไปถึงท่ามกลางเมืองชายฟ้าด้านทิศเหนือซึ่งลอยคำฟ้าอยู่ พาเอาน้ำหย่าปูลอกมาด้วย เมื่อยาไขฟ้า ต้องรออยู่ครบสามปีจึงแตกเป็นเจ้าเป็นนางมา"นั่งต่างเมืองหลิบฟ้าเฮ็ดขุน" ต่อมาไขฟ้าแตกหลายมอน* พวกเขาอยู่ชิดเคียงกันและขาวเผือก(ขาวนวล)** บังเกิดแสงส่องงดงามในถ้ำ

ผาหลวงและถ้ำผาไฟ

ภายหลัง"หน่วยฟ้าแตกเป็นตัว ครั้นครั้นเป่ากลางหาว ไอเหนือไอหันจำแตกเป็นไฟ"หรือหน่วยฟ้าแตกพุ่งขึ้นกลางอากาศ โอบนนั้นก็เกิดเป็นไฟ มาตกท่ามกลาง"ฟ้าเขาเขียวหลายร้าน(ชั้น) ผาหลวงจึงจักแตกเป็นเจ้า เป็นทั้งถ้ำผาไฟขุนใหญ่"***

*คำว่า"มอน"หมายถึงไขแดงใจกลางฟองไข นอกจากนี้ในภาษาไทยใหญ่มอนยังเป็นคำเปรียบ หมายถึงใจกลางหรือส่วนสำคัญที่สุดอีกด้วย เช่นหนังสือชื่อ"ลือนมอนความ"หมายความว่าคัดเลือกเฉพาะหัวใจหรือแก่นแท้ของของวรรณคดีทั้งหมดมาแสดง โปรดดู เรณู ธรรมชาติ และคณะ, รายงานการวิจัย"วิเคราะห์วรรณกรรมล้านนา "ลือนมอนความ"วรรณกรรมไทใหญ่ที่พบในภาคเหนือของประเทศไทย," (อัคราเนนา)

**ภาษาในกลุ่มไทใหญ่รวมถึงไทอาหมใช้"เผือก"แทนสีขาวทั่วไป

***"ถ้ำผาไฟ" เป็นชื่อเดียวกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เมืองหลวงแรก"แจ้รายดอย" ในมีเขียนเป็น ถ้ำผาผาย ถ้ำผาราย ภาษาไทอาหมปัจจุบันออกเสียงว่า"ซัพพราย"; "ขุนใหญ่"น่าจะเป็นคำไทใหญ่ ออกเสียงว่า"กุน"แปลว่าภูเขา

บังเกิดผาหลวงและถ้าผาไฟอันศักดิ์สิทธิ์ จากนั้น"ไอฟ้าจำขึ้นเป็น(ขึ้นเป็นเป็นคำผสม หมายถึงบังเกิด)หมอก(เมฆ)* หนีเมื่ออยู่กลางหาวขุนลมจำแล้ว"**. หรือไอฟ้าเกิดเป็นเมฆ หนีไปอยู่ในกลางหาวที่เป็นคั่นลม จากนั้น"เลือดฟ้าบ่าเป็นน้ำ เป็นทั้งดั่ง(วังน้ำ)ป็นกว้างเหนือผา" หรือเลือดฟ้าไหลบ่าลงมาเป็นน้ำ เกิดเป็นวังน้ำลึกกว้างบนหน้าผา และ"กะพร่องขึ้นเป็นน้ำคำกำข่า(เปียก)ผา ผาหลวงจึงจกขึ้นเป็นคำคำฝ่ง ส่องทั่วฟ้าสูงรุ่ง ไขคำจึงพ้อยขึ้นเป็นแสงส่องอยู่หัวเมือง" บังเกิดเป็นน้ำทองคำสาด ชัดแทบผาหลวงอันย่นตระหว้านดูทองคำส่องแวววาวทั่วท้องฟ้า ส่วนไขทองคำนั้นเป็นดังอัญมณีสาดแสงสว่างอยู่ทิศเหนือ

ก่อนบังเกิดเทพเจ้า

เวลานั้นเป็นกลางวันหรือกลางคืนยังไม่รู้ เพราะไม่มีใครส่องแสง ฟ้าเป็นมืด จึง"เอาทั้งขาบแสง ขึ้น(ขึ้น)เป็นเดือนเป็นวันกับดาว ให้เมื่อแสงส่องภูเมืองบ้าน"*** หรือพระเป็นเจ้าเอาอัญมณีสว่างเป็นดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ดวงดาวดาริกานามา เพื่อให้ส่องสว่างทุกบ้านเมือง ที่เป็นดั่งนี้ก็เพราะนำน้ำปูลอกมาทาไว้

"เมื่อหันทั้งกะสายลมโฉบลั่ว สีเข้าเป่าได้ฟ้าไปมา" หรือเมื่อนั้นทั้งลมพายุก็

*ภาษาไทอาหมมีคำ"หมอก เหมย นาย"เพื่อจำแนกกลุ่มไอน้ำต่าง ๆ "หมอก" คือ cloud หรือเมฆบนฟ้า "เหมย"คือ mist หรือหมอกลอยเรี่ย "นาย"คือ dew หรือละอองน้ำค้าง ปัจจุบันภาษาไทยอธิบายว่าเหมยคือน้ำค้างแข็งบ้าง เกล็ดหิมะบ้าง

**"ขุน"หมายถึงผู้เป็นใหญ่ และตำแหน่งที่บัญชาการทหารการบริหาร แต่ภาษาไทยยังใช้ขุนในลักษณะอื่นด้วย เช่น"ขุนเขา"คือภูเขาใหญ่ "ขุนน้ำ"คือ"ต้นน้ำ"หรือแหล่งชุมนุมน้ำบนที่สูงก่อนไหลลงเป็นห้วย ส่วน"ขุนลม"ในที่นี้คือคั่นหรือแหล่งชุมนุมลม(อากาศ)ซึ่งไทอาหมเชื่อว่าเป็น"ชั้นลม"อยู่กลางหาวเหนือ"ชั้นกบกับฟ้า" ก่อนจะถูกปล่อยเป็น"สายลม"(กระแสลม)พัดตามที่ต่าง ๆ บนโลก

***คำว่า"ขึ้น"หมายถึงทำให้ใส สว่าง โล่ง "แสง"คือส่องสว่าง ในภาษาไทยพาดู(ผาแก่)"ขึ้นแสง"คือสว่างจ้า อย่างไรก็ตามความตอนนี้"ขึ้นเป็น"เป็นการปริวรรตตามต้นฉบับ แต่เมื่อเทียบกับสำนวนภาษาที่คล้ายคลึงกันอาจเป็น"ขึ้นเป็น"(บังเกิด)ก็ได้

ยังไม่มีใครจับได้ เสียคสิพัดเป่าอยู่ได้ฟ้าไปมา "ทั้งกะสาขน้ำไผบปล่อยเป็นแคว ครั้น
ต่อเป็นทั้งดิ่งป็นกว้างเหนือผา" หรือทั้งสาขน้ำก็ยังไม่มีการปล่อยเป็นแคว(แม่น้ำ) เป็นวัง
น้ำลึกกว้างอยู่เหนือภูพานั้นแหละ "ทั้งกะสาขหมอกสาขเหมยไฟไปสั่ว สีเข้าหั้นใกล้ใกล้
กลางหา" หรือทั้งเมฆหมอกก็ยังไม่มีการจับได้ พัดเสียดลืออยู่สูงกลางหาเบื้องบน
(เป็นคำบรรยายสภาพธรรมชาติอันไร้เทพเจ้าจัดการดูแล) ต่อมาเปลือกมอนคำเกิดเป็น
เงือกลงไปอยู่ในวังน้ำ แต่ยังไม่มีการตั้งชื่อให้ จึงเข้าไปอยู่ในถ้ำ

ลักษณะและกิจของทวยเทพ

ต่อไปนี้จะกล่าวโดยสรุป

ใจฟ้าส่วนแก่นมอนคำมี 3 คน คือ แสงขึ้นฟ้ากลอยเมือง แสงซ่อฟ้าผาเผือก
ลายคำ แสงก่อฟ้ามอนคำ พระเป็นเจ้าประธานนางเมือง อำนาจหน้าที่ เมือง และ
แสง* ให้แต่ละคน หรือ"ภูจิกแบ่งของแสงปันสู"ดังนี้

แสงขึ้นฟ้ากลอยเมือง ให้นางเมือง(มเหสี)ซื้อหยาดสายลมซึ่งขาดด้วยน้ำปูลอก
ให้ครองดินฟ้าทั้งหมดที่เมฆมุนทองคำสร้างขึ้น ให้แสงเดือนแสงวันและแสงดาว ให้"คือ
ขวัญใจ(เปิด)ฟ้า"* ให้สร้างเมืองต่าง ๆ และวางแสงเมืองไว้กลางเมือง "สั่งว่า
เมืองใดคิมมิ่งเลือกสร้าง ปล่อยแสงไว้หลิบบเมืองกู(ทุก)ที่ สั่งว่าหลิบบฟ้าใดงามมิ่งเลือก
ครอง แสงเมืองไว้กลางเมืองเพื่อน(คนอื่น)ออนแท่กอย" สั่งให้เพื่อนท้าว(ท้าวเมือง
หรือผู้ปกครองอื่น ๆ)เสียส่วย ให้หว่านพันธุ์คนทุกหลิบบฟ้าเมือง ให้ปกครองทั้งหมดหรือ
"หม่มทั้งเมือง" ให้คือขวัญเมืองที่ปลงไว้ทุกที่ด้วย

*แสงคือมณีนีคำ คนไทโบราณเชื่อกุณวิเศษของแสงต่าง ๆ ว่ามีอำนาจคุ้มครอง
แสงจึงอยู่ในฐานะสิ่งเคารพ อาจบูชาที่บ้าน หรือใส่ได้แสงห้อยต่างเครื่องรางก็ได้
นอกจากนี้จากหลักฐานในตำนานต่าง ๆ แสงยังเป็นเสมือนตัวแทนของอำนาจการปกครอง
ในทัศนะดั้งเดิมของไทย ดังนั้นการที่ฟ้าหรือพระเป็นเจ้าปันแสงให้ใจฟ้าหรือเทพเจ้า
ทั้งหลายก็คือสัญลักษณ์ของการแบ่งปันอำนาจการปกครองให้นั่นเอง การให้วาง"แสง
เมือง"หรืออัญมณีประจำเมืองไว้กลางเมืองทุกที่ คือให้วางสัญลักษณ์ของการปกครอง
และคุ้มครอง คตินี้สืบเนื่องเป็นลัทธิและประเพณีบูชา"จุ่มฟ้ารุ่งแสงเมือง"ของไทยาหม

** "คือ"หมายถึงถือไว้ ทรงไว้

แสงซ่อฟ้าผาเผือกลายคำ ให้นำนางเมืองซื่อแสงเมือง ให้"บุค(สืบแทน)ย่านน้ำ
ก่อเมือง" ให้เป็นเจ้าเมืองผาคำ ที่ใดดีให้สร้างเมือง ให้วางแสงเมืองไว้ย่านน้ำ
ทิศเหนือทุกที่ ให้ครองแคว้นใหญ่ ให้คนทางได้น้ำส่งส่วยช่วย ให้"คุ้มเมืองข้า
เมืองไท้" เขาจะได้ส่งส่วยไรให้

แสงก่อฟ้ามอนคำ ให้นำนางเมืองซื่อแสงรุ่งคำ ให้"คือสายจิ้งเมือง บ่ผละ"*
ให้ครองเมืองสาบ ให้แก้วให้แสง และ"ปันมิ่งสายฟ้ากับคำขานสายลม ปันทั้งสาย
หมอกสายฝน" และ"คุ้มทั้งเมืองผิเมืองสาบกับเมืองคน" พวกเขาที่จะส่งส่วยมาช่วย

ต่อมาเปลือกมอนคำของไขฟ้าแตกเป็นทั้งเจ้าทั้งนางอีกด้วย

ฟ้าให้ ๒ ผัวเมียชื่อ อ้ายหลังเดือนแสงหุ่น แสงจ่อฟ้าลายนาน กับนางเมือง
หมอกลายเหลือง ให้"คือทั้งแสงเดือนดาวไขฟ้า" ให้ขาบแสงฟ้าจำเดือน(ดวงจันทร์)
ซึ่งมีหญ้าปลูกเอาไว้ ให้เครื่องว่อง** มีปลั่งทั้งทองคำ กลอง แสงเขียว(หยก)ซึ่ง
ส่องด้านหนึ่งเป็นเงิน ส่องด้านหนึ่งเป็นทอง ให้"ม้าลมบินเป็นปีก" ให้ขี่ม้าพาเดือน
ไปแขวนบนฟ้าทุกวัน พอครบสามสิบวันก็เอาขาบแสงฟ้าจำเดือนลงที่หนึ่ง(คือวันเดือนดับ
หรือแรม 1 ค่ำ) ผู้คนทั้งหลายจึงนับวันเวลาได้

ผู้น้องมา ให้ชื่อตั้งตัวคำเจ้าแสงร้อน แสงปักฟ้าไขขัน ให้นำนางเมืองสายหยาด
ฟ้าเหมยหล่อ ให้แก่นแสงน้ำปลูกใจเย็น(ชีวิตเย็น)พันปีกไม่ตาย ให้ม้าลมบินเป็นปีก
ให้ขาบแสงฟ้าจำวัน(ตะวัน)ซึ่งตอนกลางมีน้ำปลูก ให้ขี่ม้าพาตะวันขึ้นฟ้าทุกวัน หก
เดือนให้ส่องตรง อีกหกเดือนให้ส่องเฉียงไปทางใต้ (คือปรากฏการณ์ตะวันอ้อมข้าว)

* สายจิ้งเมืองคือสัญลักษณ์แทนชีวิตของจิ้งเมือง(อาณาจักรขนาดใหญ่)อันเป็นสาย
เชื่อมต่อกับเบื้องบนฟ้า มีเทพเจ้าองค์หนึ่งเป็นผู้ถือไว้ ที่สายมีขั้วเมืองเกาะอยู่ สาย
จิ้งเมืองปรากฏในคติสร้างโลกของไทยแบบอื่นด้วย ในพิธีราชาภิเษกษัตริย์ไทยแบบ
ดั้งเดิมพิธีบูชาสายจิ้งเมืองซึ่งอยู่ที่"หอฟ้าเหนือหัว(หอเทพเจ้า)กลาง"แจ้งรายคอย"

** ว่องคือหวางตี้ เป็นคำจีนหมายถึงบรรดาศักดิ์ตำแหน่งราชา นอกจากเฮ็ด
ขุนเฮ็ดเจ้าซึ่งหมายถึงเป็นกษัตริย์แล้ว ภาษาไทยแบบยังใช้เฮ็ดว่องอีกอย่าง น่าจะเป็น
ตำแหน่งใหญ่กว่าขุน เช่น"ไขฟ้าก็ลอกเป็นเจ้า นั่งทั้งเมืองผาคำเฮ็ดว่อง เมื่อขุนสิบ
หมื่นช่องเป็นเมืองแท้แล้ว" ส่วนเครื่องเครื่องว่องคือเครื่องราชาภิเษก

ผู้ ๑ ใหม่มาซื้อตั้งแสงนูนเมืองรับฟ้าขุนลม ให้"ตื้อทั้งสายลมเป่าได้ฟ้าไปมา" ให้สามแสนห้องลมข้าง ให้อยู่ที่ขอบฟ้า "ให้ลมลึกชั้น(ชั้นแข็ง)ไปใช้มาฉิว(เร็ว)จำ" ให้ "แบ่งสายลมปันใจคน"(ที่พระเป็นเจ้า เคยให้ฟ้าเหมยนายหว่านไว้) เขาจะได้หายใจมีชีวิตขึ้นมา และปันลมเพื่อให้ต้นไม้ใหญ่ผลิบาน ให้หญ้า(พุ่มไม้)งอกงาม

ผู้ ๑ ใหม่มาซื้อตั้งแสงเขียนพันธุ์ ฟ้าเหมยนายเต้าหว่าน กับนางเมืองกองสายชั้น ฟ้าให้ ๒ เชื้อ(เขาทั้งสอง)"ตื้อเครื่องฟ้ายาขวัญ"

กล่าวย้อนถึงแสงรุ้งฟ้า ซึ่งพระเป็นเจ้าให้นางเมืองก้อนผาบด และให้พันธุ์คนต่าง ๆ แต่ยังมีได้ตั้ง(คืออภิเษกให้เป็นกษัตริย์) หลังจากนั้นแสงก่อฟ้ามอนคำตายกลายเป็นคำเรือนใหญ่แควนขุน* เพราะ"เขาเหลือความฟ้าหลวงสอน(จัดขึ้นคำสั่งสอน)"

ต่อมาฟ้าเป็นมิตให้เทพเจ้ามีผู้รับใช้"ข้าอ่อน" จึง"ปลงขุนบ่ปลงแสง"*** โดยให้"เพื่อแสนปีก"ลงง่า"ไขคำ"อีกชุด*** เพื่อแสนปีกไหว้สาางเหนือจน"ถึงพื้นแพงยังยำ"หรือร่างคินคิมฤทธิ์ แล้วจึงมาลงมาง่ายี่สิบวัน ไขทองคำหลายใบนี้เกิดเป็นสิ่งมีชีวิต กิ่งกุดผี มีอิทธิฤทธิ์ เหาะลอยได้ ตัว ๑ หัวเป็นปีก ออกเรืองแสงเรื่อ ๆ เหมือนดาวสาางเหนือตั้งชื่อว่าเพื่อเจ็ดคิง(เพื่อเจ็ดร่าง) ตัว ๑ หัวเป็นแสงกองคำ สาางเหนือตั้งชื่อว่าห่มหัวเมืองนอกฟ้า และให้พลอย"แปนกา"ประดับเต็มร่างด้านหน้า²⁴ และ"ตัว ๑

*"คำ"หมายถึงผีบรรพชนของตระกูล แสงก่อฟ้ามอนคำเป็นเทพเจ้าองค์แรกที่ตายแล้วกลายเป็น"คำ" ส่วนแสงรุ้งฟ้าเข้าใจว่าเป็นรัชทายาทซึ่งยังมีได้อภิเษกเป็นกษัตริย์ ดังเช่นที่ปรากฏข้อความในพื้นที่เมือง แผ่น 20.ข ข้อ 3 คือ"นี้จำแสงมอนคำก็ตาย ฟ้าบ่าวเชื้อ(รัชทายาท)ก็ตาย เขาพ้อยเสี่ยงเสียเชื้อว้ายเมื่อ"

** เข้าใจว่าหมายถึงตั้งให้เป็นใหญ่ แต่ไม่ให้อำนาจการปกครองเมือง

***"เพื่อ"ในภาษาไทยใหญ่หมายถึงพ่อมดแม่มด หรือผู้รู้คาถาอาคมที่กลายร่างเป็นเพื่อได้ เช่น"แม่เพื่อ"ที่มีรูปลักษณะอย่างผีกระสือ(เรืองแสงได้) พจนานุกรมไทอาหมว่าเพื่อคือ monster หรือสัตว์ประหลาดผิดธรรมชาติ ซึ่งก็เข้าเค้ากับรูปร่างเพื่อในที่นี้ แต่เพื่อในพื้นที่เมืองหมายในแง่ดี เพราะสิงในเมืองแล้วรุ่งเรืองมั่นคง น่าจะจัดเป็นอารักษ์ประเภทหนึ่ง

หัวเป็นแสง ในใจเขาจอบแสงแสนช่อง" คือหัวเป็นอัญมณีพราวแสง และฉลาดรอบรู้ทุกเรื่อง สางเหนือตั้งชื่อว่าดาแปนปูผีเสื้อ* เรียกอีกอย่างว่าปูผีเสื้อตาแสง ต่อมา สางเหนือให้"ไอเหมยนาย(ไอหมอน้ำค้าง)เฝ้าส่ง ให้มันนั่งคำรูงคำไร(แขนงไม้ไทร) เช็ดเจ้าเหนือผาคำ(เป็นใหญ่อยู่ที่เมืองผาคำ)" ส่วนเปลือกของไข่ทองคำเกิดเป็นหลายตัว มีหัวเป็นปีกข้างแสงข้าง สางเหนือเอาไปไว้ในกลุ่มเมฆกลางต้นลม พวกนี้ลอยขึ้นลงในสายลม แล้วข้ามแจ้งฟ้า(มุมฟ้า)ไปมา

ปูผีเสื้อกับต้นวงศ์กษัตริย์

ปูผีเสื้อมองเห็นฝูงไข่ฟ้าเกิดอยู่เคียงกัน "มือลิว(จับ)สายเมืองโลไล" ** แล้ว ปูก็เอาขวานเหล็กจามผาเป็นร่องให้น้ำแตกเป็นแคว ดังนั้นเปลือกไข่ฟ้าที่แตกเป็นเงือก (ตั้งแต่ตอนว่าด้วยก่อนบังเกิดเทพ) ในวังน้ำก็ลงมามากมาย เป็นเงือกเขาเหล็กเขาขาง หลังกางออกลายเหล็กดาน พวกเงือกชุดหลายคอยเป็นวังน้ำ ขณะนั้นไม่มีใครครองเมืองผาคำ มีแต่ภูผาที่กลายเป็นทองคำ ดังนั้นฟ้าเก่าช่อผาคำจึงปลิวลงมา หว่านพันธุ์คนพันธุ์ช้างและพันธุ์ข้าวตามริมพุนห้วย แล้วถือดาบเข้าเมือง แต่ครองได้ไม่นาน เมืองจึงร้าง เงือกเขาเหล็กก็กลืนเอาแสง(บิคมณีคู่ควร เมือง-สัญลักษณ์การปกครอง) ไว้ แล้วมาเป็นเจ้าเข้าครองทุกเมือง(ที่ขึ้นกับผาคำ) ไม่ยอมส่งส่วยให้เจ้าเมือง ดังนั้นพระเป็นเจ้าจึงเอน้ำปลุกมาใส่ในใจปูคิงคำ(ประมุขที่เป็นเจ้าโคตรเงือก) ให้เกิดปัญญา แล้วยาร่างฟ้าเก่าช่อ อวยพรให้ครองเมืองมั่นคง

ภายหลังเงือกคิงคำก็ยอมยกให้ฟ้าเก่าช่อเป็นกษัตริย์อยู่เหนือพวกเงือกทั้งหมด จากนั้นกษัตริย์"จึงจักใครเงือกเชื้อปันกิน ปักแควน้ำปันพรองแท้แล้ว จึงจักเงือกกว่าล้านมากุม" หรือปักปันแบ่งเขตแควน้ำให้เผ่าเงือกทั้งหลายครองแล้ว ให้ฝูงเงือกมา

* ปูผีเสื้อมีตาเป็นแสง(มณี) เป็นผู้เลิศด้วยปัญญาคอยหนุนช่วยกษัตริย์ ไทอาหม มีประเพณีบูชาปูผีเสื้อด้วยการเซ่นควาย จัดเป็นเทศกาลสำคัญซึ่งกล่าวว่ายู่ประจำต้นไทร ปัจจุบันว่าเป็นผีอารักษ์ป่า

** สายเมืองคือสัญลักษณ์แทนชีวิตจิตวิญญาณของเมืองในทำนองเดียวกับสายจิ้งเมือง แต่เมืองเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กกว่า"จิ้งเมือง"หรืออาณาจักรทั้งหมด

ประชุมกัน

จากนั้นบรรยายถึงเงือกประเภทต่าง ๆ แดนที่ให้ครอง และกิจที่ให้ทำ เงือกเผ่าต่าง ๆ มี เงือกเขาเหล็ก เงือกเขาหิน เงือกผู้ไซ(ไม่มีเขา) หัวหน้าเงือกมีปู่เงือกจึงคำเป็นประมุขสูงสุด และเป็นหัวหน้าเผ่าเงือกเขาเหล็ก รองลงไปคือปู่ของขอย หัวหน้าเผ่าเงือกเขาหิน และเงือกผู้นำอื่น ๆ คือ เงือกจอมฟ้า เงือกเผือกตัวบิน เผ่าเงือกเขาเหล็กให้"กอน้ำ"คือเปลี่ยนภูคอยเป็นแหล่งน้ำ(น่าจะหมายถึงจุดเหมืองฝายและที่เก็บกักน้ำ) เผ่าเงือกเขาหินให้เป็นองครักษ์ เงือกผู้ไซให้ชุดสระน้ำของทุกเมือง

เงือกแสนสูงให้ขึ้นกับเงือกจึงคำ(เงือกร่างทอง)เพื่อคุมให้"เสี้ยกั้น(ส่วย)อย่าห่าง" ต่อมากษัตริย์ได้ซื้อตั้งใหม่เป็น"ฟ้าบดกำงาเมือง"* เงือกจึงคำยกลูกสาว"นางแสงหุ่น"ให้เป็นนางเมือง(มเหสี) มีทั้งลูกหญิงลูกชาย ส่วน"ลูกชายฟ้าแกมพ่อ"(รัชทายาทคือแกมเมือง) พ่อขุนเมืองให้"ปู่(สืบแทน)ย่านน้ำปลงขุน" คือเป็นกษัตริย์สืบแทนในเมืองย่านน้ำนี้

ย้อนกลับไปกล่าวถึงแสงมอนคำ ทั้งแสงมอนคำและ"ฟ้าบ่าวเชื้อ"(เจ้าชายรัชทายาท)ก็ตาย เหลือเชื้อไว้คนเดียวชื่อแสงก่อฟ้า อยู่บนคอยเก่ามีเมฆลอยเรี่ยผาและ"เหนือหัวฟ้าเฮ็ดร่มอิมติม"หรือท้องฟ้าร่มครีမ် ขณะนั้นไม่มีใครครองเมืองเชียงเครือจึงต้องเสียด้วยถึกช้าง(ช้างตัวผู้) ปู่ผีเสื่อนำแสงก่อฟ้าลงมาจากคอย ได้หว่านพันธุ์คนไปทั่วฟ้าให้แตกเต็มเมือง จากนั้นปู่ผีเสื่อเอาหญ้าแสนช่อง(สมุนไพรวิเศษ)ใส่ในใจ

* เอกสารเรียกทั้งฟ้าเก่าช่อและแสงช่อฟ้า "แสงช่อฟ้าผาเผือกหลายคำ"คือชื่อเดิม ส่วน"ฟ้าเก่าช่อผาคำ" คือชื่อเมื่ออภิเษกเป็นกษัตริย์ผาคำครั้งแรก เข้าใจว่า"ฟ้าบดกำงาเมือง"เป็นกษัตริย์อีกรุ่นหนึ่ง แต่ก็ยังใช้สมัญญานามของวงศ์คือ"แสงช่อฟ้า"หรือ"ฟ้าเก่าช่อ"ได้ ธรรมเนียมเรียกกษัตริย์ว่า"ฟ้า"นี้เป็นของไทยใหญ่ อย่างว่า"ฟ้าเมืองนาย ๑ ฟ้าเชียงทอง ๑ เจ้าฟ้าพี่น้องมารอด(ถึง)เชียงราย"(จากตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่) อย่างไรก็ดีกลุ่มไททั่วไปก็มีใช้ด้วย เช่น "เจ้าฟ้าร่ม"แห่งลาว "เจ้าฟ้าภูเห่า"ของไทยดำ

แสงก่อฟ้า อวยพรให้ได้ครองเมืองฝ่ายฟ้าหลายหลิบ(มีเมืองขึ้นมากมาย) สอนให้
 อย่าขัดโองการของฟ้า เป็นมิตรเช่นสมัยปู่สมัยพ่อ จะพึงพิณาคดังก่อน . จากนั้นปู่ผีเสื้อก็
 "ขอ(ขมวด)* สางเก้าหมื่นอนทาง"หรือรวบรวมสางเก้าหมื่นนำทาง และ"ให้เขา
 เมื่อค้าผาดั่ง" เมื่อมาถึงเชิงเขื่อนนั้นท้องฟ้าก็ร่มครึ้มอีก ปู่จึงให้ซื้อดั่งแก่แสงก่อฟ้า
 ว่า"ฟ้าบรมสางคำ" เวลาต่อมา"ปู่พ้อขอผี ๘ ล้านมากุม ให้เขาเห็ดหอมหมื่นล้าน
 ชิ้น เห็ดทั้งเรือนหมื่นห้องกะถ้ำ" ปู่ได้รวมผีแปดล้านมาอยู่ในอำนาจ ให้เขาก่อสร้าง
 วังสูงและ เรือนกว้างห้องใหญ่ราวถ้ำ จากนั้นฟ้าบรมขึ้นครองเมืองดี ทุกฝ่ายฟ้าเสีย
 ส่วย เจริญรุ่งเรืองมานาน ฟ้าบรมจึงมีลูกสาวเคียงกาย

ภายหลังแสงก่อฟ้าก็ว่า"มันก่อย่านฟ้าออน(ก่อน)ขุน เพื่อนต่างเมืองช่วยไรก่อน
 เจ้า ทั้งกะเมืองย่านน้ำจำภูรองออน(ก่อน)แท้แล้ว" คือเนื่องจากสร้างเมืองมาก่อน
 เมืองอื่นก็ส่งส่วยไรให้ก่อน เมืองย่านน้ำทั้งหมดนี้เรา(แสงก่อฟ้าหรือฟ้าเก้าช่อ)ครองมา
 ก่อนทั้งสิ้น เมื่อฟ้าบรมขึ้นเข้าก็โกรธด้วยเรื่องส่วยทองคำ ทั้งยัง"ผิดกันเพื่อไรช่าง"
 หรือผิดใจกันด้วยเรื่องส่วยช้างอีก ครั้นแสงก่อฟ้ารู้ว่าฟ้าบรม"พิน"หรือกบฏ ก็โกรธมาก
 รวมทัพเจ๊กมารบชิงเชิงเขื่อน เจ๊กปล่อยน้ำเจ๊กนอง แต่ฟ้าบรมก็เอาทัพช้างมาชน
 ไว้ได้ ต่อมา"จึงจักปล่อยทั้งขนผาฝ่ายน้ำเสียงดัง เจ๊กจึงตายกองภู่วังถ้ำ" หรือ
 ปล่อยไม้ซุงทำลายฝ่ายน้ำ น้ำไหลหมดสิ้นวังน้ำ เจ๊กก็ตายมากมาย ทัพสองกษัตริย์อยู่
 คุมเชิงกัน ไม่แพ้ไม่ชนะ จนกระทั่งปู่ผีเสื้อลงมา"สะควม"หรือชำระความไถ่เกลี้ยให้
 แบ่งแดนกัน และให้ยกลูกสาวกับหลานสาวแลกเปลี่ยนกัน ฟ้าเก้าช่อตริกรครองแล้ว จึง
 ยกหลานมเหสีชื่อนางไหมคำให้ลูกชายของฟ้าบรม และให้เจ๊กเก้าหมื่นและคำล้านมา
 พร้อมกัน ส่วนฟ้าบรมตริกรครองดีแล้วเช่นกัน จึงให้ลูกสาวแก่ลูกชายของแสงก่อฟ้า
 พร้อมกับให้ช้างพลายพันเชือกมากับนาง ขนเงินและทองมาบนหลังช้างด้วย ตราบนั้น
 มาสองวงศ์กษัตริย์ก็เป็นดองกัน เมืองสาบจึงมั่นคง จากนั้นปู่ผีเสื้อก็ลงมาแนะทาง
 เมือง(แนวทางการปกครอง)ให้ทุกข้อ

* ภาษาไทยเหนือปัจจุบันใช้เป็นคำเดี่ยว "ขอ" และคำประสม "ขอพิน" หมายถึง
 ถึงสามัคคี ภาษาไทยลื้อมี"คนขอ"หมายถึงองค์กร

2. การตีความหมายจักรวาล

พื้นที่เมืองได้เก็บรักษาคติสร้างโลกอันเป็นที่รวมของโลกทัศน์ของศาสนาดั้งเดิมของไทอาหมในรูปของตำนานซึ่งยกขึ้นสู่อักษร เพื่อใช้อธิบายกำเนิดของโลกและความเป็นมาของปรากฏการณ์ธรรมชาติทั้งหลาย และจำแนกตำแหน่งของสิ่งมีชีวิตทั้งเหนือธรรมชาติและในธรรมชาติ ความเข้าใจเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติทั้งระดับสังคมและบุคคลอันสอดคล้องกับศาสนาดั้งเดิม

โลกทัศน์อันเกิดจากการตีความหมายจักรวาลของไทอาหมอาจแบ่งได้เป็นสองอย่าง ดังนี้คือ

- 2.1. โครงสร้างจักรวาล
- 2.2. โลกทัศน์ต่อสิ่งมีชีวิตในจักรวาล

2.1. โครงสร้างจักรวาล

โครงสร้างจักรวาลในพื้นที่เมืองอาจแบ่งได้เป็น

- 2.1.1. ก่อนสมัยสร้างโลกหรือ"ฟ้าเก่า"
- 2.1.2. สมัยสร้างโลกหรือ"อิงคืกับฟ้างำเมือง"
- 2.1.3. สมัยกำเนิดเทพเจ้าและต้นวงศ์กษัตริย์หรือ"ผาเผือก ผา

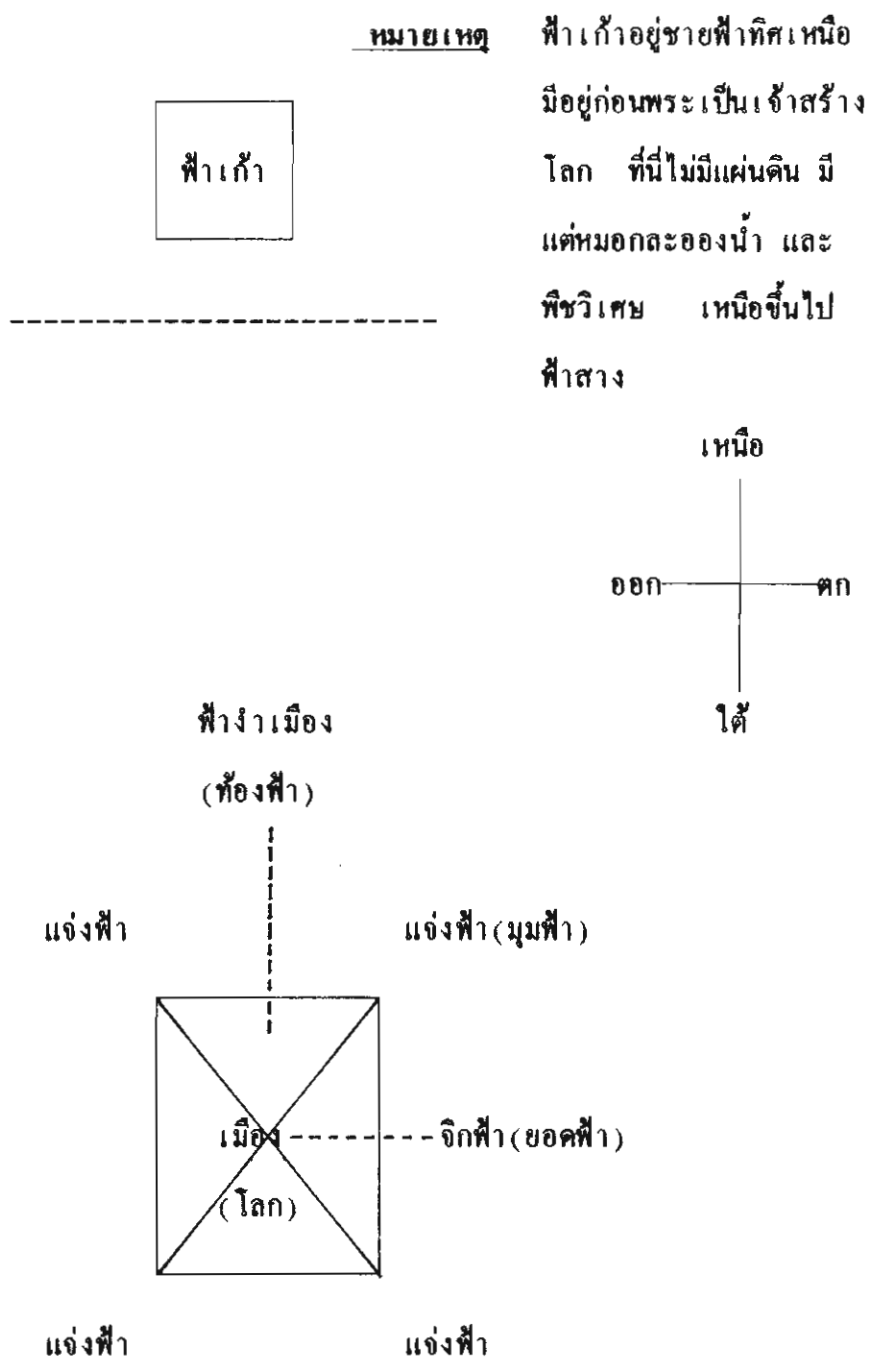
หลวง ผาคำ"

2.1.1. ก่อนสมัยสร้างโลกหรือ"ฟ้าเก่า"

โครงสร้างจักรวาลก่อนสมัยสร้างโลกมี"ฟ้าเก่า"หรือแดนสวรรค์ทางขอบฟ้าทิศเหนือของ"เมือง"หรือโลกซึ่งปกคลุมด้วย"ฟ้างำเมือง" ฟ้าเก่าไม่มีแผ่นดิน มีแต่หมอกละอองไอน้ำอันหนาวเหน็บ เหนือขึ้นไปเป็นฟ้าสูงมีแสงเงินแสงทอง ณ ที่นี้มีพืชวิเศษต่าง ๆ คือว่านพันธุคน แสงหย้ายาหรือสมุนไพรเรืองแสงแห่งปัญญา ซึ่งภายหลังแบ่งภาคเป็นแคว้นวิเศษที่อาบแล้วเป็นอมตะ และหย้าปูลอกสองต้น ชื่อหย้าปูลอกต้นหนึ่ง และน้ำปูลอกต้นหนึ่ง อันมีคุณวิเศษหลายประการ

โครงสร้างจักรวาล

(มองจากด้านบน)

ฟ้าแก่น่าจะเป็นจินตภาพที่อิงกับปรากฏการณ์ธรรมชาติอันงดงามยามรุ่งอรุณ ซึ่งคนไทโบราณเข้าใจว่า ณ ที่ขอบฟ้านั้นเป็นแดนวิเศษแดนหนึ่งจริง ๆ ที่เปรียบราวกับสวรรค์หรือแดนในอุดมคติอันไปถึงได้ยาก โดยทั่วไปสวรรค์คือตัวแทนของความคิดเชิงอภิปราย ทุกสิ่งในฟ้าแก่นี้ก็เริ่มนัยของอภิปรายไทโบราณเช่นกัน ตัวอย่างเช่น หนุ่ยยาวิเศษคือสัญลักษณ์แทนสำนึกรู้ ปัญญา ตลอดจนความใฝ่ฝันต่าง ๆ ในช่วงแรกของพื้นที่ก่อนเมืองการ เป็นคนที่แท้จริงต้องกินหนุ่ยยาจอบแสง ช่วงต่อมาการเป็นเทพเจ้าหรือเป็นผู้ปกครอง ก็ต้องขาดหนุ่ยยาไปตลอด นอกจากนั้นการบินย้ายไปทางทิศเหนือสู่ฟ้าแก่นั้นหมายถึงเป็นสัญลักษณ์ของความเพียรพยายามถึงอุดมคติ แก่นเรื่องการเสาะแสวงหาสิ่งพิเศษหายากปรากฏในปรัมปราคติดั้งเดิมของทุกชาติทุกภาษา และถูกใช้สนับสนุนพิธีกรรมของขบวนการเปลี่ยนแปลงสถานะจากความสามัญไปสู่ความศักดิ์สิทธิ์ได้แก่ จากคนธรรมดาเป็นเทพเจ้า จากการต้องตายกลายเป็นอมตะ²⁵

ปัจจุบันคนไทอาหมที่สืบสายมาจากตระกูลหมอไทย์ยังมีพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับหนุ่ยยาไปตลอด ทุกปีในพิธีกรรมขึ้นปีใหม่หรือ"บิฮู"พวกเขาจะนำกลองไม้ซึ่งบรรจุคัมภีร์โบราณในครอบครองมาประพรมน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ชื่อ"หนุ่ยยาไปตลอด"²⁶ ส่วนในหมู่คนไทเหนือในเขตปกครองตนเองได้คงในจีนรู้จัก"หนุ่ยยาไปตลอดดอกคำแดง"(หรือไม้ดอกที่เป็นยาวิเศษ)ในสถานะนิทานท้องถิ่นที่เล่าต่อกันมา นอกจากนี้ยังพบในตำนานเสือเมืองหรือเอกสารโบราณของไทยเช่นกัน โดยกล่าวว่าเจ้าเมืองทาหนุ่ยยาไปตลอดเพื่อให้เป็นอมตะ²⁷

เรื่องเล่าเกี่ยวกับหนุ่ยยาไปตลอดที่แพร่หลายกว้างขวางนี้เป็นข้อมูลบ่งชี้ถึงความเก่าแก่ของโครงสร้างจักรวาลเกี่ยวกับ"ฟ้าแก่น"ในพื้นที่เมือง ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องปรัมปรามาตั้งแต่ครั้งบรรพชนของไทอาหมยังตั้งรกรากอยู่ที่ลุ่มน้ำเมา มิใช่เรื่องที่แต่งขึ้นสมัยยกเข้าสู่ลุ่มน้ำพรหมบุตรแล้ว

2.1.2. สมัยสร้างโลกหรือ"อิงคืกับฟ้าแก่นเมือง"

ส่วนโครงสร้างของโลกหรือ"เมือง"นั้น เริ่มด้วยการสร้างโครงสร้างส่วนล่างหรือ"อิงคื"(ที่อิงอาศัยใหญ่) อันมี"ผิอิงคื"รับหน้าที่เป็น"ย่าอยู่เมือง"(เทียบกับนางธรณี) ความสัมพันธ์ระหว่างฟ้าเป็นมิตรกับผิอิงคืทำให้เกิด ดิน ทราย น้ำ หิน เรื่องตอนนี้

สะท้อนความคิดของตระกูลของชุมชนเกษตรกรรมแรกเริ่มในยุคสังคมโบราณ อันมีนัยทางเพศและความคิดเรื่องความอุดมสมบูรณ์

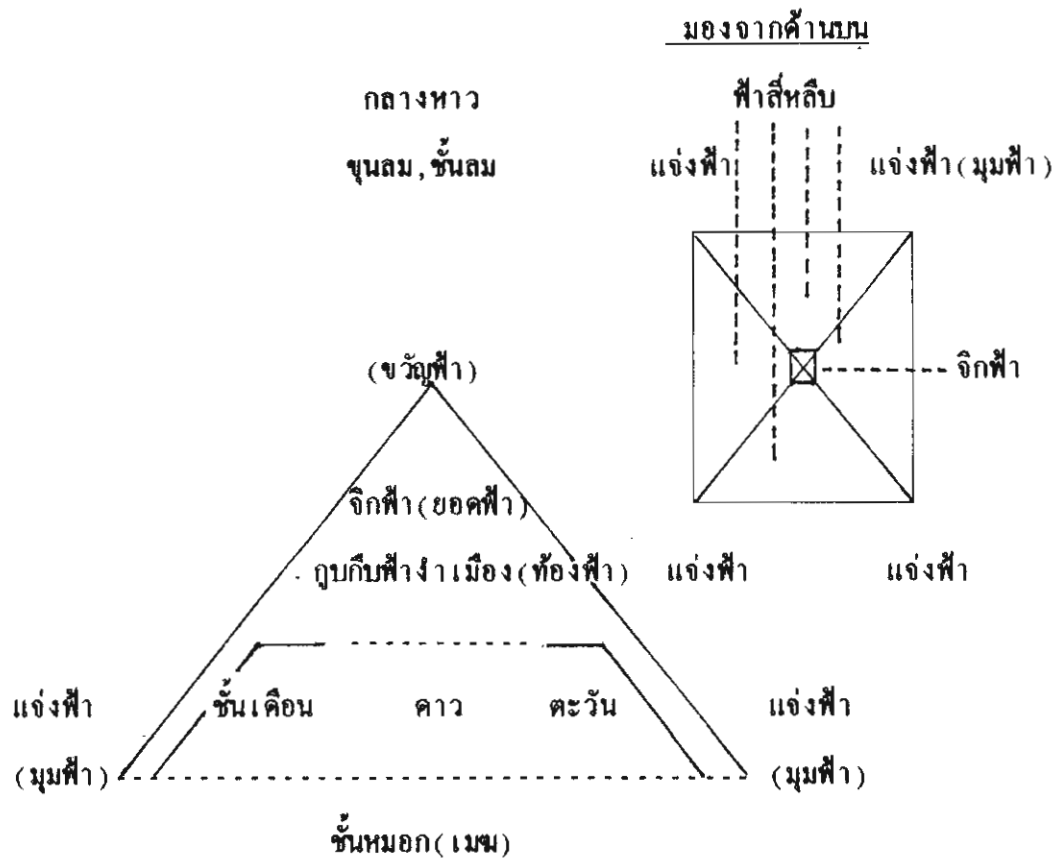
ต่อมาจึงเป็นการสร้างโครงสร้างส่วนบน"กูปกิบฟ้าจำลองเมือง" โดยแมงมุมทองคำตัวมหึมา ในเนื้อความบรรยายการสร้างเหมือนการมุงหลังคาเรือนมียอด บนยอดกูปกิบฟ้าจำลองนี้มี"ขวัญฟ้า"อยู่ ขวัญฟ้าคือพลังที่เชื่อมต่อระหว่างโครงสร้างสองส่วน และอำนวยความสะดวกความเป็นปกติของเมือง(โลก) เพราะถ้าเค็ดหรือดึงขวัญฟ้า แผ่นดินจะไหวสั่นจากเบื้องล่างถึงบนท้องฟ้า

ในพื้นที่เมืองทุกสิ่งต้องมีขวัญ มีขวัญแล้วจึงมีอยู่เป็นอยู่จริง ไม่ว่าจะเป็นเมืองภูเขา ป่า ต่างก็ต้องมีขวัญ ส่วนขวัญฟ้าอยู่สูงสุดและสำคัญที่สุด ความเชื่อเรื่อง"ขวัญ" เป็นความเชื่อเก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งของเผ่าพันธุ์ไท คำว่า"ขวัญ" เป็นคำเก่าแก่พบอยู่ในภาษาถิ่นตระกูลไททุกภาษา²⁸ นอกจากนี้ในแง่ของการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อขวัญจัดเป็นลัทธิความเชื่อในพลังจักรวาลอันไร้ตัวตนแข็งชัศหรือ"animatism" อันเกิดขึ้นในยุคต้นของสังคมยุคบุพกาลก่อนลัทธินับถือภูตผีวิญญาณ"animism"²⁹

มีหลักฐานบ่งชี้ว่าคติโครงสร้างโลกอันมีรูปลักษณ์ประจักษ์ เรือนมียอดเป็นขวัญฟ้าซึ่งเก็บรักษาไว้ในพื้นที่เมืองนี้จะเป็นระบบความเชื่อดั้งเดิมร่วมกันของเผ่าพันธุ์ไท ในพิธีราชาภิเษกของเจ้าฟ้าไทอาหมและเจ้าเมืองไทคำต่างมีการสร้างเรือนไม้ยกพื้นสูงหลังหนึ่งเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของเมือง(โลก) นอกจากนี้คำเรียกส่วนประกอบเรือนตัวแทน"เมือง"ในส่วนหลังคาของไทคำที่ว่า"ฝ้างจำลองเมือง"³⁰ คล้ายคลึงกับชั้นฟ้าในกูปกิบฟ้าจำลองเมืองของพื้นที่เมืองอย่างยิ่ง การจินตนาการเทียบโลกกับเรือนที่อาศัยน่าจะเกิดขึ้นในสังคมที่ก่อตั้งเป็นชุมชนมั่นคงแล้ว เรือนคือสัญลักษณ์ของความมั่นคงอันเด่นชัดนี้

คติสร้างโลกนี้ได้คัดเลือกและสังเคราะห์ความเชื่อดั้งเดิมหลายประการตั้งแต่สมัยสังคมบุพกาลกระทั่งมาถึงสังคมเกษตรกรรมเบื้องต้นเข้ามาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายใต้อาคารสร้างโลกนี้ ครั้นชนเผ่าไทในอาณาบริเวณนี้เข้าสู่วัฒนธรรมการใช้อักษรแล้ว จึงได้ยกปรัมปราคติขึ้นสู่อักษร

โครงสร้างโลก(เมือง)

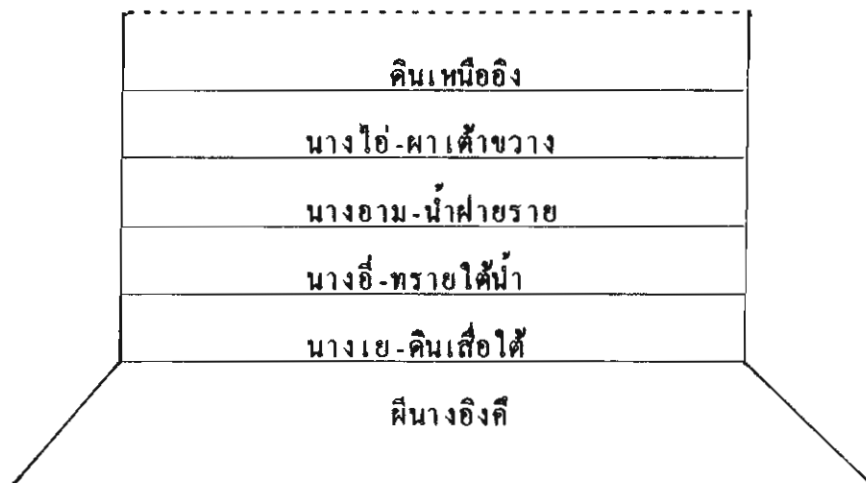

ชั้นหมอก(เมฆ)

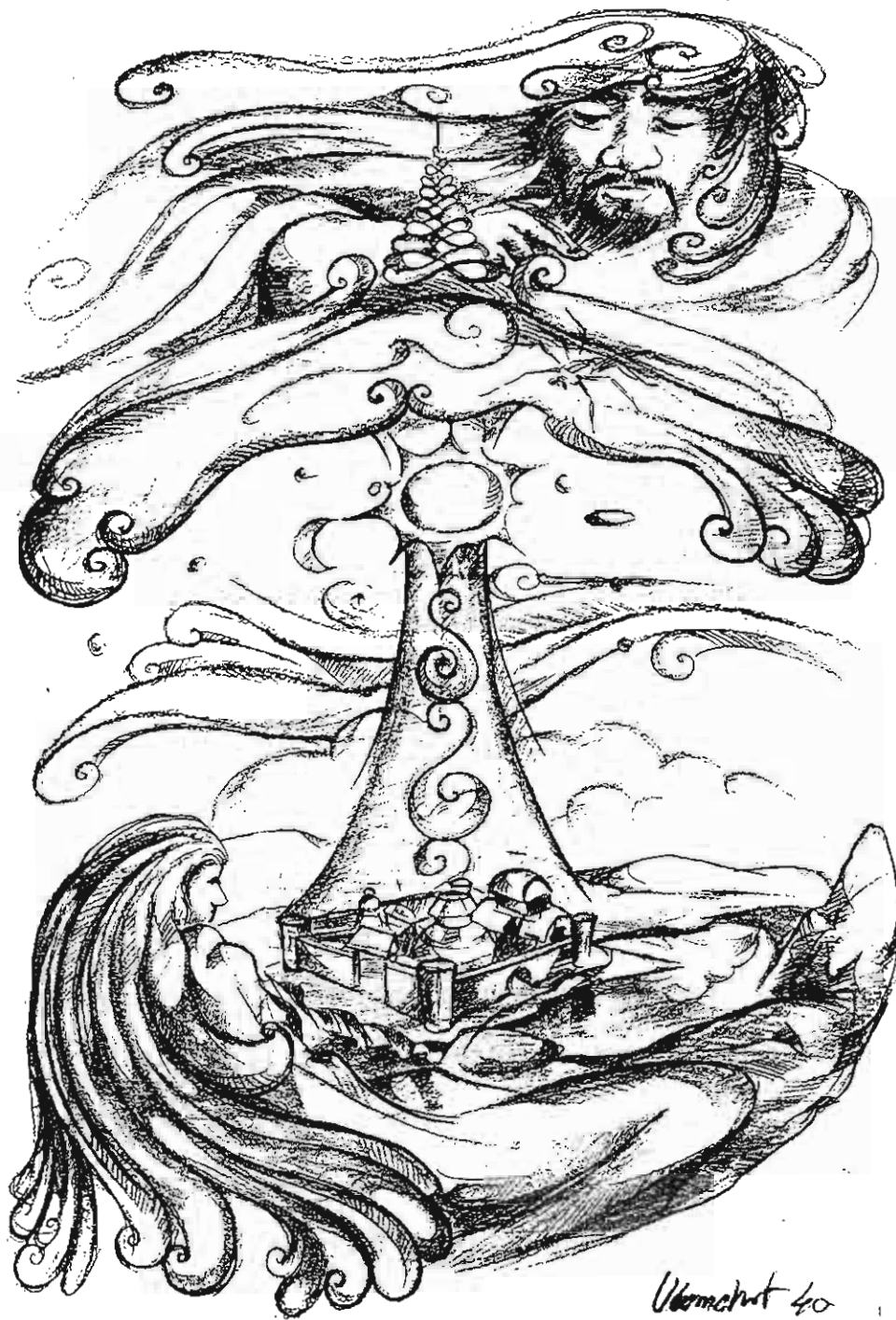
ชั้นหมอก(เมฆ)

(ขวัญ) (ขวัญ) (ขวัญ)

เถื่อน(ป่า) เมืองพันเมือง ผา(ภูเขา)

ภาพที่ 4/2 : แบบจำลองโครงสร้างโลก(เมือง) ใน"พื้นที่เมือง"

ภาพที่ 4/3 : ภาพประกอบแสดง โครงสร้างสมัยสร้างโลก "อิงคิกับฟ้าเงาเมือง"

2.1.3. สมัยกำเนิดเทพเจ้าและต้นวงศ์กษัตริย์หรือ"ผาเผือก ผาหลวง ผาคำ"

โครงสร้างนี้ซ้อนอยู่ในโครงสร้างโลกอีกทีหนึ่ง เป็นโครงสร้างที่บังเกิดขึ้นอย่างโอ้อ่างดงามในชั้นหลัง และสัมพันธ์กับกำเนิด"ไขฟ้า"คือเทพเจ้าหรือผู้ปกครอง รวมทั้งภูมิศาสตร์ที่ตั้ง เมืองศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องมีภูเขาเคียงคู่วังน้ำ

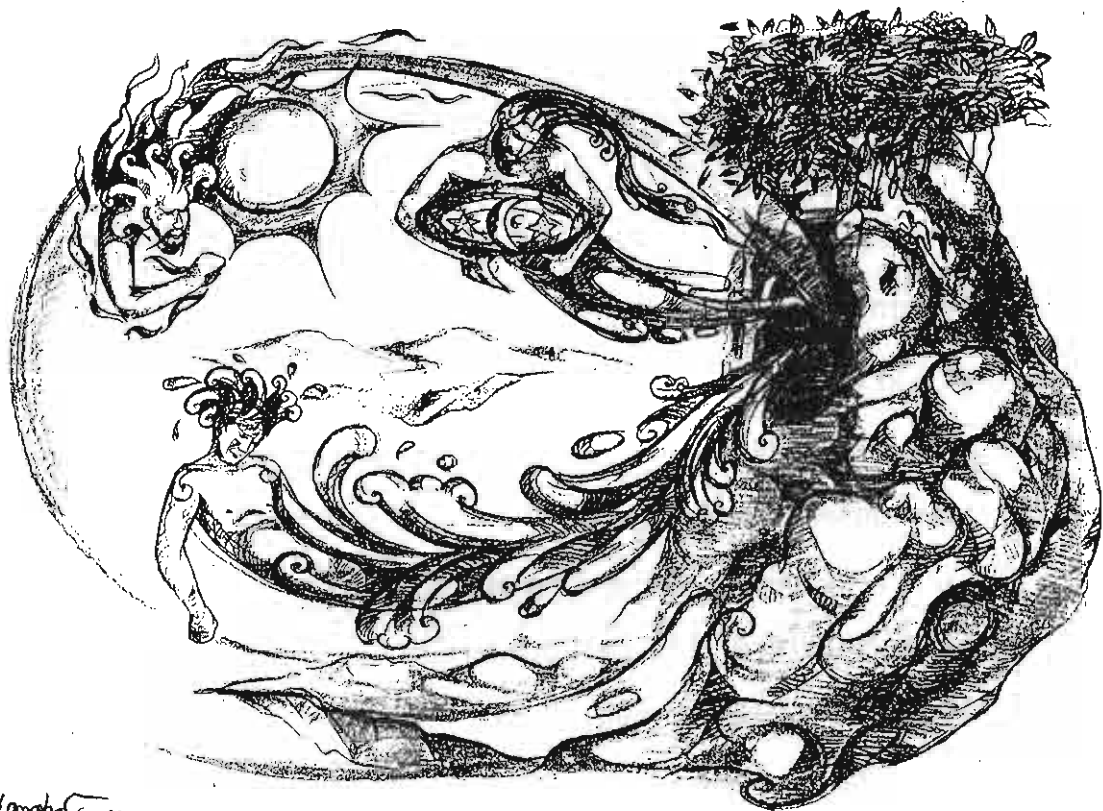
"ก่อนผาเผือกหัวเมือง"หรือภูผาสีขาวทางทิศเหนือของโลกคือสถานที่ที่เชื่อมต่อระหว่างฟ้ากับดิน ฟ้าเป็นมิตลงมามอบไขฟ้าให้กำเนิดในถ้ำที่นี่ ขณะที่กำเนิดมีปรากฏการณ์ธรรมชาติพิเศษทั่วจักรวาล ห่าลูกไฟตกลงจากท้องฟ้า ทำให้"ผาหลวง"หรือ"ภูผาใหญ่"จึงฉีกแตกเป็นเจ้า" (เป็นเทพเจ้าหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์) และบังเกิด"ถ้ำผาไฟ"(หรือถ้ำผาผาย)ตามต่อมา หลังจากนั้น"เลือดฟ้า"(ไอน้ำที่ผสมกับลูกไฟ)เป็นฝนตกลงมาเป็นวังน้ำทองคำเหนือภูผา ดังนั้น"ผาหลวง"จึงกลายเป็นทองคำหรือ"ผาคำ"ตระหง่านคู่เคียงกับ"น้ำคำ" อันเป็นต้นน้ำที่แยกเป็นแควใหญ่น้อยภายหลัง

กรณีนี้เห็นได้ว่า"ผาเผือก"ได้กลายเป็น"ผาหลวง"หรือ"ผาคำ"³¹ อันต่อมาเป็นอาณาจักรเมือง"ผาคำ"ของ"แสงซ่อฟ้าผาเผือกลายคำ" ผู้ปกครองเหนือฝูงเงือกซึ่งอยู่ใน"น้ำคำ" และมี"เงือกกิ่งคำ"เป็นประมุข

ภายในโครงสร้างนี้ได้บรรจุคติกษัตริย์แห่งภูเขาไว้ ความคิดที่ว่าภูเขาเป็นแกนกลางจักรวาลเชื่อมต่อฟ้ากับดินมีทั่วโลก สถาบันกษัตริย์ได้ใช้สัญลักษณ์ภูเขาแทนตนในความหมายทำนองเดียวกัน คือกษัตริย์มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างฟ้า(พระเป็นเจ้าเบื้องบน)กับดิน(พลเมืองในอาณาจักร) ขณะเดียวกันกษัตริย์มีสถานะเป็นทั้งเทพเจ้าและผู้ปกครอง การยกฐานันดรของผู้ปกครองสูงขึ้นเช่นนี้ย่อมสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสังคมที่มีการขยายจากเมืองสู่อาณาจักร

คติความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของภูเขาแสดงออกหลายลักษณะ เช่น การกำหนดให้ภูเขาใกล้เมืองเป็นสุสานบรรพชนประจำเมืองของไทดำ การประกอบพิธีกรรมบนภูเขาที่ปรากฏหลักฐานในเอกสารประวัติศาสตร์ของไทดำ ลาว และไทอาหม ส่วนคติที่ว่าภูเขาเป็นสัญลักษณ์สถาบันกษัตริย์นั้นคงวิวัฒนาการขึ้นภายหลัง

ปรัมปราคตินี้สัมพันธ์กับพิธีราชาภิเษกเจ้าฟ้าไทอาหม พงสาวดารไทอาหมหมจด

Udonthak. 40

ภาพที่ 4/4 : ภาพประกอบแสดง โครงสร้างสมัยกำเนิดเทพเจ้าหรือต้นวงศ์กษัตริย์ "ผาค่า"

ไว้ว่าในรัชกาลเจ้าฟ้าเสือแสง (ประตาสিংห์) (พ.ศ. 2146-2184) "หลักนี้รายเม็ดจำเจ้าแม่เมืองหายเสียเมืองแล้ว (ตาย) เจ้าฟ้าไปขุดเวียงถ้ำผารายก็หลักปีหันแล้ว" ³² สมัยต่อมาได้จัดว่าเมื่อราชาภิเษกทุกครั้ง เจ้าฟ้าต้องไปประกอบพิธีกรรมหนึ่งที่"ถ้ำผาราย" (บางครั้งจัดเป็น"ถ้ำไฟ"คือถ้ำไฟหรือถ้ำผาย) หลังจากนั้นได้จัดสถานที่ประกอบพิธีกรรมเพิ่มอีกคือ"เวียงคอยแก้วห้อง" คอยแก้วเป็นที่อยู่ของฟ้าบรมสางคำกษัตริย์ในปรัมปราคติไทอาหมซึ่งสืบสายต่อมาอีกรุ่น ดังนั้นจึงหมายความว่าราชสำนักไทอาหมได้สถาปนาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นตามปรัมปราคติว่าด้วยกำเนิดต้นวงศ์กษัตริย์

2.2. โลกทัศน์ต่อสิ่งมีชีวิตในจักรวาล

ในจักรวาลของไทอาหมมีสิ่งมีชีวิตทั้งเหนือธรรมชาติและในธรรมชาติดำรงอยู่ด้วยกัน สิ่งมีชีวิตเหล่านี้มีระดับสูงถึงต่ำ ต่างมีหน้าที่และสถานที่อยู่ในจักรวาลชัดเจน "ฟ้าเป็นมิด"คือชื่อพระเป็นเจ้าสูงสุด ผู้สร้างโลกกับสรรพสิ่งมีชีวิต และอำนวยจักรวาล สมัยแรกฟ้าเป็นมิดแสดงออกในลักษณะปรากฏการณ์ธรรมชาติแสงสีรุ้งทรงกลดบนฟ้า ต่อมา มีลักษณะเป็นบุคคลยิ่งขึ้น และเป็นเพศชาย สถานที่อยู่ของฟ้าเป็นมิดคือกลางหาวเหนือชั้นฟ้างามเมืองขึ้นไปอีก นอกจาก"ฟ้าเป็นมิด"ผู้เป็นอธิเทพ ซึ่งมีอีกชื่อว่า"สางเหนือ" สางเหนือแสดงออกในลักษณะปรากฏการณ์ธรรมชาติคือความสว่างที่"ฟ้าแก้ว"แดนงดงาม ช่วงวันรุ่งสุดขอบฟ้าที่เปรียบดังสวรรค์ ทั้งสองเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ได้รับการตีความหมายว่าเป็นอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติอันวิวัฒนาการขึ้นสู่เทพเจ้าสูงสุดในที่สุด

รองลงมาเป็นกลุ่มเทพเจ้าที่เกิดจากไข่ฟ้า ซึ่งยังแบ่งแยกเป็นเทพชั้นสูงผู้ปกครองกิ่งตัวแทนธรรมชาติหลัก 3 องค์ และเทพชั้นรองผู้อำนวยปรากฏการณ์ธรรมชาติ 4 องค์ จากนั้นเป็นกลุ่มพ่อและผีเสื้อ อันเป็นสิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งและมีบทบาทคำจุนเทพเจ้าชั้นสูง จากนั้นเป็นกษัตริย์กิ่งเทพที่สืบสายมาจากวงศ์เทพเจ้า จากนั้นเป็นฝูงเงือก พันธุ์ผี พันธุ์สาง ระดับสุดท้ายเป็นคน สัตว์ พืช

"ไข่ฟ้า"เป็นระบบสัญลักษณ์ของการจัดจำแนกอำนาจต่าง ๆ ในจักรวาล ซึ่งมีความลดหล่นไม่เท่ากัน เทพชั้นสูงเกิดจากไข่แดง(แก่นมอนคำ) เทพชั้นรองเกิดจากไข่ขาว ฝูงเงือกเกิดจากเปลือกไข่ แต่ทุกส่วนก็ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เนื่องจากกำเนิด

ตารางที่ 4/2 : โลกทัศน์ของไทยาหมต่อสิ่งมีชีวิตในจักรวาลใน “พื้นที่เมือง”

ระดับ	ชื่อ	กำเนิด	ลักษณะ	กิจ	ที่อยู่
พระเป็นเจ้า (อิทธิเทพ) [Creator] [Supreme God]	ฟ้าเป็นมิต (สางเหนือ)	มีอยู่เอง	ไม่มีตัวตน แสดงออกด้วย ภาวะปรากฏการณ์ธรรมชาติ คือฟ้าเป็นรังแสงเงินแสงทอง และความสว่าง	สร้างโลกและสรรพสิ่ง อภิเษก ผู้ปกครอง อำนาจบรรพชาติ ภาคต่าง ๆ	กลางหา (อวกาศ)
	เทพเจ้า [Devine] ผู้ปกครอง	แสงซึ่งฟ้ากลอยเมือง	แก่นมอณค่าของไขฟ้า (ไขแดงทองคำของไขฟ้าซึ่งเป็น ทอง)	เทพเจ้ามีลักษณะบุคคล รูปร่าง เป็นคนเพศชาย ชั้นเดือนดาวตะวัน ดูแลขวัญ ของทุกสิ่งทุกอย่าง (เป็นนางเมืองหรือเมสิ)	เข้าใจว่าอยู่เบื้อง บนฟ้า
เทพเจ้า [Devine] เป็นตัวแทนบรรพชาติ ที่มีลักษณะเป็นตัวตน	(นางเมืองหยาดสายลม)	แก่นมอณค่าแล้วได้อภิเษกอีกครั้ง	เทพี	ให้ครองเมืองหรือเมสิ	บนฟ้า
	แสงข้อฟ้าเมื่อกลายค่า	แก่นมอณค่าของไขฟ้า	เทพ (กึ่งคน)	ให้ครองเมืองค่าและครอง แคว้นใหญ่ทั้งหมด	เมืองค่า
	(นางเมืองแสงเมือง)	แก่นมอณค่าของไขฟ้า	เทพี	(เป็นนางเมือง)	เมืองค่า
	แสงข้อฟ้ามอณค่า	แก่นมอณค่าของไขฟ้า	เทพ (กึ่งคน)	ให้ครองเมืองสางทั้งหมด ถือ อำนาจสายฟ้า สายเมฆ	เมืองสาง
	(นางเมืองแสงรุ่งค่า)	แก่นมอณค่าของไขฟ้า	กายหลังดาเป็น มีค่าคนแรก	สายน และคือสายจิ้งเมือง (เป็นนางเมือง)	เมืองสาง
	(พี่) อ้ายหลังเดือนแสงหุ่น แสงจ่อฟ้าสาหราน (นางเมืองหมอกลายเหลือ)	เปลือกมอณค่าของไขฟ้า (ไขขาวของไขฟ้า) เปลือกมอณค่าของไขฟ้า	เทพ (กึ่งบรรพชาติ) และเทพี	ร่วมกันอำนาจให้เดือนส่อง แสง และปรากฏการณ์ข้างขึ้น ข้างแรม	ชั้นเดือนดาว และตะวัน
	(น้อง) เจ้าตัวค่าแสงร้อน แสงมัดฟ้าไขขึ้น (นางเมืองสายหยาดฟ้าเหมยหล่อ)	เปลือกมอณค่าของไขฟ้า เปลือกมอณค่าของไขฟ้า	เทพ (กึ่งบรรพชาติ) และเทพี	ร่วมกันอำนาจให้ตะวันขึ้นตก และปรากฏการณ์ตะวันอ้อม เช้า	ชั้นเดือนดาว และตะวัน

ตารางที่ 4/2 (ต่อ) : โลกทัศน์ของไทยอาหมต่อสิ่งมีชีวิตในจักรวาลใน “พื้นที่เมือง”

ระดับ	ชื่อ	กำเนิด	ลักษณะ	กิจ	ที่อยู่
เพอและผีเสื้อ [Supernatural] มีตัวตนทั้งภูตผี สลายนาม มีอิทธิฤทธิ์ เหาะ ลอยในอากาศ	แสงนูนเมืองรับฟ้า	เปลือกมอณค่าของไขฟ้า (ไขขาวของไขฟ้า)	เทพ	อำนวยความสะดวกให้ฟ้าไปมา ให้ลมแก่คนหายใจ ให้ทั้งต้นไม้และพุ่มไม้ใบหญ้า	ขอบฟ้า
	แสงเย็นพันธุ์ฟ้าหมอยนายเจ้าหวาน (นางเมืองกองสายขึ้น)	เปลือกมอณค่าของไขฟ้า (ไขขาวของไขฟ้า)	เทพ	ประจำชั้นเมฆหมอก และมีกิจพิเศษหว่านพันธุ์คน ผี สางร่วมกับเทพีคือเครื่องฟ้ายาขวัญ	ชั้นเมฆหมอก
	เพอแสนปีก	-	เทพี	กักไขทองให้แตกโดยไขวีสางเหนือ	-
	เพอเจ็ดคิง	ไขทอง ฟ้าเป็นมิคให้น้ำแห่งรากมา ใส่อีกที่หยิ่งมีฤทธิ์	-	สิงอยู่ที่เมืองสางดิน ทำให้แดนสางทั้งหมดมั่นคงรุ่งเรือง	เมืองสางดิน
ปูผีเสื้อตาแสง	หมหัวเมืองนอกฟ้า	ไขทอง	มีตัวกับหัว หัวเป็นปีก ออก เรื่องแสงเหมือนดาวเร็ว เรือ ๆ	อยู่เมืองกองค่า	เมืองกองค่า
	ไขทอง	ไขทอง	มีตัวกับหัว หัวเป็นแสง ออก เป็นแสง ดาก็เป็นแสงพลอย สีฟ้า	แนะแนวการปกครองเมือง	ต้นไทรที่เมือง ผาค่า
	อีกหลายตัวไม่มีชื่อเฉพาะ	เปลือกของไขทอง	มีตัวกับหัว หัวเป็นแสงบ้าง เป็นปีกบ้าง	ลอยในชั้นเมฆกลางขุนสม ลอยขึ้นลงตามลม แล้วบินข้าม มุมฟ้าไปมา	ชั้นบนสุดของ ท้องฟ้า
คนกึ่งเทพ	แสงก่อฟ้า ฟ้าบดรมสางดำ	สืบเชื้อสายจากแสงก่อฟ้ามอณค่า	คน	เป็นกษัตริย์ครองเชียงเครือ	เดิมอยู่ที่ดอยแก้ว แล้วไปครอง เชียงเครือ

ตารางที่ 4/2 (ต่อ) : โลกทัศน์ของไทยอาหมต่อสิ่งมีชีวิตในจักรวาลใน “พื้นที่เมือง”

ระดับ	ชื่อ	กำเนิด	ลักษณะ	กิจ	ที่อยู่
เวียง [Supernatural] มีตัวตนหลายลักษณะ ตั้งแต่คนกึ่งเวียง	เวียงคิงคำ หรือปู่คิงคำ (ชื่อตัว)	เปลี่ยนมอนคำของไข่ฟ้า	เวียงเจ้าโคตรเวียง ปกครองทั้งเวียงผู้ตนและผู้อื่นขึ้นกับเมืองผาค่าให้เสียส่วยและออกรบ	เป็นประมุขเจ้าโคตรเวียง ปกครองทั้งเวียงผู้ตนและผู้อื่นขึ้นกับเมืองผาค่าให้เสียส่วยและออกรบ	ต้นน้ำคำ เมืองผาค่า
เวียงมีเขาศนิตต่าง ๆ จะเข้ เวียง มีปีก ล้วนมีฤทธิ์ เกี่ยวกับน้ำ	เวียงเขาลึกเขาวาง (ชื่อผู้ง) เวียงเขากินหรือเวียงของของ (ชื่อผู้ง) เวียงผู้ไซ (ชื่อผู้ง) ปูทองของแหม (แหวก) น้ำ (ชื่อตัว) เวียงจอมฟ้าขุนใหญ่ (ชื่อตัว)	เปลี่ยนมอนคำของไข่ฟ้า และเปลี่ยนไข่ฟ้า เปลี่ยนไข่ฟ้า เปลี่ยนไข่ฟ้า เปลี่ยนไข่ฟ้า เปลี่ยนไข่ฟ้า	เวียงมีเขาลึกแตกหน่อ กลางหลังเป็นสายเหล็ก เวียงเขากิน เวียงไม่มีเขา ร่างยาวแบน มีเขาว้าง ๆ ไม่มีเขากับหัวแบนกว้าง ร่างใหญ่ มีปูเยเขากว้าง แตกหน่อ ปลายเขาใหญ่ เท่าช้าง 5 ศอก ร่างขาวดังหมอก มีปีกบิน เวียงผีกดัวบิน (ชื่อตัว)	ขุดหลายภูผาเป็นวังน้ำ(เคย ครองเมืองผาค่าระยะหนึ่ง) เป็นองครักษ์ให้เวียงปู่คิงคำ ขุดบ่อน้ำในเมืองที่ไม่มีแค เป็นองครักษ์ และเสียส่วย เสียส่วย เวียงไม่มีเขา ร่างยาวแบน มีเขาว้าง ๆ ไม่มีเขากับหัวแบนกว้าง ร่างใหญ่ มีปูเยเขากว้าง แตกหน่อ ปลายเขาใหญ่ เท่าช้าง 5 ศอก ร่างขาวดังหมอก มีปีกบิน อยู่ในเมฆกลางชั้นขุนลม อยู่ในสายฝนสายลม แต่ห้ามลงดิน	วังน้ำ วังน้ำ น้ำของของ และวังน้ำ พื้นดินทุกเมือง เข้าใจว่า อยู่ในแม่น้ำ ปากแม่น้ำ และวังน้ำ ขนาดใหญ่ บนฟ้า
ผีสง [Supernatural] มีตัวตน แต่ไม่บอก ชัดแจ้ง สงอยู่ ระดับสูงกว่าผี	สง (ชื่อพันธุ์) มี (ชื่อพันธุ์)	การหว่านพันธุ์ของฟ้าเหมย นายโดยบัญชาของ ฟ้าเป็นมิตร	คล้ายคน	เป็นพลเมืองของแดนสง และปกป้องฟ้าปดรมสงค่า สร้างเขียงเครือ เป็นแรงงาน และกองกำลังให้ฟ้าปดรม สงค่า	เมืองสง และเขียงเครือ “ “

ตารางที่ 4/2 (ต่อ) : โลกทัศน์ของไทยต่อสิ่งมีชีวิตในจักรวาลใน “พื้นที่เมือง”

ระดับ	ชื่อ	กำเนิด	ลักษณะ	กิจ	ที่อยู่
คน [Human]	คน (ชื่อพันธุ์)	- การหว่านของฟ้าเหเมยนาครั้ง แรกบนเมล็ดฟ้าพร้อมผีสา - การหว่านของแสงซอฟ้าที่เมือง ผาค้า - การหว่านของฟ้าบรมสังค่า เพื่อสร้างเขียงเครือ	เหมือนคน มีหญิงและชาย	เป็นพลเมืองของทุกเมือง	ทุกเมือง
สัตว์ [Animal]	ช้าง	แสงซอฟ้าหว่านก่อนเข้าผาค้า	ช้าง	เป็นส่วยช้าง และเป็นกำลังรบ ของฟ้าบรมสังค่า	ริมห้วยที่ผาค้า มีมากที่เขียงเครือ
พืช [Plant]	แสงพญา	เกิดขึ้นเอง	สมุนไพรเรืองแสง	กินหรือทาแล้วทำให้เกิดการรู้ แจ้ง (ปัญญา) ต่อมาแบ่งเป็น แควน้ำที่สาบอาบแล้วเป็น อมตะถึงพันปี	ฟ้าแก้ว
มีพืชวิเศษกับ พืชทั่วไป	วานพันธุต้น	เกิดขึ้นเอง	มีเหง้า ต้น ใบ ผล	ออกผลซึ่งหว่านเป็นพันธุต้น ได้	ฟ้าแก้ว
	หญ่าปูลอก	เกิดจากแมงมุมทองสองผัวเมีย	เป็นต้นที่เรียกหญ่าปูลอก ต้นหนึ่ง เป็นน้ำปูลอก ต้น หนึ่ง	เป็นน้ำวิเศษซึ่งให้ผลหลาย อย่างเช่น อภิเษกให้เป็นเจ้า ให้อายุยืน ให้งาม ทำให้ภูผา หินกลายเป็นผาทอง	ฟ้าแก้ว
พืชทั่วไป	ต้นไม้และพุ่มไม้ใบหญ่า	ฟ้าเหเมยนาหว่านไว้	ปาและทุ่งหญ่า	-	รอบเมือง
	ข้าว	แสงซอฟ้าหว่านที่ชายห้วยก่อน เข้าเมืองผาค้า	ต้นข้าว	-	เมืองผาค้า

จากไขฟ้าเหมือนกัน การที่ฝูงเงือกและเทพผู้อำนวยการ ตะวัน ลม เหมขนาย
4 องค์นี้อยู่ลัดหลังแวดล้อมเทพผู้ปกครองถึงตัวแทนธรรมชาติที่เกิดจากแก่นมอนคำ 3 องค์
แรกนั้นบ่งบอกถึงแนวความคิดรวมศูนย์ การจัดองค์กรและกำหนดหน้าที่อย่างเป็นระบบ
ซึ่งคติสร้างโลกใช้ภาพลักษณ์วงกลมของไขเป็นภาพเปรียบ

ชาวจ้วงซึ่งเป็นผู้พูดภาษาถิ่นตระกูลไทในอีกสาขาหนึ่งมีปรัมปราคติเรื่องไขหินหิมิตา
ตกลงมาจากฟ้าแตกเป็นชาย 3 คน ในสังคมบุพกาล"ไข"ได้รับการตีความหมายในฐานะ
สัญลักษณ์สิ่งกำเนิดชีวิตแรกเริ่ม จึงมีปรัมปราคติตรงกันมากมายที่เล่าว่าสิ่งมีชีวิตนานา
จนถึงจักรวาลกำเนิดมาจากไข ส่วนไขฟ้าของจ้วงคนหนึ่งขึ้นฟ้าเป็นเทพเจ้าแห่งฟ้าร้อง
คนหนึ่งลงน้ำเป็นพญามังกร คนหนึ่งอยู่เมืองมนุษย์เป็นต้นบรรพชน³³ ไขฟ้าของจ้วง
ยังเป็นระบบสัญลักษณ์แทนการแบ่งอำนาจธรรมชาติหลักออกเป็นฟ้า น้ำ และดินอีกด้วย

แก่นปรัมปราคตินี้ค่อนข้างคล้ายกับเทพเจ้าไทอาหมที่เกิดจากแก่นมอนคำ 3 องค์
แต่ของไทอาหมยังได้ตีความหมายจากโครงสร้างของไขให้เป็นสัญลักษณ์ของการแบ่งซอย
อำนาจอันมีการจัดระเบียบแล้ว "ไขฟ้า"จึงมีสถานะเป็นอุดมการณ์หนึ่งของการปกครอง
หรือจัดระเบียบภายในสังคมที่เริ่มขยายใหญ่ขึ้นขณะนั้น คำ"ไขฟ้า"ปัจจุบันอยู่ในฐานะคำ
โบราณที่ยังปรากฏในวรรณคดีไทเหนือและไทใหญ่ ปรัมปราคติไทอาหมได้ให้ร่องรอย
ถึงที่มาและความสำคัญของคำนี้ในอดีตของกลุ่มไทใหญ่ทั้งสาม

ความคิดเรื่องกำเนิดจากการหว่านนั้นเพาะขึ้นในชุมชนเกษตรกรรมอย่างแน่นอน
ในพื้นที่ก่อนเมืองกำเนิดต่าง ๆ ที่มาจากการหว่าน ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ผิ สาง หรือคน ได้
สะท้อนถึงอำนาจของผู้หว่านที่อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้สืบเนื่องจากแนวคิดการรวมศูนย์อำนาจ
นั่นเอง ส่วนภาษาในพื้นที่ก่อนเมืองที่ว่า"พันธุ์คนหว่านทั่วฟ้าดังหญ้า ขึ้นขึ้นแตกเต็มเมือง"
คล้ายในตอนเบิกเรื่องของพงสาวดารไทใหญ่ฉบับเมืองไทย (Yai) ที่ว่า"กำพันธุ์ปิ่นหว่านหญ้า
แตกเป็นข้าทั้งหลาย" (หญ้าในความหมายดั้งเดิมคือพืชทุกชนิดยกเว้นไม้ยืนต้น มิใช่หมายถึง
ตั้งแต่ต้นหญ้าอย่างคำไทยปัจจุบัน) สะท้อนให้เห็นถึงความคิดดั้งเดิมร่วมกัน พร้อมกันนี้
เมื่อเปรียบเทียบกับนิทานสร้างโลกของไทยเรื่อง"ฝ่าหมากเต้าเข้าเมือง" ยังเห็นได้ว่า
ความคิดเรื่องหว่านพันธุ์คนที่ผสมผสานกับกำเนิดคนจากน้ำเต้ามีที่มาจากความคิดดั้งเดิมนี้

การจัดอันดับให้เทพแห่งเดือนเป็นพี่ของเทพแห่งตะวัน คือมาก่อน และย่อมมี

ฐานะสูงกว่า คือร่องรอยของการนับถือดวงเดือนและตะวันที่สัมพันธ์กับความรู้เรื่องการนับเวลาคือวัน เดือน ปี ได้แม่นยำ อันนำไปสู่การสร้างปฏิทินทางจันทรคติ ทั้งหมดนี้เป็นฐานความรู้สำคัญยิ่งต่อการทำเกษตรกรรมตามฤดูกาล ดังนั้นปรัมปราคตินี้จึงน่าจะเกิดในชุมชนเกษตรกรรมที่ขยายกำลังการผลิตอย่างเต็มที่ แล้ววิวัฒนาการไปสู่สังคมศักดินาแรกเริ่มที่มี "ข้า" มี "ไท"

ความเชื่อเกี่ยวกับผีอารักษ์ "เสื้อ" เป็นความเชื่อโบราณซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับดินไทร ปรากฏในลักษณะต่าง ๆ ในชนชาติไทแทบทุกกลุ่ม เช่นเสื้อบ้าน เสื้อเมืองบ้าง โดยทั่วไปเสื้อบ้านมักเป็นผืนายบ้านคนแรก เสื้อเมืองเป็นผีเจ้าเมืองคนแรก

ในพื้นที่เมืองได้ให้ร่องรอยของความเชื่อนี้เช่นกัน "ปู่เสื้อ" อยู่ที่ดั้นไทรใหญ่แผ่สาขากิ่งก้านถึงเก้าพันกิ่งเหนือเมืองผาค่า ปู่เสื้อเป็นผีประเภทหนึ่งที่มีอิทธิฤทธิ์และสวยงาม มีหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนกษัตริย์ ที่สำคัญคือเป็นผู้ประสานงานกับฝูงเงือกพันธุ์ผี และพันธุ์สาธ ให้มาอยู่ได้อ่านาจากษัตริย์ ขณะเดียวกันก็สอน"ทางเมือง" หรือครรลองการปกครองแก่กษัตริย์ด้วย ปู่เสื้อของไทอาหมนับเป็นเทวดาใหญ่ พิธีบูชา "ผีเสื้อเมือง" ที่จัดอยู่ในเอกสารโบราณภาษาไทอาหมกล่าวว่ากระทำทุกปีในเดือนห้า มีการเช่นไหว้ด้วยข้าว หมู เป็ด ไก่ ข้าว เหล้า ฯลฯ พิธีกรรมนี้ยังถือปฏิบัติในหมู่ตระกูลหมอทุกวันนี้ หากหลีกเลี่ยงการเช่นไหว้ด้วยสิ่งมีชีวิต³⁴

โลกทัศน์ต่อสิ่งมีชีวิตในจักรวาลไทอาหมกำเนิดและสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมไทโบราณ(proto tai) มีโครงสร้างของสิ่งมีชีวิตระดับต่าง ๆ ค่อนข้างซับซ้อนอยู่ภายในโครงสร้างจักรวาล 3 ระดับ จักรวาลวิทยานี้ช่วยอธิบายลักษณะระบบความเชื่อดั้งเดิมหรือศาสนาดั้งเดิมอันเป็นกลไกสำคัญของพัฒนาการทางสังคมระยะต้นในชนชาติไท

ลิกก่อเมือง

ลิกก่อเมืองเป็นกลุ่มเอกสารตัวเขียนภาษาไทอาหมระบุปี ค.ศ. 1814 (พ.ศ. 2357) ที่ได้ถ่ายด้วยกล้องถ่ายภาพจากต้นฉบับจริงอันเป็นเอกสารตัวเขียนที่รัฐอุสสัม อินเดีย แล้วนำกลับมาอัดสำเนาภาพถ่าย (เนกาตีฟ) ที่เมืองไทย ในสำเนาภาพถ่ายทั้งหมด 19 แผ่นนี้มีเอกสารที่เขียนด้วยอักษรไทคำดีปะปนา 1 แผ่น นอกจากนั้นเป็นเอกสารภาษาไทอาหม

3-4 เรื่อง เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับโหราศาสตร์ เรื่องหนึ่งคือเอกสารที่ผู้วิจัยนำมาปริวรรต ส่วนที่เหลือความคมชัดของภาพไม่เพียงพอจะอ่านได้

สำเนาภาพถ่ายเอกสารตัวเขียนที่ปริวรรตนี้เขียนด้วยอักษรไทอาหม ภาษาไท มีด้วยกัน 2 แผ่น 4 หน้า หน้าหนึ่งมี 5 บรรทัด ขนาดกว้าง 2 นิ้วฟุต ยาว 6 นิ้วฟุต (ย่อจากต้นฉบับจริง) ไม่ระบุผู้แต่งและผู้คัดลอก ส่วนเวลาที่คัดลอกนั้นในเอกสารบันทึกไว้ตอนท้ายว่า "หลักนี้รวม เป้า . . ." (ท้ายประโยคเลื่อนจนอ่านไม่ได้)

"ลิกก่อเมือง" หมายความว่าหนังสือว่าด้วยการสร้างเมืองหรือโลก (คำ "ลิก" แปลว่าหนังสือ) และเป็นชื่อที่ระบุไว้แต่เดิมของเอกสารกลุ่มนี้ แต่เมื่ออ่านเอกสารตัวเขียน 2 แผ่นดังกล่าวพบว่ามีข้อความและสำนวนภาษาคลายคลึงกับเอกสารเรียกขวัญเชิญมิ่งอื่น ๆ ของไทอาหม³⁵ โดยเฉพาะส่วนเชิญมิ่งซึ่งอยู่ต่อจากการเรียกขวัญ สรุปแล้วลิกก่อเมืองฉบับนี้ไม่ใช่ตำนานสร้างโลก หากน่าจะเป็นเอกสารที่บันทึกคำขับ(ร้อง)เชิญมิ่ง

สำนวนภาษาของลิกก่อเมืองตอนเบิกเรื่องคล้ายคลึงกับเอกสารเรียกขวัญเชิญมิ่ง ดังนี้ ลิกก่อเมืองขึ้นว่า "ใครใจหัวปีมุ่นดอกหญ้า หน้าฟ้าใหม่มาถึง ผาคำใหม่หยาดซ้ำเขา อายเราจอดขงกลาง" ส่วนเอกสารเรียกขวัญเชิญมิ่งขึ้นว่า "หัวปีมุ่นดอกหญ้า คำปากดีเต็มเมืองก็ หน้าฟ้าใหม่มาถึง คำเรื่องคู่วางไว้เอย" อีกตัวอย่างหนึ่งลิกก่อเมืองเขียนว่า "ดังนี้เจ้าหันท่ามไทกลางหา นอนคืนด้วยใจเสียง" ส่วนเอกสารเรียกขวัญเชิญมิ่งเขียนว่า "เพื่อนเจ้าหาฟากันนอนคืนด้วยใจเสียง" และอีกตัวอย่างหนึ่งลิกก่อเมืองเขียนว่า "ดินสิ้นความพ้อหุงถึงเจ้าฟ้าแผดก็ช่างเขาจึ่ง กิ่งช้างพลายเผือกลงเมือง ลงมานั่งแท่นคำพ่อเจ้า" ส่วนเอกสารเรียกขวัญเชิญมิ่งเขียนว่า "ดินสิ้นความพ้อหุงถึงเจ้าฟ้าแผดก็ได้ยินอย่างเขาจึ่ง กิ่งช้างพลายเผือกสั่งลงเมือง ลงมานั่งแท่นคำพ่อเจ้าว่ากอยเอย" เป็นต้น ทั้งหมดนี้ปรากฏในตอนแรกของเอกสารทั้งสองฉบับ

อย่างไรก็ดีความแตกต่างอย่างสำคัญของเอกสารทั้งสองฉบับอยู่ที่ตอนหลังคือ ลิกก่อเมืองกล่าวถึงเมืองผาคำและฝูงเงือก โดยที่ฝูงเงือกเป็นผู้เชิญ"มิ่งเมือง"มาให้เจ้าหรือขุน และชื่อเมืองผาคำกับลักษณะฝูงเงือกก็คล้ายกับที่พรรณนาไว้ในพื้นก่อนเมือง มิ่งเมืองมีนัยเกี่ยวกับความมั่นคงของเมือง ในนี้ฝูงเงือก(หรือกลุ่มที่อยู่ภายใต้การปกครองของเมืองผาคำ) เป็นผู้เชิญ"มิ่งเมือง"มาให้ ส่วนในเอกสารเรียกขวัญเชิญมิ่งกล่าวถึง

ความมั่นคงที่เปรียบเสมือน"คอยเสาเมืองสี่หน้า คอยเสาฟ้าสี่มุม" อันเป็นโครงสร้างจักรวาลที่ปรากฏใน"อาหมบูรณเจดีย์บทที่ 1" ฉะนั้นจากการพิจารณาเนื้อความจึงพอสรุปในขั้นต้นได้ว่าลิกก่อเมืองมีความสัมพันธ์กับพื้นที่เมือง ขณะที่เอกสารเรียกขวัญเจดีย์มีความสัมพันธ์อาหมบูรณเจดีย์บทที่ 1 เนื่องจากทราบแน่นอนแล้วว่าพื้นที่เมืองมีอายุเก่ากว่าอาหมบูรณเจดีย์บทที่ 1 จึงอาจกล่าวได้ว่าลิกก่อเมืองเป็นเอกสารเจดีย์อันเก่ามาฉบับหนึ่ง

1. เนื้อเรื่องลิกก่อเมือง

เนื้อความของลิกก่อเมืองโดยสรุปมีดังต่อไปนี้ ต้นปีดอกไม้งอกงาม ฤดูใหม่มาถึงแล้ว เมืองผาคำดงมายิ่ง มวลดอกไม้บานหอมทั่วแดนกลาง เจ้าแห่งไทกลางฟ้านอนกลางคันทิดถื่นแล้ว จึงจัดพิธีบูชา"ลูกฟ้า"(พันธุ์ฟ้าหรือเชื้อสายเทพเจ้าอื่น ๆ) ด้วยเหล้าหลายไหกับดอกไม้หอมรวรวยในห้องหอใหญ่

ภายหลังเจ้าฟ้าแผดภัยลงมาเมือง(จึง) พร้อมทั้งช้างพลายเผือก และเทพเจ้าอื่นก็ลงมาพร้อมม้ามีปีก ต่างอวยพรให้เจ้านั่งบัลลังก์ยืนนาน ให้แผ่ขยายอาณาจักรกว้างขวาง คือ"แสนผีสู่อำนาจเมือง แสนสาธุสพลอยเมืองรอบฟ้าแควนขุน เมืองเหนือถุ่มาอิง เมืองใต้ถุ่มาสู่แท่เคศิเย" หมายความว่าให้แสนผีก่อสร้างเมืองศูนย์กลางแล้วแสนสาธุสร้างเมืองบริวารรอบ ๆ จากนั้นให้เมืองอื่นทั้งเหนือใต้มาขึ้นต่อ นำสังเกตว่าสัญลักษณ์ตอนนี้เป็น"สี่แฉ่งเมือง"และ"เมืองรอบฟ้า"คล้ายกับโครงสร้างจักรวาลที่ปรากฏใน"เพลงวง"

ต่อมาผู้เงือกมีปีกก็"ปีกขวาผายมิ่งเมืองที่เจ้า ปีกซ้ายผายมิ่งเมืองที่ขุน" คำว่า"ผายมิ่งเมือง"นี้คล้ายกับคำ"ผายขวัญเมือง" อันเป็นพิธีกรรมเรียกขวัญเมืองและช้างม้าในสมัยเจ้าฟ้าเสือหม่น(พ.ศ. 2040-2082)³⁶ จากนั้นบรรยายลักษณะเงือกต่าง ๆ ว่า บ้างร่างกลม บ้างร่างเป็นประกายสลับสีส้น บ้างร่างขาวล้วนดั่งดาว บ้างร่างเป็นประกายดังทองคำ บ้างร่างดำสนิทเหมือนถ่านและเขม่าไฟบ้าง ตัวนี้ไม่รู้มาจากขอกฟ้าใด(ขอกฟ้าคือขอบฟ้าที่ไกลลิบ) นำสังเกตว่าคำบรรยายเงือกโดยเฉพาะเงือกตัวบินคล้ายกับในพื้นที่เมือง

จากนั้นขอให้ยายแมนฟ้า ขุนแมนคำ ได้ยินคำขานนี้ ต้นสกุลหมอหุงเป็นผู้กล่าว
บูชา แล้วให้เชื้อสายกล่าวตาม เสียงขานนี้ร้องดังทั่วหลับดิน เจ็ดชั้นจนกระทั่งยายแมน
ฟ้า ขุนแมนคำได้ยิน แล้วจึงมอบให้ปกครองและตัดสินความยุติธรรม

เพลง

"เพลง" ที่ผู้วิจัยนำมาปริวรรต เป็นต้นฉบับภาษาไทยอาหมที่ปรากฏในบทความ
"An Ahom Cosmogony" ในวารสาร Journal of the Royal Asiatic Society,
1904 ซึ่งประมาณว่าเวลาเดียวกันหรือก่อนหน้าเล็กน้อย Golap Chandra Barua ได้
คัดลอกจากเอกสารต้นฉบับจริงที่อยู่ในความครอบครองของผู้สืบสกุลหมอไท Chakradhar
Barua ในจังหวัดทิพสาคร รัฐอัสสัม อินเดีย และส่งไปแสดงในวารสารดังกล่าว

เพลงเขียนด้วยอักษรไทยอาหม ภาษาไท คำ"เพลง"แปลว่าตำราหรือ
กัมภีร์หลวง ทั้งนี้คำ"ผ"แปลว่าหนังสือ เพลงมีข้อความ 64 บรรทัด ความไม่
จบโดยสมบูรณ์ เพราะดูเหมือนมีเนื้อความต่อ แต่คัดลอกมาเพียงตอนต้นเท่านั้น

เมื่อพิจารณาด้านอักษรวิทยาและอักษรวิธี พบข้อน่าสังเกต 3 ประการดังนี้คือ
1. ต้นฉบับนี้มีอักษร "ค" เพิ่มขึ้น เช่นในคำว่า"ลีปดินมิง"(หลับดินเมือง-ทวีป) 2. การคัด
ลอกครั้งนี้มิได้อิงกับจาริตการจารกัมภีร์แบบดั้งเดิมของไทอาหมในเรื่องวัสดุ รูปแบบ และ
ขนาด ดังนั้นต้นฉบับจึงมิได้มีลักษณะเป็นแถบยาวเหมือนพื้นก่อเมืองหรือลิกก่อเมือง 3. มี
การคัดลอกผิดหลายแห่ง กล่าวคือทั้งต้นฉบับเขียนอักษร"ผ"คล้าย"จ" และเขียนอักษร
"ย"คล้าย"ล" เป็นต้น ซึ่งดูราวกับว่าผู้คัดลอกไม่สู้เชี่ยวชาญเรื่องอักษรไทยอาหมเท่าใด

1. เนื้อเรื่องเพลง

เนื้อความของเพลงโดยสรุปมีดังต่อไปนี้ เมื่อแรกนั้นโลก(ใต้ฟ้า)ยังไม่มีดี ยัง
ไม่มีแผ่นดินอันลาดอยู่เบื้องใต้ จึงยังไม่มีใครมารองรับเมืองไว้ มีเพียงน้ำอยู่หนึ่ง ๆ
ส่วนเบื้องบนก็ยังไม่มียา ยังไม่มีใครมาเรียงชันฟ้ากำแพงเมืองครอบไว้ คินมองทางใดก็มีแต่
ความว่างเปล่า เมื่อนั้นเป็นวันหรือเป็นคืนก็ยังไม่รู้ เพราะไม่มีใครส่องแสงอยู่บนฟ้า
เมื่อนั้นจึงไม่รู้วันและคืน(เวลา) พื้นเบื้องล่างไม่มีลมพัดหรือฝนตก เพราะลมฝนเข้า

อยู่ในใจอิง(ที่อิงอาศัย)

ต่อมาพระเป็นเจ้า"ฟ้า"อยู่ผู้เดียวกลางหาว ยังไม่ได้พูด กงจลเวลาผ่านมานาน พระเป็นเจ้าที่หลับไหลจึงตื่นขึ้น เมื่อลืมตาขึ้นไม่เห็นท้องฟ้าที่ปกคลุมโลก(ฟ้าจำลอง) ได้ฟ้าก็ยังมีแสงสว่าง ผิสาาก็ไม่มีเลย ทั้งหมดอยู่เปล่า ๆ ดังนั้นพระองค์จึงคิดว่าอยู่โดดเดี่ยวไม่ดี ไม่มีใครบูชาฟ้า ต่อมา"ฟ้าคือจิ้ง"(อีกชื่อของพระเป็นเจ้า)ก็คิดใคร่ครวญ จึงว่าจักก่อหีบเมือง(แผ่นดิน)ได้แล้ว เมื่อนั้นปวงขุนแก้วคำบังเกิดขึ้น แสงสว่างส่องสาดทั่วจักรวาล ปวงขุนแก้วคำคุกเข่าไหว้ถามทุกสิ่ง ฟ้าให้พวกเขาอยู่นานเท่าดาว

ต่อมาแบบหนึ่ง(เข้าใจว่าขุนแก้วคำคนหนึ่ง)ก็เป็นปูรอง เบื้องใต้เมืองอยู่นิ่ง เหนือน้ำ ร้างใหญ่โตโอฬารอยู่มานานนักหนา แล้วแบบหนึ่งก็เป็นนาอยู่หนึ่งบนปู แล้วแบบหนึ่งก็เป็นช้างตัวผู้ยาวอยู่มั่นคงบนนั้น เหนือช้างเป็น"ก้อนผาเผือกหัวเมือง" คำนี้หมายถึงถึงภูผาสีขาวทางทิศเหนือ(หัวเมืองคือทิศเหนือ) ส่วนก้อนผาเผือกหัวเมืองที่ปรากฏในพื้นที่ก่อนเมืองเป็นสถานที่ก่งงาไขฟ้าหรือต้นวงศ์กษัตริย์

หลังจากนั้นแบบหนึ่งเป็นสายเมือง ๑,๐๐๐ เมืองรอบฟ้า ภายนอกจากนี้มีแต่ความมืดสนิท หลังจากนั้นแบบหนึ่งก็เป็นสายจิ้งเมืองสี่มุม ก่อนที่จิ้งฟ้า(เมืองฟ้า)จะปักไว้บนก้อนผาใหญ่(คือก้อนผาเผือก) แบบหนึ่งก็เป็นสายจิ้งเมืองคือขวัญ ซึ่งกว้างใหญ่ครอบคลุมหมด บนสายนั้นมีฟ้าคือจิ้งสถิตอยู่ผู้เดียว ภายหลังแบบหนึ่งเป็นเมฆมูมทองคำมหิมาตัวผู้ เมฆมูมนี้ขึ้นเป็นดินก่อน แล้วบินขึ้นมาทอใยเพื่อเป็นท้องฟ้า บนสุดนั้นเป็นแสงเงารูปแท่น(บัลลังก์)และจ้อง(จักร) ต่อมาใยเมฆมูมทองคำก็กลายเป็นท้องฟ้าหนา ท้นวาลคลุมถึงพื้นเมืองแสนเมืองบนหีบเมือง(ทวีปหรือแผ่นดิน)เดียวกัน

แดนฟ้านี้ยังไม่มีใครเป็นเจ้า(กษัตริย์) ในป่าเต็มไปด้วยคน(ที่ยังไม่มีชีวิต) มีแต่โอห่มอกและน้ำค้าง อยู่ต่อมาอีกนานนัก... (ความจบเท่านั้น)

2. โครงสร้างจักรวาล

"ฟ้าคือจิ้ง" เป็นชื่อของพระเป็นเจ้าสูงสุดผู้สร้างโลกที่ปรากฏในเพลง เติมในพื้นก่อนเมืองเรียกว่า"ฟ้าเป็นมิต" ทั้งคู่คือ"ฟ้า"องค์เดียวกันที่มีสร้อยนามต่างกัน ชื่อฟ้า

องค์แรกสะท้อนปรากฏการณ์ธรรมชาติของท้องฟ้ายามเป็นแสงสีรุ้งทรงกลด ส่วนชื่อ"ฟ้า
ต้อจิ้ง"หมายถึงพระเป็นเจ้าผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจเหนือเมือง³⁷ หลักฐานเกี่ยวกับคำ"ฟ้าต้อจิ้ง"
นี้ปรากฏครั้งแรกบนเหรียญเงินที่สร้างขึ้นประจำรัชกาลของเจ้าเสือหยาดฟ้า(อุทัยทิตยสิงห์)
(พ.ศ. 2213-2216)³⁸

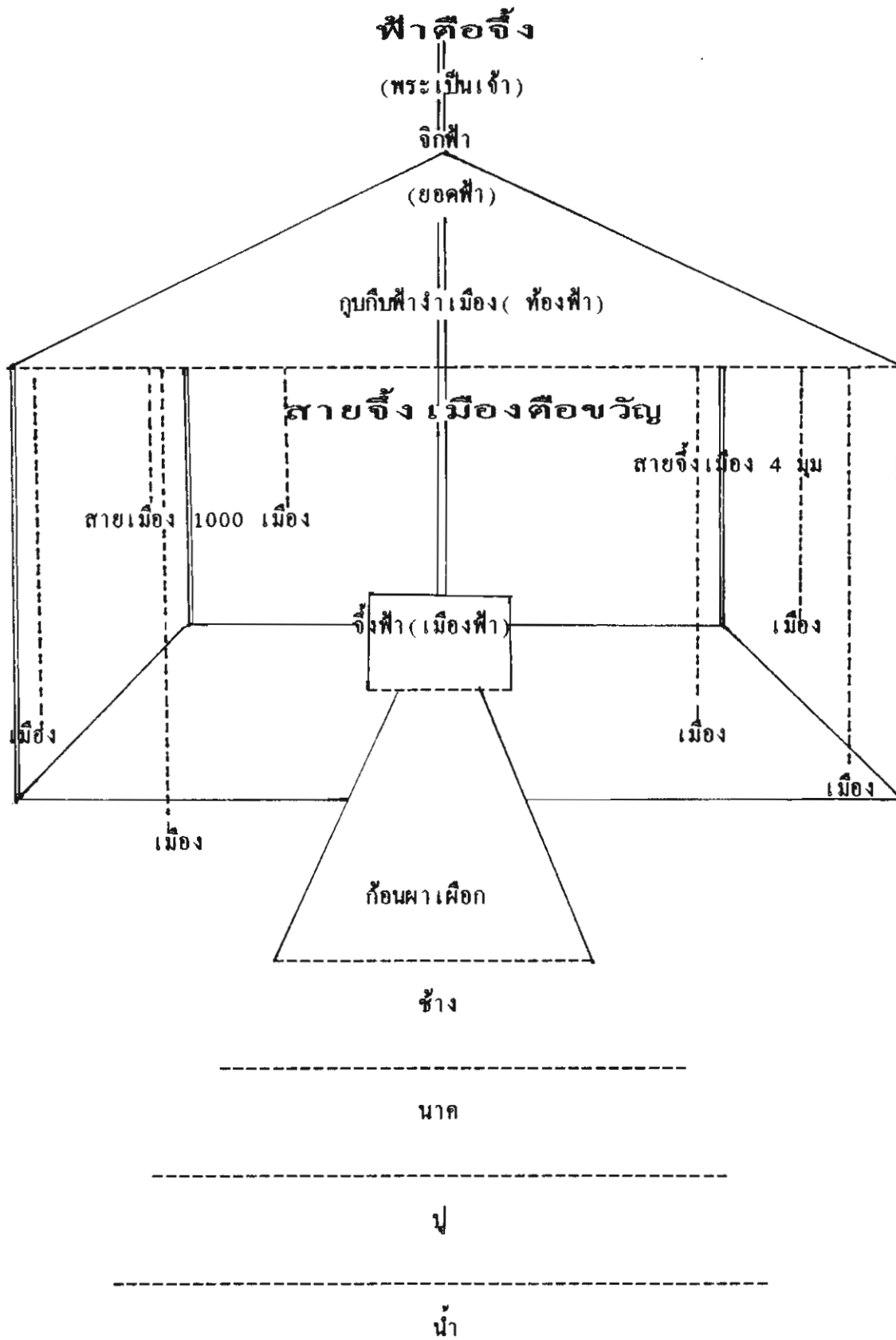
ตอนเปิดเรื่องเพลงต่างจากพื้นก่เมือง ในพื้นก่เมืองมี"ฟ้าเก่า"อันเป็น
แดนสวรรค์ที่อยู่สุดขอบฟ้า เกิดขึ้นอยู่แล้ว ที่แห่งนั้นคือแดนในสายหมอกอันมีพืชวิเศษหลาย
ชนิด แต่ทว่าเพลงเริ่มต้นด้วยความว่างเปล่า มีเพียงห้วงน้ำ แล้วจึงบังเกิดขึ้น
ต่าง ๆ ของโลก อันสะท้อนตรรกะทวินิยมที่เป็นนามธรรมคือสร้าง cosmos จาก chaos
ซึ่งเป็นปรัชญาความคิดอันเกิดขึ้นในสมัยหลังกว่าตรรกะคู่ง่าย ๆ เช่นฟ้า(พ่อ)-ดิน(แม่)

โครงสร้างจักรวาลในเพลงมีทั้งส่วนที่เหมือนและต่างจากในพื้นก่เมือง โครง
สร้างชั้นล่างอันเดิมเป็นนางธณีสถิตกับลูกสาวสี่คน(ตัวแทนดิน ทราย น้ำ หิน)ไม่ปรากฏ
แต่กลายเป็นโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยชั้นต่าง ๆ คือปู นาค ช้าง ก้อนผาเผือกซึ่งมี
จิ้งฟ้า(เมืองฟ้า)ตั้งอยู่ มาแทนที่

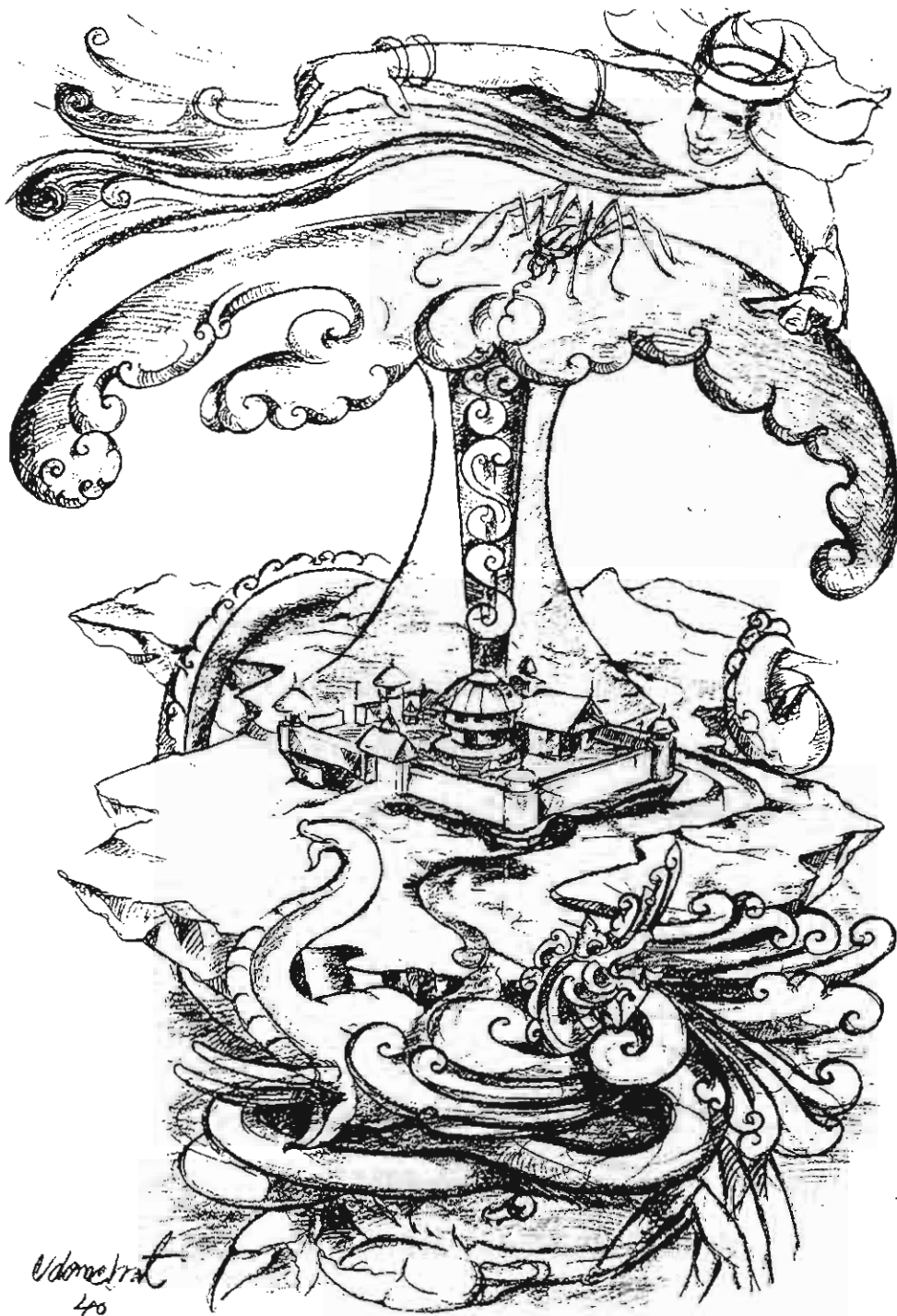
พวกขุนแก้วคำเป็นกลุ่มคนหนุ่มที่เข้าใจว่าเป็นผู้กลายเป็นชั้นต่าง ๆ ของโครงสร้าง
ชั้นล่างนั้นน่าจะมีกำเนิดและพัฒนาขึ้นมาจากตอนหนึ่งในพื้นก่เมือง(แผ่น 6.ข ข้อ 6-7) ที่
ว่า"มันจึงก้มหน้ามุงดูลุ่ม ท้นทั้งกลางหาอยู่เสียบเปล่า มันจึงสบกุ่ม(ปรึกษาหารือ)ใคร
ใจ(คิด)ดู ขุนหมอเมือง...[ออก]" ข้อความตอนนี้เลื่อน จึงอ่านให้ได้ความกระจ่าง
กว่านี้ไม่ได้

โครงสร้างบนสุดยังคงเป็นเมฆมุกทอใยสร้างท้องฟ้าอยู่ แต่ยอดสุดนั้นกลับไม่
ใช้ขวัญฟ้า แต่เป็นแสงสะท้อนรูปบัลลังก์และฉัตรอันเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์

หากกล่าวโดยภาพรวมจักรวาลที่ปรากฏในเพลงมีลักษณะสลับซับซ้อนขึ้น ขยาย
จากภาพลักษณ์เรือนที่มีท้องฟ้าปกคลุมเหมือนหลังคาเหนือชั้นบรรยากาศในธรรมชาติต่าง ๆ
เป็นภาพสะท้อนอาณาจักรหรือรัฐที่รวมศูนย์ตรงกลาง อันเห็นชัดจากโครงสร้างระดับ
ต่าง ๆ ของสายเมือง ได้แก่สายเมือง ๑,๐๐๐ เมือง สายจิ้งเมือง ๔ แจ่ง(มุม)
และสายจิ้งเมืองต้อขวัญอยู่ตรงกลาง ทั้งหมดเป็นสัญลักษณ์แทนชีวิตหรือจิตวิญญาณของ
บ้านเมืองในระดับเล็กสู่ใหญ่ มีลักษณะเป็นสายใยอันมองไม่เห็นซึ่งเชื่อมต่อระหว่างเมือง

ภาพที่ 4/5 : แบบจำลองโครงสร้างโลก(เมือง) ใน "เพลงหลวง"

ภาพที่ 4/6 : ภาพประกอบแสดงโครงสร้างโลก(เมือง) ใน "เพชฌฆาต"

บนพื้นโลกกับฟ้า โดยมี"ขวัญ" เกาะเกี่ยวอยู่บนสายนั้น

โครงสร้างจักรวาลสมัยแรกของพื้นที่เมืองเน้นความสำคัญของ "ขวัญ" มากกว่า นอกจากขวัญฟ้าที่อยู่สูงสุดแล้ว ยังมีขวัญของเมือง ของป่า ของภูเขา หรือธรรมชาติต่าง ๆ ที่พื้นเบื้องล่างด้วย ส่วนคำว่า"สายเมือง"และ"สายจิ้งเมือง"พบในพื้นที่เมืองสมัยถัดมา โดยมีผู้"คือ"หรือทรงไว้ซึ่งสายจิ้งเมืองคนแรกคือ"แสงก่อฟามอนคำ"เทพเจ้าผู้ครองอำนาจเหนือสายฟ้า จึงอาจกล่าวได้ว่าความคิดเรื่องโครงสร้างของสายเมืองเกิดขึ้นสมัยหลัง และได้ผนวกเอาขวัญเข้าไปไว้ในโครงสร้างนี้ด้วย แต่อย่างไรก็ตามคงเป็นความคิดดั้งเดิมหรือปรัมปราที่เกิดขึ้นมาแล้วในสมัยที่ยังเป็นสังคมไทโบราณ(proto lai) เพราะพบว่าปรากฏในไทดำซึ่งไม่เคยมีประวัติหรือหลักฐานว่าติดต่อกับไทอาหมด้วยเช่นกัน ไทดำเชื่อว่าสายเมืองเชื่อมต่อกับ"แดน"เทพเจ้าบนฟ้า³⁹

พงศาวดารไทอาหมบันทึกว่าปีแรกของรัชกาลเจ้าเสือเย็นฟ้า(พ.ศ.2218) หรือหลังรัชสมัยของเจ้าเสือหยาดฟ้า 2 ปี ได้จัดพิธีบูชาสายจิ้งเมืองเพิ่มเข้ามาในพิธีราชาภิเษก⁴⁰ เห็นได้ว่าความคิดเรื่องสายเมืองได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปธรรมโดยมีพิธีกรรมสนับสนุนเด่นชัดในกลุ่มไทอาหม เมื่อพินิจจากหลักฐานการปรากฏของพิธีบูชาสายจิ้งเมืองและชื่อ"ฟ้าตือจิ้ง"ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าคติสร้างโลกในเผ่าหลวงอาจสัมพันธ์กับช่วงเวลานี้คือต้นพุทธศตวรรษที่ 23 เพราะได้ทำหน้าที่อธิบายเพื่อสืบเนื่องและเน้นความสำคัญของสายจิ้งเมืองคือขวัญมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐรวมศูนย์อันวิวัฒนาการขึ้นภายหลัง

อาหมบูรานจิฉบับพิมพ์ บทที่ 1

หนังสืออาหมบูรานจิฉบับพิมพ์หรือ "Ahom Buranji" ซึ่งมี Golap Chandra Barua เป็นบรรณาธิการและผู้แปล ได้ตีพิมพ์ครั้งแรก ค.ศ.1930 โดยพิมพ์ภาษาไทยอาหมคู่ขนานไปกับคำแปลภาษาอังกฤษ เนื้อความในหนังสือแบ่งออกเป็นภาคฟ้าและภาคดิน ภาคฟ้าคือบทที่ 1 และบทที่ 2 ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับสมัยปรัมปราและสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ส่วนภาคดินเป็นสมัยประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ไทอาหม บรรณาธิการกล่าวว่าต้นฉบับตัวเขียนเดิมอยู่ในความครอบครองของหมอไท[Deodhai Pandit] แห่ง Kha laighogra Mauza ในจังหวัดสทิสคร และได้มาเมื่อ ค.ศ.1894 เรณู วิชาศิลป์

ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าต้นฉบับเดิมได้มาจาก Pancharam Phukan ที่หมู่บ้าน Akhaiya Deodhai Gagon (บ้านข้าวแตก) อย่างไรก็ตามก็ตีหากกล่าวถึงเฉพาะภาคฟ้า เรณูเห็นว่า Golap Chandra Barua คงคัดลอกมาจากต้นฉบับที่แยกกล่าวเฉพาะเรื่องนี้ต่างหาก⁴¹

ผู้วิจัยได้ใช้ต้นฉบับภาษาไทอาหมในบทที่ 1 ของอาหมบูรณฉินฉบับพิมพ์ซ้ำ (1930) 1985 เพื่อปริวรรตและวิจัย เมื่อพิจารณาด้านอักษรวิทยาและอักษรวิธีพบข้อสังเกต 4 ประการคือ 1. ต้นฉบับนี้มีอักษร "ค" เพิ่มเข้ามา เช่นในคำว่า "ไคว" (ดาว) "คิน" (ดิน) "คิบ" (คิบ) 2. มีคำว่า "สุระ" แทรกอยู่ในหัวข้อ 6/13 เรณู วิชาศิลป์เห็นว่า เป็นคำเกิดใหม่ซึ่งวิวัฒน์สืบเนื่องมาจาก "ฟ้า" 3. มีการสะกดคำผิดอย่างสม่ำเสมอ มักสลับกันระหว่างสระ "อือ" กับ "อิ" ตัวอย่างการสะกดสระ "อือ" เป็น "อิ" ได้แก่ ชื่อ "จิงจิง" (ชื่อเรื่องคำ) ในต้นฉบับเป็น "จิงจิง" ชื่อ "ผาดิวจิง" (ฟ้าตือจิง) ในต้นฉบับเป็น "ผาดิวจิง" ส่วนตัวอย่างการสะกดสระ "อิ" เป็น "อือ" ได้แก่ ชื่อ "ขุนถิวจิง" (ขุนถั่วคำ) ในต้นฉบับเป็น "ขุนถิวจิง" ชื่อ "ลึงคอน" (เลงคอน) ในต้นฉบับเป็น "ลึงคอน" นอกจากนี้การสะกดสระ "อือ" ยังมักสลับกับสระ "อุ" ด้วย ตัวอย่างการสะกดสระ "อือ" เป็นสระ "อุ" ได้แก่ ชื่อ "จาวสัรว" (เจ้าสามเรือ) ในต้นฉบับเป็น "จาวสัรว" ชื่อ "ผิวไกวปิก" (เพอแก้วปิก) ในต้นฉบับเป็น "ผิวไกวปิก" เป็นต้น การสะกดผิดมากมายเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้คัดลอกในชั้นหลังคงไม่มีความรู้พอเข้าใจเนื้อหาของต้นฉบับ 4. การจัดแบ่งหัวข้อหรือย่อหน้า และวรรคตอนมิได้มีมาแต่เดิม หากจัดทำขึ้นโดยบรรณาธิการ บางครั้งแบ่งวรรคผิด ทำให้ใจความสับสน

1. เนื้อเรื่องอาหมบูรณฉินฉบับพิมพ์ บทที่ 1

เนื้อเรื่องของอาหมบูรณฉินฉบับพิมพ์ บทที่ 1 ประกอบด้วยตอนสั้น ๆ ต่อเนื่องกัน เบิกเรื่องตั้งแต่การสร้างโลก ต่อจากนั้นก็เป็นตอนกำเนิดเทพเจ้าจากมอนคำ (ไข่แดงทองคำ) ตอนกำเนิดผู้รับใช้ ตอนกำเนิดดวงศักราชอันมี "ปู้สี่เสื่อ" เกี่ยวพันกับ "ฟ้าบรมสงคำ" และต่อมาบรรยายถึงวงศ์กษัตริย์สองวงศ์ซึ่งเสกสมรสกันไปมา จนกระทั่งมาถึงตอนขุนหลวงขุนหลายลงบันไดจากฟ้ามาครองเมืองรีเมืองรำ ซึ่งได้ลำดับรายชื่อ กษัตริย์อันสืบเชื้อสายมาจนถึง เสือคำฟ้าและราชวงศ์ไทอาหม

เนื้อความเฉพาะการสร้างโลกโดยสรุปมีดังนี้ เมื่อแรกไม่มีผีไม่มีสาข เลขสักคน
ทั้งหมดว่างเปล่า ยังไม่มีลุ่ม(หรือโลกเบื้องล่าง) หากยังไม่มีสิ่งมีชีวิต ยังไม่มี"ใจ
เมือง"(จิตวิญญาณของเมือง)นับแสนเมือง ยังไม่มีเดือน ตะวัน และชั้นดาว ยังไม่
มีแผ่นดิน

ภายหลังพระเป็นเจ้า"ฟ้าคือจิ้ง"อยู่นิ่ง ยังไม่ขึ้นกลางหา(สถานที่อยู่ของพระ
เป็นเจ้า)เหมือนผึ้ง พระองค์ไม่มีหัว ไม่มีตีน ยังไม่ได้พูดอะไร แล้วรำพึงว่าอยู่
อย่างนี้ไม่มีใครเล่าสือถึง ต่อมาฟ้าก็หลับไม่ตื่น ครั้นเมื่อลืมตาขึ้นก็เห็นดีเห็นงาม จาก
นั้นขุนแก้วคำบังเกิดขึ้น ถูกเข้าไหว้ถามทุกอย่าง ทั้งสองบังเกิดเป็นตัวตนหลากหลายรูป
ลงมาเบื้องล่างเจ็ดชั้น นอนหงายอยู่ในน้ำ ที่ตรงกลางสะดือมีดอกบัวทองโผล่ขึ้น
จากนั้น(ตัวตน)แบบหนึ่งกลายเป็นปुरुองเมือง อีกแบบหนึ่งเป็นปทุมอดขวาง "ฟ้า"(พระ
เป็นเจ้า)ก็ให้แบบหนึ่งเป็นนาคแปดพันพานอยู่นิ่งบนนั้น แล้วให้แบบหนึ่งบังเกิดเป็นช้าง
เผือกพลายแสง(มณี)งายาว ภายหลังแบบหนึ่งกลายเป็นก้อนผาเพื่อกรองเมือง จากนั้น
นั้นสร้างคอยเสาเมืองที่สี่มุมและสายจิ้งเมืองคือขวัญ ต่อมาทั้งสองกลายเป็นแมงมุมทอง
คำตัวผู้ตัวใหญ่ จี๋ลงจากฟ้าเป็นแผ่นดินหนาพันวา ปลุกเสาเมืองแปดมุม ไยแมงมุม
ทองคำลอกเป็นท้องฟ้า มันเลื้อไปเลื้อมางอกใยตรงยอดฟ้าเป็นฉัตรและบัลลังก์ทองคำ

ตอนกำเนิดเทพเจ้าจากมอนคำ(ไข่แดงทองคำ)โดยสรุปมีดังนี้ ทั้งสองกลายเป็น
เป็นหัวเมียรักกัน จากนั้นบังเกิดเป็น"มอนคำ"หรือไข่แดงทองคำอยู่ชิดเคียงกัน เปลี่ยน
ให้เถาหลวงกกง่า กกเป็นนานก็ไม่เกิดเป็นตัว จึงผละไปเสาะหาหญ้าปูลอกมาษา
ภายหลังมอนคำจึงแตกเกิดเป็นคน ฟ้าก็สอนสั่งทุกสิ่ง ผู้หนึ่งตั้งชื่อว่า"เจ้าอ้ายก่อฟ้า
สร้างดินขุนใหญ่" ให้แสงเมือง(มณีคู่ควร เมือง-สัญลักษณ์อำนาจปกครอง)และให้เป็น
กษัตริย์ ผู้หนึ่งตั้งชื่อว่า"แสงช่อฟ้าผาคำ" ให้มีอำนาจเหนือฝูงเงือกแปดล้านก่อแคว
ผู้หนึ่งตั้งชื่อว่า"แสงกำฟ้า"ให้มีอำนาจเหนือแปดหมื่นสายฟ้า(สัญลักษณ์คือขวานฟ้าทองคำ)
ส่วนอีกผู้หนึ่งคือ"ยี่เงาคำ" ให้"ปุดคิงฟ้า"หรือเปลี่ยนเป็นกษัตริย์ครองหลายเมือง ฟ้า
สอนเสร็จแล้วก็ไป ภายหลังแสงกำฟ้าขัดคำสั่งฟ้า จึงตายเป็นผี ลูกชื่อแสงก่อฟ้า
ครองขุนแทน เมื่อตายกลายเป็นคำผีเรือน

ตอนกำเนิดผู้รับใช้โดยสรุปมีดังนี้ ฟ้าคือจิ้งคิดดีแล้วก็ปลง"ข้าอ่อน"(ผู้รับใช้?)

ให้กษัตริย์ ผู้หนึ่งชื่อ"หุ่นค่างาม" ให้"หม่หั่วเมืองนอกฟ้า"หรือปกครองทางทิศเหนือ"ไกลลิบ" และให้หม่ประคับเต็มร้าง อีกผู้หนึ่งชื่อ"เพ่อเก้าปิก"

ต่อมาขึ้นตอนต้นวงศ์กษัตริย์ มีผู้หนึ่งชื่อเงาคำอยู่ทางทิศเหนือบนดอยสูงเทียมเมฆ บังเกิดศรีมโหสถ่องทั่วจักรวาล เงาคำหาเมืองเพื่อกปกครองอยู่ ภายหลังปู่ผีเสื้อซึ่งอยู่ที่ต้นไทร เก้าพันแขนงก็พาเงาคำมาครองเชียงเครือ และให้ชื่อว่าฟ้าบรมสาธิต

ต่อมาบรรยายถึงเครือญาติวงศ์กษัตริย์ซึ่งเสกสมรสกันไป คือวงศ์ของฟ้าบรมสาธิตแห่งเชียงเครือกับวงศ์ของฟ้าสีเอิบสาธิตแห่งฟ้าเก้าก็ ทั้งคู่เป็นลูกพี่ลูกน้องกัน กษัตริย์วงศ์สาธิตองค์สำคัญคือ"ยี่เร่องคำ"ครองเมืองผี ภายหลังกลายเป็น"เลงคอน" หรือเจ้าฟ้าแผล⁴² กษัตริย์วงศ์สาธิตองค์สำคัญคือ"แสงเต้าดาวเหนือไกลฟ้า"ผู้ครองเมืองผี ภายหลังกลายเป็น"แกนคำ" แกนคำเป็นหลานของเลงคอน

ตอนขุนหลวงขุนหลายให้ลำดับราชชื่อกษัตริย์ ไม่กล่าวถึงเหตุการณ์ใด เริ่มว่าขุนหลวงกับขุนหลายเป็นลูกหลานของ"แกนคำ" ฟ้าหรือพระเป็นเจ้าวางบันไดเหล็กให้ได้ลงมาครองเมืองรีเมืองรำ เมื่อมาถึงให้ทำพิธีดักกลอง(น่าจะเป็นกลองมโหระทึก)ขึ้นเป็นกษัตริย์ จากนั้นให้ราชชื่อกษัตริย์วงศ์ขุนหลายและวงศ์ขุนหลวง เสือก้าฟ้าปฐมกษัตริย์ไทอาหม(พ.ศ. 1773-1811)สืบมาจากวงศ์ขุนหลาย และให้ราชชื่อกษัตริย์ราชวงศ์ไทอาหมสืบมาจนถึงรัชกาลที่ห้าคือเสือก้าฟ้า(พ.ศ. 1875-1907) ต่อจากนั้นมีความกล่าวซ้ำซ้อนเรื่องขุนหลวงขุนหลายกับผู้สืบเชื้อสายอีก แต่ไม่จบสมบูรณ์

เมื่อพิจารณาและเปรียบเทียบเนื้อความ พบว่าตอนสร้างโลกคล้ายกับเพลงส่วนตอนกำเนิดเทพเจ้าจากมอนคำ ตอนกำเนิดผู้รับใช้ และตอนว่าด้วยปู่ผีเสื้อกับฟ้าบรมสาธิตคล้ายกับในพื้นที่เมืองภาค 1 แต่ต่างกันในเรื่องละเอียดอยู่บ้าง(กล่าวไว้ในเชิงอรรถของภาคผนวก) ตอนถัดมาที่ว่าด้วยวงศ์สาธิตกับสาธิตคล้ายกับในพื้นที่เมืองภาค 2 (ยังมีได้แสดง)อันว่าด้วย"ยี่เร่องคำ"หรือเลงคอนเจ้าฟ้าแผล" เนื้อความทั้งหมดนี้เป็นปริศนาคติไทอาหมอย่างย่อ ซึ่งกล่าวย้อนขึ้นไปอีกจากสมัยขุนหลวงขุนหลายลงบันไดมาจากฟ้าอันเป็นแก่นเรื่องปริศนาปรารวมของชนชาติไทหลายกลุ่ม ขณะเดียวกันได้ให้ความกระจ่างบางประการ เกี่ยวกับความเป็นมาของ"เลงคอน"และ"แกนคำ"อันเป็นเทพเจ้าร่วมสมัยกับขุนหลวงขุนหลาย

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตสำคัญเกี่ยวกับสอศแทรกเนื้อหาใหม่บางส่วน ที่ชัดเจนคือการเพิ่ม"ยี่เงาคำ"เข้าไปอยู่ในกลุ่มสามมอนคำในลำดับที่ 4 เพราะในพื้นที่เมืองนั้นไข่มุกมอนคำแตกเป็นเทพเพียง 3 องค์ ทั้งความตอนต้นของหัวข้อ 6 ก็บอกไว้แล้วว่า "เป็นทั้งสามมอนคำสีฟอน" ยิ่งกว่านี้ข้อความตอนนี้ยังมีคำ"สุระ"อันเป็นคำสมัยหลังด้วย

"ยี่เงาคำ"หรือ"สุระ"(ตามภาษาเขียน) เกี่ยวข้องกับลัทธิพิธีบูชา"พราหมณ์"หรือ"พราหมณ์"ของชาวไทอาหมปัจจุบัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าเนื้อความในอาหมโบราณฉบับพิมพ์ บทที่ 1 มีการปรับเปลี่ยนบางประการตามยุคสมัย แต่ก็ยังยืนยันรากฐานปรมาปรมาคติดั้งเดิม

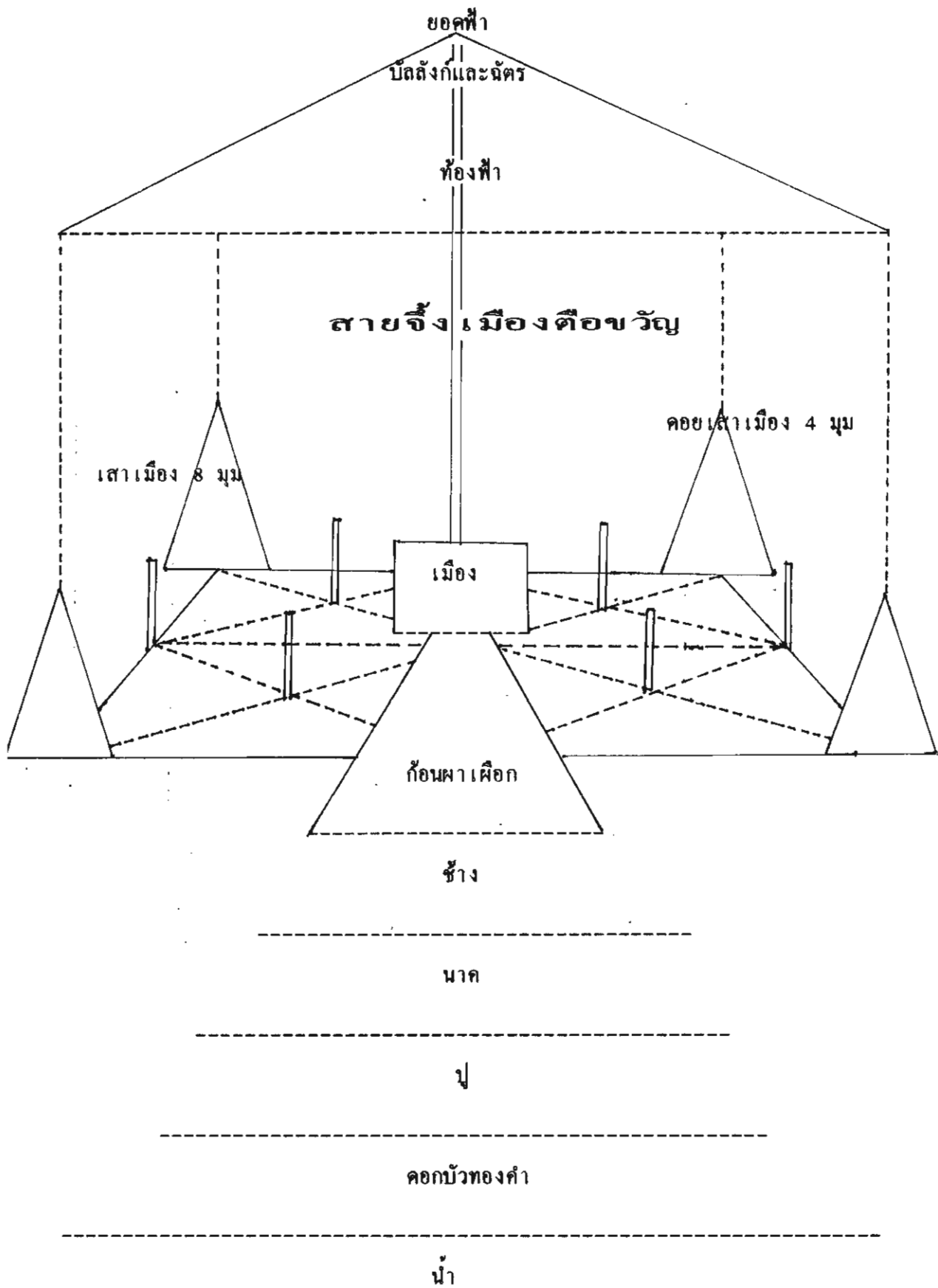
2. โครงสร้างจักรวาล

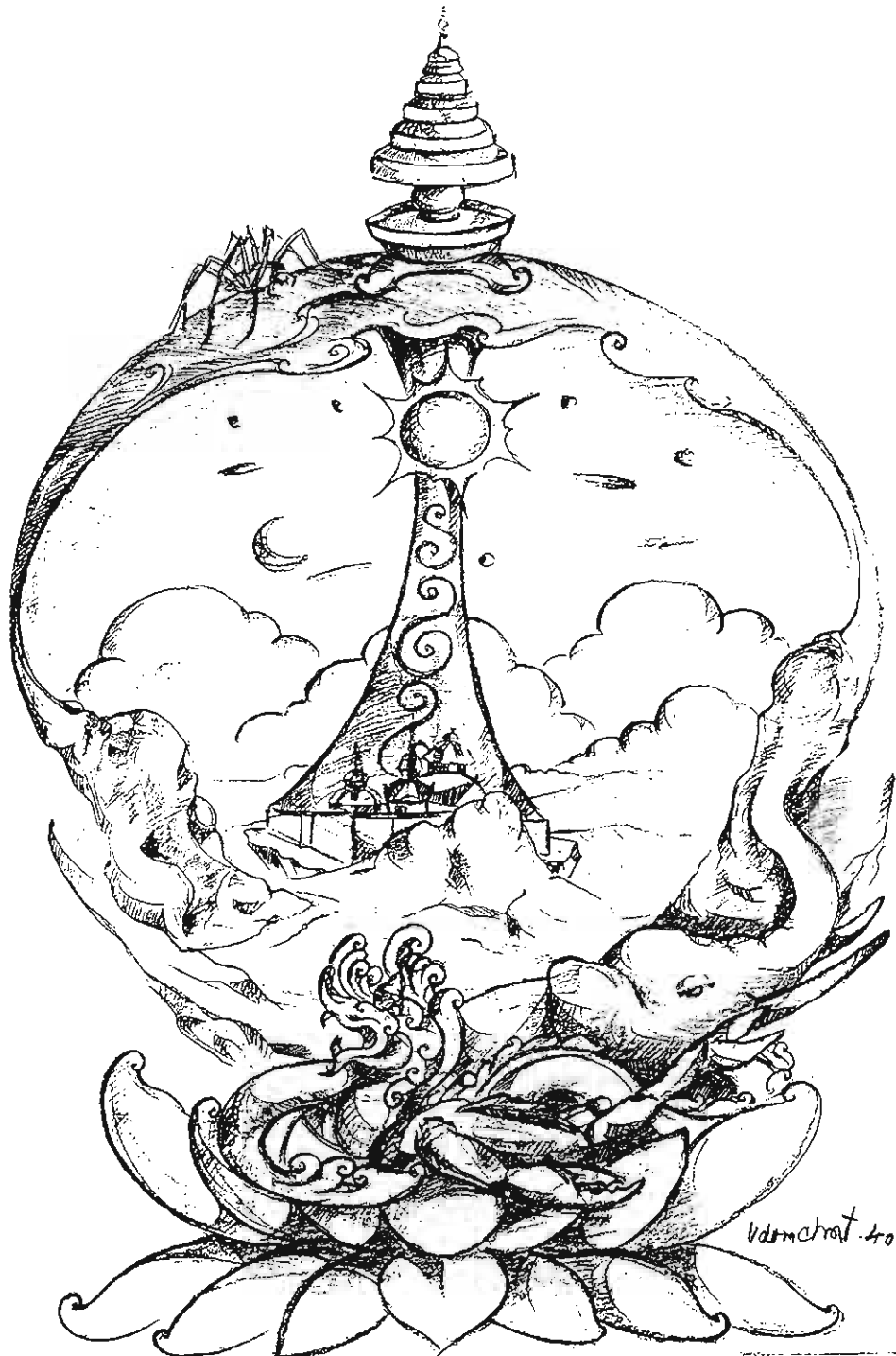
โครงสร้างจักรวาลในอาหมโบราณฉบับพิมพ์ บทที่ 1 มีที่มาเดียวกับโครงสร้างจักรวาลในเพลง แต่รายละเอียดแตกต่างกันบ้าง

เมื่อเปิดเรื่องนั้นมีแต่ความว่างเปล่า แล้วฟ้าตอจึงจึงสร้างจักรวาลขึ้น โครงสร้างจักรวาลซึ่งเป็นชั้น ๆ นั้นบังเกิดด้วยการนิรมิตของฟ้าตอจึงร่วมกับขุนแก้วคำโดยตลอด โครงสร้างนี้ประกอบด้วย ชั้นล่างสุดซึ่งเข้าใจว่าเป็นคนมีดอกบัวทองคำออกมาจากสะดือ ต่อมาเป็นปฐพีเมืองกับภูตผาขาว นาคแปดพันพาน ช้างเผือกที่เป็นนมธรรมาธิบดี"ก้อนผาเผือกทองเมือง" รอบก้อนผาเผือกทองเมืองเป็น"ดอยเสาเมือง"สี่มุม ตรงกลางยังเป็น"สายจิ้งเมืองตอขวัญ"ที่ใหญ่โตมหึมา มีฟ้าตอจึงอยู่เบื้องบนรายรอบเมืองออกไปนั้นเป็นเสาเมืองมากมายทั้งแปดมุม⁴³ เหนือเมืองเป็นท้องฟ้าที่เกิดจากไข่มุกมอนทองคำ ยอดฟ้าเป็นฉัตรและบัลลังก์ทองคำ

การเปลี่ยนแปลงของหน้าที่ของคำ"ก้อนผาเผือกทองเมือง"มาเป็น"ก้อนผาเผือกทองเมือง" และการเพิ่มของคำ"ดอยเสาเมืองสี่แห่ง"มาแทน"สายจิ้งเมืองสี่แห่ง" สะท้อนให้เห็นว่าคติเกี่ยวกับภูเขาคือเป็นสัญลักษณ์ที่กำเนิดกษัตริย์ได้เพิ่มพูนความสำคัญขึ้น จนกระทั่งเพิ่มความหมายเป็นความมั่นคงของเมืองคู่เคียงกับ"สายจิ้งเมืองตอขวัญ"อันเป็นสัญลักษณ์ของชีวิตจิตวิญญาณเมือง

โครงสร้างจักรวาล"ดอยเสาเมือง"พบในกลุ่มไทใหญ่ในรัฐฉานเช่นกัน ดังที่ปรา

ภาพที่ 4/9 : ภาพประกอบแสดงโครงสร้างโลก(เมือง) ใน "อาหมบูรณจีฉบับพิมพ์ บทที่ 1"

กฎในตอนเบิกเรื่องของพงสาวดารไทใหญ่ฉบับเมืองไหย[Yai] "เจมเมื่อคอยเสาเมืองก่อ
 ราก ห้าปาก ห้าแม่น้ำ แหม่ควาก..." หลักฐานนี้แสดงว่าคติเรื่องภูเขาแห่งโลก
 น่าจะเป็นความเชื่อถือที่แพร่อยู่ในภูมิภาคนี้สมัยหนึ่ง นอกจาก"คอยเสาเมือง"ของไทใหญ่
 ที่พวกเขาถือว่าเป็นชื่อ"เขาพระสุเมรุ" ในภาษาไทยเหนือยังมีคำว่า"คอยก่อฟ้า"ซึ่งชาวไท
 เหนือปัจจุบันแปลว่า"เขาพระสุเมรุ"เช่นกัน อย่างไรก็ตามก็ดูเหมือนว่าโครงสร้างจักรวาล
 ของไทใหญ่มีคอยเสาเมืองคอยเดียว แต่ของไทอาหมมีสี่คอยเล็กล้อมก้อนผาเผือก แม้
 ว่าได้กล่าวมาแล้วว่านักวิชาการบางท่านเห็นว่าคิตคอยเสาเมืองของไทใหญ่อาจสัมพันธ์กับคติ
 ลัทธิฮินดู แต่อย่างไรก็ตามเรื่องเสาเมืองที่เป็นคอยอาจปรากฏจริงในชัยภูมิสร้างเมืองที่
 ขึ้นกับภูมิประเทศก็ได้ คือก่อแนวกำแพงเมืองระหว่างคอยต่อคอย⁴⁴

ในเอกสารภาษาไทอาหมที่เป็นคำเรียกขวัญเชิญจึงมีบางตอนสะท้อนถึงจินตนาการ
 ของโครงสร้างจักรวาลอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับที่ปรากฏในอาหมโบราณจิฉบับพิมพ์ บทที่ 1
 ดังนี้

"พ่อดังฟ้า เสงดอน ก่อพรองเมืองผิ ผูกช่วย

เรามั่นคงดังคอยเสาเมืองสี่หน้า(ทิศ)

มั่นคงดังคอยเสาฟ้าสี่มุม

อิงสงไว้แน่นไม่คลาย

มั่นคงก้อนผาเผือกหัวเมือง"⁴⁵

นอกจากนี้เอกสารภาษาไทอาหมซึ่งเป็นตำราสะเดาะเคราะห์ฉบับหนึ่งบรรยายถึง
 พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์เมืองว่า ขั้นแรกให้ปลูกเรือนหลังหนึ่งทางใต้ริมแม่น้ำ กลาง
 เรือนหลังนี้ให้ก่อคอยขึ้นมาลูกหนึ่ง มีฐาน 4 ด้าน ฐานแต่ละด้านกว้าง 3 ศอก ส่วนสูง
 5 ศอก 8 นิ้ว ที่คอยนี้ทั้ง 4 มุมให้ทำคอยเล็กอีก 4 ลูก แล้วให้ตกแต่งด้วยดอกไม้ธูป
 นาพันธุ์ ขั้นต่อมาจึงทำพิธีโดยวางของกินของใช้ไว้ริมคอย 3 ทิศ หากว่าปีนั้นเคราะห์
 เมืองมาทางช่องไหน ก็ให้ทำหุ่นทองคำ หุ่นเงิน หุ่นตะกั่ว ตั้งไว้ริมคอยช่องนั้น⁴⁶

คอยจำลองทั้งห้าลูกนี้คือการจำลองโครงสร้างจักรวาลนั่นเอง รูปลักษณะโครง
 สร้างจำลองนี้คล้ายกับโครงสร้างจักรวาลในอาหมโบราณฉบับพิมพ์ บทที่ 1 อย่างยิ่ง ซึ่ง

เชื่อว่าปรัมปราคติต้นกำเนิดโลกชุดนี้ต้องมีความสัมพันธ์กับเอกสารสะเคาะเคราะห์ ซึ่งได้รับการประมาณว่าบันทึกไว้เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 หรือเกือบ 300 ปีมาแล้ว⁴⁷ ขณะที่คนไทอาหมยังพูดภาษาไทยกันอยู่ จึงพอสรุปได้ว่าในช่วงเวลาเดียวกันนี้เองที่คติสร้างโลกชุด "คอยเสา เมืองสี่แ่งล้อมก้อนผา ผือก" เป็นที่เชื่อถือและมีพิธีกรรมปฏิบัติที่สอดคล้องกัน

สรุปโครงสร้างจักรวาลกับพัฒนาการของสังคม

เดิมมีข้อสรุปว่าลัทธิความเชื่อพื้นฐานของไทอาหมคือ "การนับถือผี" อันมีที่มาจากธรรมชาติและบรรพชน จากการศึกษาปรัมปราคติส่วนต้นกำเนิดจากเอกสารตัวเขียนภาษาไทยไทอาหมได้เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความคิดความเชื่อเหล่านี้ยิ่งขึ้น พบว่าความคิดความเชื่อนี้มีลักษณะเกาะเกี่ยวกันเป็นระบบมากกว่าความเชื่อเรื่องผีพื้น ๆ แบบชาวบ้านอย่างที่เราเข้าใจกันอยู่ ลัทธิความเชื่อมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างปรัมปราคติต้นกำเนิด ความเชื่อ และพิธีกรรม จนกล่าวได้ว่าปรัมปราคติทำหน้าที่เป็นอุดมการณ์(วิถีความเชื่อ)ศักดิ์สิทธิ์ของวัฒนธรรมไทอาหม

จากการศึกษาโครงสร้างจักรวาลทั้งหมดของไทอาหมพบว่ามีจุดกำเนิดที่เก่าแก่ และได้พัฒนาสืบเนื่องกันมาหลายสมัย โครงสร้างจักรวาลสมัยแรกพัฒนาขึ้นจากโลกทัศน์ต่อธรรมชาติ เป็นโครงสร้างที่เน้นความเป็นชุมชนมากขึ้นเป็นลำดับจนถึงขั้นเมือง ภายหลังสุดได้เน้นความสำคัญของการปกครองยิ่งขึ้นว่าอยู่สูงสุด

โครงสร้างจักรวาลของไทอาหมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เมื่อเปรียบเทียบกับจักรวาลวิทยาจีนและอินเดียที่เป็นระบบความเชื่อของสังคมใหญ่ เห็นได้ว่าแม้แต่คำเรียกก็ต่างกัน ซึ่งย่อมสะท้อนการตีความหมายต่อจักรวาลที่แตกต่างกัน ขณะที่จีนใช้คำว่า "อิน-หยาง" หรือ "ดิน-ฟ้า" ที่แสดงนัยความสนใจในการอธิบายธรรมชาติบริสุทธ์ และอินเดียใช้คำว่า "จักรวาล" ที่แสดงนัยของความสนใจเกี่ยวกับมิติต่าง ๆ คือสถานที่และเวลา ส่วนปรัมปราคติไทอาหมใช้คำว่า "เมือง" แทนความหมายของโลกและจักรวาล ซึ่งแสดงนัยว่าแก่นความคิดนั้นสนใจคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และการรวมตัวเป็นชุมชน

สมัยแรกโครงสร้างจักรวาลสะท้อนโลกทัศน์ต่อธรรมชาติของชุมชนเกษตรกรรมที่มี

ตารางที่ 4/3 "พัฒนาการของโครงสร้างจักรวาล"

โครงสร้างกายภาพ	ความหมาย	พัฒนาการทางสังคม
1. โครงสร้าง "ฟ้า เป็นมิตและนางอิงคี่" หรือ โครงสร้างพ่อฟ้า-แม่ดิน	ธรรมชาติที่มีจิตวิญญาณ ตรรกะคู่ที่มีนัยทางเพศ และความเชื่อเรื่อง ความอุดมสมบูรณ์	ชุมชนเกษตรกรรม แรกเริ่มในสังคมโบราณ และองค์กรสังคมเป็น ระบบโคตรวงศ์
2. โครงสร้าง "ฟ้า-ขวัญ-เมือง" แผ่นฟ้าที่สร้างจาก ไข่มวงมุนหิมาคกรอบเมืองลง มาเหมือนหลังคาบ้าน ใน เบื้องต้น "ขวัญฟ้า" ที่อยู่สูงสุด เป็นพลังเชื่อมต่อฟ้าและ เมือง ซึ่งยังประกอบ ด้วยขวัญของสิ่งอื่น เช่น ป่า ภูเขา เมือง	ชุมชนที่มีจิตวิญญาณ เชื่อมโยง เป็นหนึ่ง เดียวกับธรรมชาติ	ชุมชนเกษตรกรรม ที่ตั้งมั่นและรวบรวม เป็นเมือง ประกอบ ด้วยอารยธรรมเบื้องต้น เช่น การสร้างเรือน การทอผ้า
3. โครงสร้าง "ผาคำ" ที่ประกอบด้วยภูผาสีขาว หิมามากลายเป็นภูผาทอง คำหรือ "ผาเผือกลายคำ" อันเป็นต้นกำเนิดของ แม่น้ำทองคำที่อยู่ของฝูง เงือก บนภูผาทองคำมี "ถ้ำผาไฟ" ที่กำเนิด "ไข่ ฟ้า" หรือเทพเจ้าต้นวงศ์	ชัยภูมิเมืองศักดิ์สิทธิ์ ที่ยังสืบทอดลักษณะ ชุมชนที่เป็นหนึ่งเดียว กับธรรมชาติ	กำเนิดรัฐและต้นวงศ์ ผู้ปกครองที่อ้างอำนาจ เทพ การขยายดินแดน เหนือเผ่าพันธุ์อื่น สังคมศักดินาเบื้องต้น ซึ่งองค์กรสังคมเป็นชนชั้น ที่มาจากความต่างเผ่าพันธุ์ และโคตรวงศ์แบบดั้งเดิม

ตารางที่ 4/3 (ต่อ)

โครงสร้างกายภาพ	ความหมาย	พัฒนาการทางสังคม
ผู้ปกครอง และคนไท ใหญ่ที่อยู่ของเสือเมือง (อารักษ์เมือง) สายเมืองเชื่อม ต่อกับฟ้าที่ภูเขาทองคำนี้ จึงมีสถานะเป็น"เมือง ผาคำ"ด้วย		
4. โครงสร้าง"ผาเผือก ล้อมด้วยคอยเสาเมืองสี่มุม" ประกอบด้วยภูเขาสีขาว ที่ตั้ง"จิ้งฟ้า"(เมืองสวรรค์) อยู่ตรงกลาง ล้อมด้วย เมืองบริวารพันเมือง ที่ สี่มุมมีภูเขาสูงทำหน้าที่ เป็นเสาแห่งจักรวาล กำแพงฟ้าซึ่งเปรียบดัง หลังคา โครงสร้าง เบื้องล่างมีปู นาค ช้างรองรับอยู่ ทั้งจิ้งฟ้ามี่"สายจิ้ง เมือง" และ เมือง บริวารมี"สายเมือง" ขึ้นไปเชื่อมต่อกับฟ้า และ เทพบดีสูงสุดคือ "ฟ้าคือจิ้ง"	อาณาจักรที่ขยายตัว จากชัยภูมิเมืองศักดิ์สิทธิ์ ภายในจักรวาล	อาณาจักรที่รวมศูนย์ สังคมศักดินา เบื้องต้น

ความมั่นคง ปริมปราศิตที่สืบเนื่องมาจากสมัยสังคมนาฏกาลยกระดับขึ้นเป็นสัญลักษณ์ตระกะ
คู่คือ"ฟ้าเป็นมิด-ย่ายู่เมืองผิงคี(นางธรณี)" ระยะเวลาปริมปราศิตมุ่งหมายอธิบายหรือ
ตอบความคำถามเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ การมีอยู่ของมนุษย์และโลก คำตอบนั้น
ก็สะท้อนมาจากความรู้ในสังคมนั้น อย่างเช่นกำเนิดของคนจากการหว่าน ภาพลักษณ์
จักรวาลต่อมาเปรียบเสมือนเรือนที่คุ้มครองคน ชั้นฟ้าเปรียบเสมือนหลังคาปกคลุมของ
เรือนหรือ"ฟ้าจำเมือง" อีกนัยหนึ่งนั้นเมืองคือโลกหรือที่อยู่ของคนที่ได้รับการปกป้องคุ้ม
ครองจากฟ้าซึ่งมีนัยเพิ่มเป็นเทพเจ้า ภาพลักษณ์เมืองอันเปรียบเหมือนเรือนนี้คงอยู่มา
จนถึงโครงสร้างจักรวาลชุดสุดท้าย เหนือยอดฟ้านี้มี"ขวัญฟ้า"ซึ่งสะท้อนว่าธรรมชาติ
โยงกับชุมชนด้วยพลังของขวัญ อันเป็นพลังแห่งจักรวาล ไม่มีใครควบคุมได้

สมัยต่อมาเกิด"ไขฟ้า"อันเป็นอุดมการณ์ของสถาบันการปกครอง และการจัดระ
เบียบการปกครอง ดังนั้นเห็นได้ว่าสังคมระยะนี้ น่าจะย่างเข้าสู่ยุคศักดินาแล้วซึ่งมีการ
รวมศูนย์อำนาจมากขึ้น และมีคนต่างเผ่าพันธุ์ในอาณาจักร การเน้นความสำคัญของสถา
บันกษัตริย์เกิดขึ้นพร้อมกับคติภูเขาศักดิ์สิทธิ์และคติขัณภูมิเมืองอันศักดิ์สิทธิ์ พร้อมกันนี้ได้
เกิดเค้าโครงของความคิดเรื่อง"สายเมือง"หรือชีวิตจิตวิญญาณของเมืองซึ่งผนวกเอา"ขวัญ"
เข้าไป และมีผู้ควบคุมคือเทพเจ้าถึงผู้ปกครอง

สมัยต่อมาเมืองศักดิ์สิทธิ์ขยายขึ้นเป็นราชอาณาจักรที่รวมศูนย์ เกิด"สายจึงเมือง"
คือขวัญ"ซึ่งเป็นศูนย์กลางของสายเมืองต่าง ๆ ขวัญฟ้าซึ่งเป็นสัญลักษณ์พลังธรรมชาติบน
ยอดฟ้าถูกแทนที่ด้วยบัลลังก์และฉัตร อันเป็นการเน้นความยิ่งใหญ่ของสถาบันกษัตริย์ ถัด
มาไม่นานนักเกิดโครงสร้าง"ดอยเสาเมืองสี่มุมล้อมก้อนผาเผือก"ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สืบเนื่อง
จากคติภูเขาศักดิ์สิทธิ์เข้าแทนที่สายเมืองสี่มุมรอบนอก อันสะท้อนว่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติต่อความมั่นคงของเมือง จากเดิมที่ต้องขึ้นกับการดูแลรักษาโครงสร้างส่วนประกอบ
ทั้งหมดของ"สายเมือง"ให้ถูกต้องถ่ายเดียว(หรือความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างเทพเจ้าหรือ
ธรรมชาติ กษัตริย์ พลเมือง) เพิ่มเป็นว่าความมั่นคงนั้นอาจขึ้นกับสถาบันการปกครอง
หรือการใช้พระราชอำนาจจากกษัตริย์ก็ได้ อย่างไรก็ตามเนื่องจาก"สายจึงเมืองคือขวัญ"
ยังคงมีอยู่ จึงกล่าวว่าแกนความคิดดั้งเดิมยังคงอยู่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย
หรือพัฒนาการของสังคมนั้น

ระบบความเชื่อดั้งเดิม 3 ประการ

โดยสรุปแล้วปรัมปราคติไทอาหมได้บรรจุความเชื่อใหญ่ 3 ประการโดยผ่านสัญลักษณ์โครงสร้างจักรวาลดังนี้

1. "ฟ้า" การบูชาธรรมชาติ บรรพชน ผีหรือเทพต่าง ๆ ตลอดจนผู้ปกครองซึ่งสืบเชื้อสายมาจากเทพ หรือระบบความนึกคิดการจัดอำนาจระดับต่าง ๆ ในสังคมและในธรรมชาติ
2. "เมือง" ระบบความนึกคิดที่เน้นความเป็นปึกแผ่นของชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างคน
3. "ขวัญ" ระบบความนึกคิดต่อจิตวิญญาณภายในและพลังของมัน ซึ่งเป็นอำนาจอิสระ ไม่มีใครควบคุมได้ นอกจากปฏิบัติให้ถูกต้อง

ความเชื่อ 3 ประการได้เกาะเกี่ยวเข้าด้วยกันเป็นระบบ ระบบความเชื่อนี้มองว่าความเข้มแข็งหรือความเป็นปึกแผ่นของขวัญหรือจิตวิญญาณภายในมีผลต่อวิถีชีวิตทั้งระดับบุคคลหรือสังคมทัดเทียมกับอำนาจจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการบันดาลโชคเคราะห์ของผีฟ้า วิถีโคจรของดวงดาว รวมทั้งการใช้พระราชอำนาจของกษัตริย์

"สายจิ้งเมืองคือขวัญ" เป็นสัญลักษณ์สำคัญของระบบความเชื่อนี้ หน้าที่ยึดโยงใยระหว่างฟ้า - ขวัญ - เมือง เข้าด้วยกัน หมายถึงระเบียบแห่งจักรวาลที่ต้องรักษาความสัมพันธ์ของสามสิ่งนี้ให้ถูกต้อง

พิธีกรรมเกี่ยวกับสายจิ้งเมืองคือขวัญปรากฏในพิธีราชาภิเษกของเจ้าฟ้าไทอาหม พิธีราชาภิเษกได้จำลองเรื่องราวในจินตนาการและอุดมคติที่ปรากฏในปรัมปราคติให้โดดเด่นมีชีวิตจริงในบริบทจริงของคนไทอาหม โดยการปลูกสร้างจักรวาลจำลองหรือเรือนไม้ขึ้นแล้วจัดพิธีกรรมเลียนการก่อเกิดจักรวาลขึ้นใหม่ โดยแสดงนัยว่าการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์คือการบังเกิดใหม่ของจักรวาล

การแสดงเหตุการณ์ศักดิ์สิทธิ์ซ้ำนี้จะเผยแพร่ ระเบียบสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเจ้ากับไพร่ คนกับผี เมืองกับฟ้า และแม้แต่ปรากฏการณ์ธรรมชาติว่าดำเนินอยู่ภายในระบบระเบียบจักรวาลเดียวกันคือ ฟ้า - ขวัญ - เมือง .

เชิงอรรถ บทที่ 4

1ปรากฏในต้นร่าง "พงสาวดารเมืองไทย", เรณู วิชาศิลป์ .ปริวรรตและแปล; สมปอง ไตคุมแก่น และ รณิ เลิศเลื่อมใส, "คำร้องในชีวิตและพิธีกรรมชาวไทเหนือ," (โครงการประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไทย, 2541) (อัดสำเนา)

2ปรากฏในเอกสารต้นฉบับตัวเขียน "คำบอกทาง" ของกลุ่มลาวโซ่ง(ผู้ไทดำ) ที่ จ.เพชรบุรี, วิสชุด สุวรรณวิเวก, รวบรวมและปริวรรต

3โปรดคุณ จิตร ภูมิศักดิ์, โครงการแข่งขันน้ำ, อ่างแล้ว

4อาจอ่านข้อสรุปดังกล่าวได้จากบทที่ 3 ว่าด้วยปรัมปราคติชนชาติไท ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปรัมปราคติไทอาหม" ของผู้วิจัย

5Chamberlain, อ่างแล้ว.

6นายพลตรี พระยาฤทธิรงค์ธรมเจต[สุข ชูโต], "พงสาวดารเมืองแดง," ใน ประชุมพงสาวดาร เล่มที่ 9, (พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2507), หน้า 103-109.

7"พงสาวดารล้านช้าง," ใน ประชุมพงสาวดาร เล่มที่ 12, (พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2507), หน้า 135-140.

8จารุวรรณ ธรรมวัตร, "พงสาวดารหลวงพระบาง," ใน "แลลอดพงสาวดารลาว," (สถาบันวิจัยศิลปและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2508), หน้า 76 (อัดสำเนา)

9พิฑูร มลิวัดย์ ปริวรรตและรวบรวม, พื้นขนบนิมิตราชอิราช กฎหมายธรรมศาสตร์ขนบนิมิตและศกไทยโบราณ, (ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530)

10ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร, "ตำนานการสร้างโลกของไทยลื้อ," สยามรัฐ, 22 มีนาคม 2536, นิทานดังกล่าวชื่อ "ผ่าหมากเต้าเข้าเมือง" เก็บจากคำบอกเล่า ชาวไทลื้อยังมีนิทานสร้างโลกแนวอื่น ๆ อีก เช่น พระอินทร์เอาไข่ไคลมาปั้นเป็นแผ่นดิน ปลาหน้ท่หนุโลก ทั้งหมดนี้เป็นคติชนที่กร่อน (degeneration) จากปรัมปราคติดั้งเดิม

11"พงสาวดารเมืองเมือหลวง" ได้รับการแปลสรุปในพากย์อังกฤษ โดย

N.Elias, *Introduction of Sketch of the Shans in Upper Burma and Western Yunnan*. พิมพ์ซ้ำ(1986), (คณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ม.ป.ป.); นอกจากนี้ได้รับการแปลสรุปในพากย์ไทยโดย พระยาประกิจกรจักร์, [แหม่ม บุนนาค], *พงสาวดารโยนก*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2515)

12 กรมพระนราธิปประพันธ์พงษ์, "พงสาวดารเมืองแสนหวิ," ใน *พงสาวดารไทใหญ่ เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : อรุณ, 2526), หน้า 97.

13 บรรจบ พันธุเมธา, "ตำนานเมืองเมา," ใน *ยูนนาน*, สมเด็จพระพันางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงรวบรวม, (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2529), หน้า 219-227.

14 ดักร่างเอกสารภาษาไทยตอน"ขุนลุนโล" ของ"นันทสิงห์", ปรวิวรรตโดย สมปอง ไตตุมแก่น.

15 ดักร่างเอกสารภาษาไทยเหนือเรื่อง"เจ้าลุนเจ้าลุนไน", ปรวิวรรตโดย อัญชลี จูทะจันทร.

16 "พงสาวดารไทใหญ่ฉบับเมืองไทย(Yai)", ดักร่างปรวิวรรตและแปลของ เรณู วิชาศิลป์ ; เป็นฉบับเดียวกับที่ บรรจบ พันธุเมธาแปลสรุปไว้ใน "ตำนานเมืองเมา," อ้างแล้ว.

17 สมปอง ไตตุมแก่น และ ธณี เลิศเลื่อมใส, "คำร่วมทำบุญฉลองพระพุทธรูป," ใน "คำร้องในชีวิตและพิธีกรรมชาวไทเหนือ," อ้างแล้ว.

18 ดาว เสง หวา, "วรรณกรรมใต้คง," ใน *คนไทยใต้คง ไทใหญ่ในยูนนาน*, ประครอง นิมนานเหมินท์ และ เรื่องวิทย์ ลัมกัมปนาท, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 150-151.

19 พรพรรณ จันทโรนานนท์, *ฮก ลก ชิว โชล ลาก อายุยืน*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : มติชน, 2539), หน้า 29, 263.

20 เอกสารภาษาไทยอาหมที่จารตามจารีตดั้งเดิมมักเขียนบนวัสดุที่ทำจากเปลือกไม้ Sanci อันผลิตด้วยวิธีการพิเศษ ลักษณะรูปเล่มเป็นแถบยาว

²¹B. Barua and N.N. Deodhai Phukan eds., *Ahom Lexicons (Based on Original Tai Manuscripts)*, 2nd ed., rev. ed. (1964), (Guwahati : Department of Historical and Antiquarian Studies in Assam, 1991), p.61.

²²"preface," in *Ibid.*, ในคำนำกล่าวว่เมื่อ ค.ศ.1932 (พ.ศ.2475) Nanda Nath Deodhai Phukan ได้เริ่มอ่านและแปลเอกสารต้นฉบับตัวเขียนภาษาไทย อาหมต่าง ๆ ซึ่งรวบรวมไว้เมื่อปีสุดท้ายในรัชกาลของเจ้าเสือเฮ็ดเป็งฟ้า (เคารีนาดสิงห์) หรือ ค.ศ.1795 (พ.ศ.2338) คำศัพท์ในพจนานุกรม *Ahom Lexicons* รวบรวมมาจากเอกสารโบราณเหล่านี้ รวมทั้งคำ "พื้นที่เมือง" ก็ได้รับการบรรจุไว้ด้วย นอกจากนี้ในหน้า 66 ของพจนานุกรมมีคำ "ฟ้าเก่า" ที่แปลว่าสวรรค์ ซึ่งตรงกับเนื้อความตอนต้นของ "พื้นที่เมือง" ผู้วิจัยจึงคาดว่าในกลุ่มเอกสารดังกล่าวน่าจะมี "พื้นที่เมือง" ด้วย.

²³ในแผ่น 2.ก และ 2.ข ที่กล่าวถึงเจ้าฟ้าแผด ลาวขรี การหว่านพันธุ์คน อันไม่เชื่อมโยงกับเรื่องราวถัดมา แล้วยังเข้าซ้อนกับเหตุการณ์หว่านพันธุ์คนโดยเทพเจ้าอีกองค์ในพื้นที่เมืองภาคแรก นอกจากนี้ในแผ่น 3.ก อันเป็นตอนว่าด้วย "ผิงคี่" ในบรรทัดที่ 3-5 ซึ่งขึ้นต้นว่า "หมอเมืองก็ไก่อ... ออกตัวตามเร้ามังคุมจำ" ดูเหมือนเป็นความแทรกอันไม่กลมกลืนกับเรื่องผิงคี่เช่นกัน

ข้อสังเกตคือในแผ่น 2.ก และ 2.ข มีอักษร "ผรุ" (๘) ในคำว่า "พันธุ์" ลักษณะอักษรในคำเดียวกันนี้ปรากฏในพื้นที่เมืองภาคสอง และไม่ปรากฏที่ใดอีกในพื้นที่เมืองภาคแรก อักษรวิธีสะกดตัวควบกล้ำ "ร" โดยลากหางตัวลงมาข้างล่างพยัญชนะต้น ปรากฏมากในเอกสารภาษาไทยอาหมสมัยหลัง นอกจากนี้ยังคล้ายคลึงกับอักษรวิธีของไทยใหญ่ในรัฐฉาน เรณู วิชาศิลป์ และ Aimya Khang Gohain ให้ความเห็นว่าอาจรับมาจากระบบการเขียนของไทยใหญ่สมัยหลัง ตั้งแต่ก่อนเมืองกองตกเป็นเมืองขึ้นพม่าอย่างเด็ดขาด (ประมาณพ.ศ.2098-2105) นอกจากนี้เรณู คิดว่าอักษร "๘" ที่ปรากฏอาจเป็นอักษรแทนเสียง "ฟ" หรือ "ฝ" เหตุนี้ผู้วิจัยจึงคิดว่าแผ่น 2.ก และ 2.ข ในพื้นที่เมืองภาคแรกน่าจะเป็นเรื่องราวของพื้นที่เมืองภาคสองอันว่าด้วยเจ้าฟ้าแผดโดยตรงมากกว่า การแทรกอยู่โดด ๆ ดังกล่าวยังไม่มีข้อสรุปว่าเกิดจากการคัดลอกผิดในชั้นหลัง

หรือเป็นมาแต่ด้นฉบับเดิม

²⁴สัมภาษณ์ Ainya Khang Gohain, บัณฑิตชาวไทพ่าเก, 11 กุมภาพันธ์ 2538, เขากล่าวว่า"แปน"หรือ"แปนกา"ซึ่งเขียนด้วยอักษรไทอาหมว่า"ปัญ(ປັນ) คือหินเทอร์ควอยซ์ ดังนั้นตามที่ข้อความแปลภาษาอังกฤษในอาหมบูรณเจดีย์ฉบับพิมพ์ที่ 1 ย่อหน้าที่ 8 ซึ่งอ้างว่า"ปัญกา"คือคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของไทอาหมจึงเป็นการแปลผิด ; ข้อสันนิษฐานนี้ได้รับการยืนยันว่าถูกต้อง ในพื้นที่เมืองแผ่น 15.ข ปู่ผีเสื้อตาแสง มีอีกชื่อว่าดาแปนปู่ผีเสื้อ ดังนั้น"แปน"ก็คือ"แสง"หรือมณี ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรแก้ไขให้ถูกต้องว่าไม่เคยมีคัมภีร์นี้อยู่จริง เนื่องจากการแปลผิดนี้ได้สร้างการรับรู้ข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ผิดในหมู่คนไทอาหมรุ่นใหม่ อย่างเช่นการตั้งชื่อหนังสือคติสร้างโลกที่พิมพ์ใหม่ในภาษาอัสสัมว่า"ปัญกา" นอกจากนี้นาง Ye-Hom Gohain นักวิชาการชาวไทพ่าเกใน DHAS (Department of Historical and Antiquarian Studies)แห่งรัฐอัสสัม ยังได้ยืนยันว่าไม่เคยพบคัมภีร์ชื่อ"ปัญกา"ในหมู่เอกสาร โบราณภาษาไทอาหมของสถาบัน

²⁵Mircea Eliade, "The Myth of the Eternal Return or, Cosmos and History," Trans. from the French by Willard R. Trask, 2nd ed., (Princeton : Princeton University, 1974), p.18.

²⁶S.K. Borthakur, A. Gogoi, "Note from Botanists' Records: Tai Ahoms of Assam," Tai Culture, Vol.I, No.1 (June, 1996), p.60.

²⁷คำบอกเล่าของรัตนพร เศรษฐกุล, อาจารย์มหาวิทยาลัยพายัพ และผู้เชี่ยวชาญเรื่องประวัติศาสตร์ไทลื้อ, 25 ตุลาคม 2539

²⁸วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์, "วิวัฒนาการพิธีทำขวัญของคนไท," อ้างแล้ว, หน้า 11-13,

²⁹Mircea Eliade, Myths, Dreams and Mysteries, Trans. by Philip Mairet, (New York : Harper : Row, 1967), p.127.

³⁰Dang Nghiem Van, "The Lac Muong (Territorial Pillars), A Power Fetish of Thai Seigneurs," Proceeding of the 4th International Conference on Thai Studies, Kunming, 11-13 May,

1990, p.74.

31 น่าสังเกตว่าใน "โองการแข่งน้ำ" อันเป็นวรรณคดีของไทยภาคกลางที่เชื่อว่าเก่าแก่กว่า 600 ปี ก็ได้กล่าวถึงการก่อตั้ง"ผาเผือก"ในขณะที่บังเกิดจักรวาลด้วยเช่นกัน "ผาเผือก"ในโองการแข่งน้ำเป็นทั้ง"ผาลวง"และ"ผาใหญ่"

32 เรณู วิชาศิลป์ ผู้ถ่ายทอดและแปล, พงศาวดารไทอาหม เล่ม 1, อ่างแล้ว หน้า 187 ข้อ 37ก/5.

33 สุจิตต์ วงษ์เทศ, คนไทยอยู่ที่ไหน ที่อุษาคเนย์ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากรร่วมกับสำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม , 2537), หน้า 36.

34 Ainya Khang Gohain, "Chao-Suo Worship of the Tai-Phakes," Presented in the 2nd International Conference on Thai Studies, Bangkok, 21-24 August, 1984. p.5

35 วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, อ่างแล้ว, หน้า 32-33, ผู้เขียนได้แปลกึ่งสรุปไว้ เอกสารเรียกขวัญภาษาไทอาหมนี้ยังได้รับการแปลจาก เรณู วิชาศิลป์ ด้วยแต่ยังมีได้เผยแพร่ ตัวอย่างประโยคที่ยกมานี้ผู้วิจัยได้แปลใหม่โดยอาศัยการแปลบางส่วนของทั้งสองท่าน

36 เรณู วิชาศิลป์, พงศาวดารไทอาหม เล่ม 1, หน้า 107 ข้อ 19ข/3.

37 คำ"จั้ง"ใช้อยู่ในกลุ่มภาษาไทใหญ่ ไทเหนือ ไทเมา และไทอาหม มีความว่า "เมือง" อย่างว่าสิ่งจั้งหลิมเมือง ดังนั้นคำ"ฟ้าต้อจั้ง"แปลได้ว่าพระเป็นเจ้าผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจเหนือเมือง

38 J.N. Phukan, "เทวดาและผีของชาวอาหม แง่มุมหนึ่งของความเชื่อของความเชื่อชาวไท(ไต)โบราณ," อ่างแล้ว.

39 ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, "ความเชื่อเรื่องแดนในไทดำ ศาสนาดั้งเดิมของคนไทย," อ่างแล้ว.

40 G.C.Barua, Ahom Buranji, Ibid., p.243

41 เรณู วิชาศิลป์, "ความนำ" ใน พงศาวดารไทอาหม เล่ม 1, หน้า 5-6.

42 เสด็จอนมิใช่พระเป็นเจ้าสูงสุดผู้สร้างโลก(Creator) หากเป็นเทวราชที่

มีลักษณะบุคคลยิ่งขึ้น มีหน้าที่ปกครองเมืองฟ้ารวมถึงเมืองลุ่ม (โลก) ดูแลทุกข์สุขตลอดจนลงโทษทัณฑ์ต่าง ๆ จึงได้ชื่อว่า "ฟ้าเหนือหัว" เลงคอนยังถืออำนาจสายฟ้าสายฝนสายลมสายหมอก (เมฆ) จึงได้ชื่อว่า "เจ้าฟ้าแผดขวานคำ" เลงคอนมีสภาพเทพเทวดาล้อมหุดหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นบุคคลยิ่งกว่าเทพตัวแทนธรรมชาติ อาทิเช่น ลาวขรี ย่าแสง ฟ้า คำว่า "หอฟ้าเหนือหัว" หรือสถานที่บูชาเลงคอนมีกล่าวไว้ใน พ.ศ. 2218 ปีแรกของรัชกาลเจ้าเสือเย็นฟ้า ; การเกิดขึ้นของลัทธิความเชื่อเลงคอนเป็นไปตามทฤษฎีพัฒนาการของเทพเจ้าสูงสุดในปรัมปราคติสากล กล่าวคือจะเกิดเทวราชทรงอำนาจเข้ามาเป็นพระเป็นเจ้าสูงสุดแทนที่พระเป็นเจ้าดั้งเดิมผู้สร้างโลกซึ่งมักวิวัฒนามาจากปรากฏการณ์หรือตัวแทนธรรมชาติ

43 เข้าใจว่าเสาเมืองแปดแฉ่งไม่ได้หมายถึงแปดมุมตรงตัว หากน่าจะหมายถึงเสาของเมืองแปดทิศ ซึ่งเป็นสำนวนหมายถึงเสาของเมืองจำนวนมากมาย ทั้งนี้เทียบเท่ากับสำนวนภาษาไทยใหญ่ "แปดหน้าฟ้า เมืองไทไปมีเจ้า" หรือเมืองไททุกทิศไม่มีกษัตริย์; อนึ่ง ตามลักษณะภาษาไทยอาหม ข้อความนี้อาจอ่านเป็น "ปกใส่เมืองแปดแฉ่ง" แทนที่จะอ่านว่า "ปลูกเสวเมืองแปดแฉ่ง" ก็ได้ แต่ผู้วิจัยคงไว้ตามที่บันทึกหมอไทอาหมและ G.C Barua ร่วมกันอ่าน⁴⁴ แม้ว่าขณะนี้ยังไม่พบหลักฐานว่า ไทอาหมมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ "เสาเมือง" หรือ "หลักเมือง" (แต่ดูเหมือนมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการการยกเสา "เรือนหลวง" ที่ประทับกษัตริย์)

44 สันต์ เพนซ์, "กำแพงเมืองและเสาสะดือเมืองเชียงราย," แปลโดย วิชาจุพันธ์, ใน หนังสือที่ระลึก งานสมโภชเสาสะดือเมืองและกำแพงเมืองเชียงราย (ม.ป.ท., 2531), หน้า 36, เขากล่าวว่า "ในอดีตนั้นทราบกันว่ากลุ่มไทยทั้งหลายอยู่บนภูเขาที่ไม่สูงนัก โดยภูเขานี้ล้อมรอบที่ราบอันมีน้ำท่าบริบูรณ์ แล้วยังได้สร้างกำแพงดินขึ้นล้อมส่วนล่างของภูเขาดอนลาดลงไป ซึ่งก็สันนิษฐานว่าเพื่อป้องกันนั่นเอง".

45 วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์, อ้างแล้ว.

46 B.J. Terwiel and Ranoo Wichasin, Tai Ahoms and the Stars, Ibid., pp. 46-49.

47 Ibid., p. 89.

บทที่ 5

ฟ้า - ขวัญ - เมือง

ระบบความเชื่อของไทยอาหม

ชุดโครงสร้างจักรวาลในจินตภาพทางศาสนาไทยอาหมตามที่ปรากฏในคัมภีร์ศาสนาที่ว่าด้วยปรัมปราคติต้นกำเนิดหลายฉบับ ส่วนมีโครงสร้างแกนกลางเป็น ฟ้า - ขวัญ - เมือง กล่าวคือเป็น "เมือง" ที่ปกคลุมด้วย "ฟ้า" และ เชื่อมต่อกันด้วย "สายเมืองคือขวัญ" หรือสายเมืองคือขวัญ อันคือสายใยที่ทำหน้าที่ทรงไว้ซึ่ง "ขวัญ"

สายเมืองคือขวัญมีความหมายเทียบเท่ากับจิตวิญญาณของบ้านเมือง ส่วนขวัญในที่นี้มีความหมายคล้ายคลึงกับจิตวิญญาณภายในของพลังอำนาจอิสระที่คำนวณจิตวิญญาณของบ้านเมือง ดังนั้นบ้านเมืองที่ปกติสุข สายเมืองย่อมมีขวัญเกาะเกี่ยวอยู่ เมื่อใดที่บ้านเมืองระส่ำระสาย ขวัญจะแตกตกลอยหนีไปจากสายเมือง

ในกรณีของ "ขวัญ" มีพัฒนาการของความคิดหลายชั้น เดิมคือสัญลักษณ์แทนพลังต้นกำเนิดชีวิตในรูปแบบไร้วัดตน ในโครงสร้างจักรวาลสมัยแรกอันสะท้อน "ธรรมชาติที่มีจิตวิญญาณ" ก็ปรากฏการจัดลำดับความสำคัญของขวัญแล้ว ต้นขวัญอันแรกและสำคัญที่สุดคือ "ขวัญฟ้า" บนยอดฟ้า ขวัญฟ้าเป็นพลังเชื่อมต่อฟ้ากับแผ่นดิน หากขวัญฟ้าถูกเด็ดทิ้ง แผ่นดินจะไหวสะท้านสะเทือนจนถึงชั้นฟ้า

หลังจากกำเนิดขวัญฟ้าแล้ว จึงบังเกิดขวัญสำคัญอื่น ๆ ที่นับเป็น "ขวัญแรก" เช่นกัน ได้แก่ ขวัญของธรรมชาติแวดล้อมคือ ขวัญเดือน (ป่า) ขวัญผา (ภูเขา) และขวัญของชุมชนคือ ขวัญเมืองบ้าน (เมืองกับหมู่บ้าน) หมู่ขวัญนี้อยู่ในตำแหน่งเบื้องต้นได้ขวัญฟ้าอีกทีหนึ่ง และดำรงอยู่ในที่ต่าง ๆ กัน

ตารางที่ 5/1

โครงสร้างขั้วแบบ 1

ก. ปกติ

ขั้วฟ้า

กบกับฟ้าเมือง-หลบเมือง

ขั้วผา

ขั้วถื่น

ขั้วเมืองบ้าน

บ้าน บ้าน บ้าน

บ้าน เมือง บ้าน

บ้าน บ้าน บ้าน

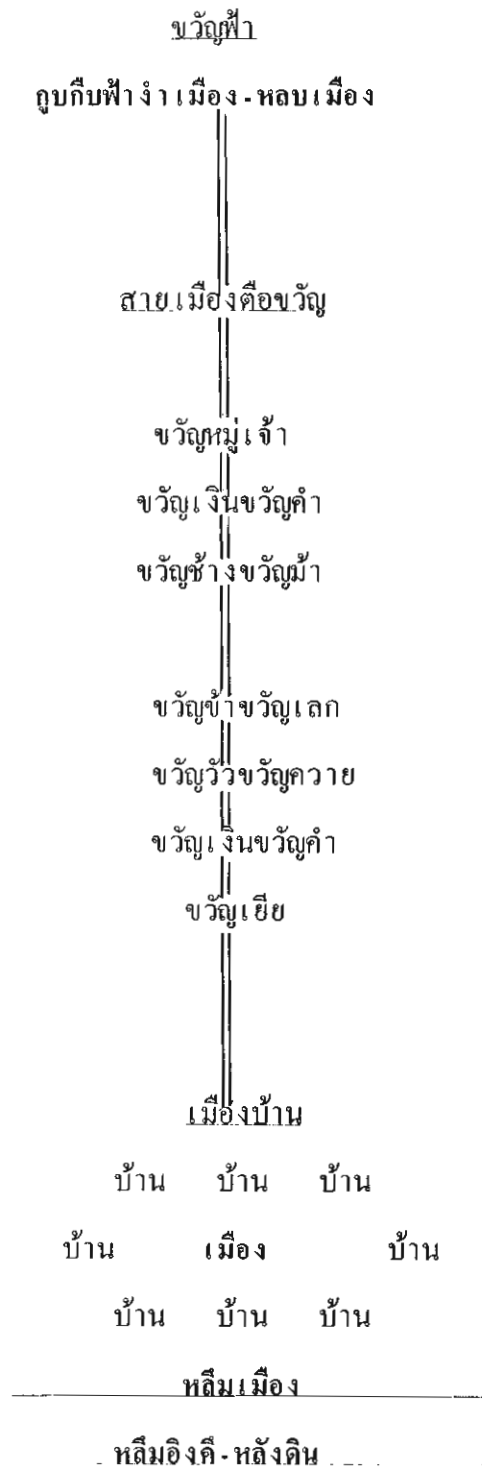
หล่มเมือง

หล่มอิงคี-หลังดิน

ตารางที่ 5/3

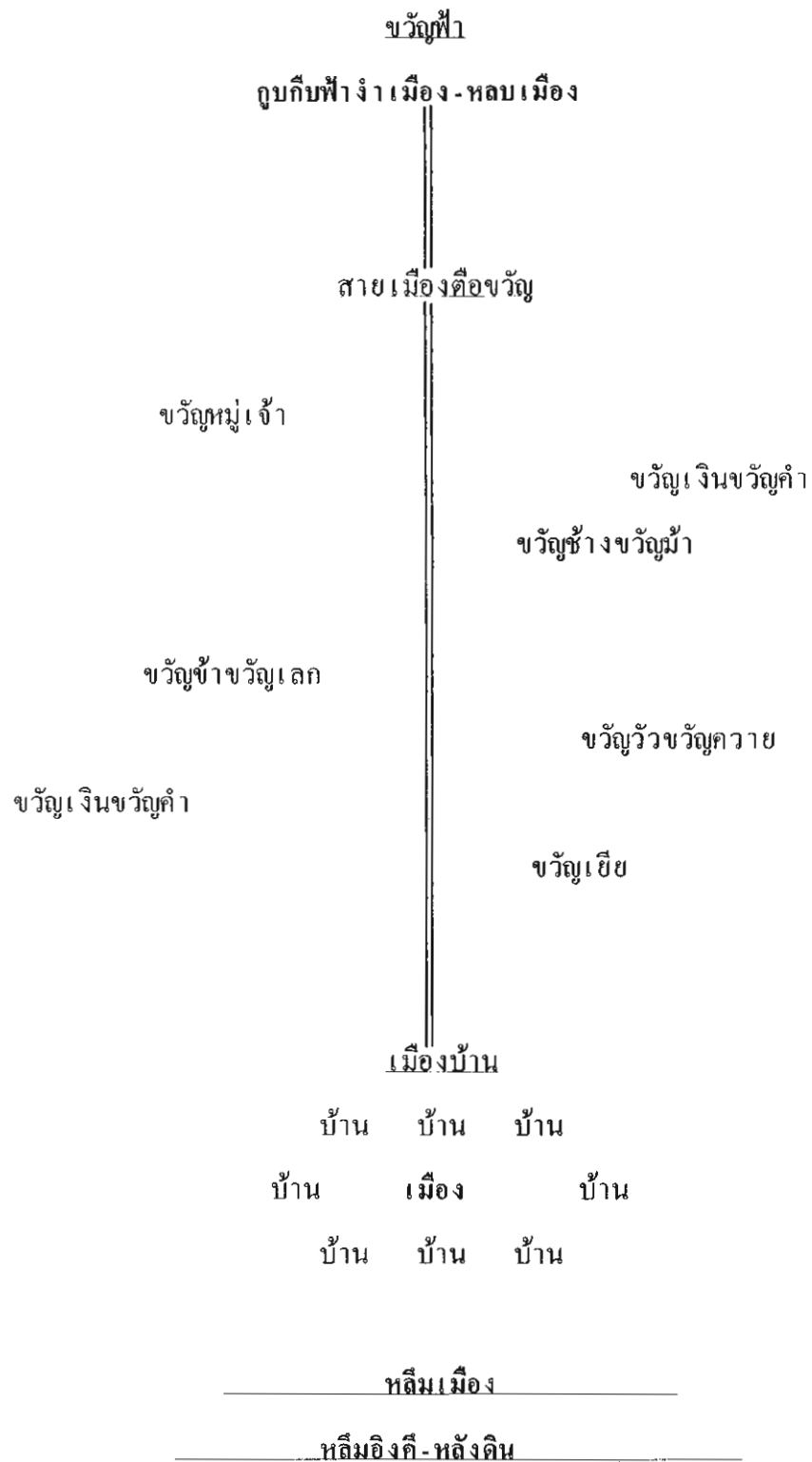
โครงสร้างขวัญแบบ 2

ก. ปกติ

ตารางที่ 5/4

จ . ผิดปกติ

ต่อมาเมื่อโครงสร้างจักรวาลสะท้อนลักษณะทางสังคมมากขึ้น ความคิดเรื่อง "สายเมือง" ก็บังเกิดขึ้น ขวัญอันเป็นพลังดำรงอยู่อิสระ และคู่กันอยู่ในลักษณะกระจัดกระจาย ก็มารวมศูนย์ที่สายเมืองกลายเป็น "สายเมืองคือขวัญ" พร้อมกับได้รับความหมายเป็นสัญลักษณ์ขององค์ประกอบหรือพลังทางสังคม แบ่งเป็นสองระดับคือ "ขวัญเมือง" และ "ขวัญบ้าน" (หมู่บ้าน) ขวัญเมืองประกอบด้วย ขวัญหมู่เจ้า ขวัญเงินขวัญคำ ขวัญช้าง ขวัญม้า (หรือมิ่งช้างมิ่งม้า) ส่วนขวัญบ้านประกอบด้วย ขวัญข้าขวัญเล็ก ขวัญวัวขวัญควาย (หรือมิ่งวัวมิ่งควาย) ขวัญเงินขวัญคำ ขวัญเยย (ยุ่งข้าว)

ภายหลังความคิดเกี่ยวกับเรื่อง "สายเมืองคือขวัญ" ก็พัฒนาต่อไปอีก ได้ปรากฏการจัดลำดับความสำคัญของสายเมืองระดับต่าง ๆ ดังปรากฏใน "เพลง" ได้แก่ "สายจิ้งเมือง" "สายเมืองสี่แฉ่ง (มุม)" "สายเมือง ๑๐๐๐ เมือง"

ส่วนเรื่อง "ฟ้า" กับ "เมือง" เราจำเป็นต้องพิจารณา "ฟ้า - เมือง" ไปพร้อมกัน โดยหลักปรัชญาทวินิยมหรือหลักตรรกะคู่ "ฟ้า - เมือง" เป็นหลักมูลอันประกอบเข้าด้วยกันเป็นจักรวาลอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในแง่โครงสร้างในจินตภาพอันเทียบได้กับ "เรือน" และในแง่หลักคิดอันอุดมด้วยความหมายหลายประการ อาจยกตัวอย่างหลักคิดนี้ได้จากกระบวนการสร้างโลกตอนต้นสุด อันเป็นการสร้างพื้นฐานหรือธรรมชาติกายภาพด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นที่รองรับ "เมือง" ได้ดังนี้

ตารางที่ 5/5

หลักมูล ฟ้า - เมือง

เทพเจ้า	ฟ้าเป็นมิต	-	ผีนางอิงคี
ธรรมชาติกายภาพ	กบกับฟ้างำเมือง (ท้องฟ้า)	-	หลืมอิงคี, หลีบดินเมือง (ทวีป)
โครงสร้าง	หลบเมือง (หลังคาเมือง)	-	หลังคิน (พื้นดิน)
ทิศทาง	เหนือ, ชั้นฟ้า (บน)	-	ใต้, ชั้นลุ่ม (ล่าง)
เพศ	ชาย	-	หญิง
สัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์	ผัว	-	เมีย
ต้นบรรพชน (ประมุขแห่งองค์กร สังคมระดับโคตรวงศ์ขั้นต้น)	ปู่ฟ้า	-	ย่าอยู่เมือง
* หมายเหตุ 1. หลบ คือหลังคา 2. หลืม คือ หลีบ หมายถึง แคน, ทวีป, เกาะ			

กระบวนการสร้างโลกขึ้นคอนต่อมาเป็นการสร้าง "คน" และ "พืชพันธุ์" หรือ "ชุมชน" ท่ามกลาง "ธรรมชาติป่าเขาลำเนาไพร" นั่นเอง นี่คือมโนทัศน์ของ "เมืองบ้าน" (หมู่บ้านและเมือง) อันแรกสุด และต้องเป็น "เมืองบ้าน" ที่มีขวัญด้วย จึงนับเป็นบ้านเป็นเมืองได้แท้จริง

หลังจากนั้นคือกระบวนการสร้าง "ชัยภูมิเมืองศักดิ์สิทธิ์" ณ ภูผาดันน้ำ อันเป็นศูนย์กลางของบ้านเมือง ชัยภูมิเมืองศักดิ์สิทธิ์เกิดขึ้นภายใต้มโนทัศน์ "ไฟฟ้า" บนโครงสร้าง "ผาค่า" อันเป็นจุดเริ่มของความคิด "สายเมืองคือขวัญ" นี่ก็คือคุณภาพใหม่ของการจัดตั้งตัวเอง (organize) ครั้งใหญ่ของหลักมูล "ฟ้า - เมือง" หรือคือการอ้างอิงกับหลักการฟ้าเพื่อปกครองเมือง ได้เกิดการแปรหลักการเชิงธรรมชาติมาเป็นปฏิบัติการทางสังคม เนื่องจากฟ้ามิได้ปกคลุมเมืองอยู่เบื้องบนเท่านั้น แต่ได้ส่งเชื้อสายของฟ้าลงมาปกครองเมืองเบื้องล่างด้วย นี่คือที่มาของกระบวนการเกิดหลักการจัดระเบียบของสังคมกับชนชั้นผู้ปกครอง

เราสามารถสังเกตได้ว่าการให้ความหมาย "ฟ้า - เมือง" ได้แปรจากองค์ประกอบคู่อันเสมอกัน สืบเนื่องเป็นโครงสร้างองค์ประกอบอันซับซ้อนของสังคมและธรรมชาติ

ตารางที่ 5/6

การแปลหลักมูลฟ้า - เมือง

ชั้น 1 (ธรรมชาติ)		ชั้น 2 (สังคม)	
ก	ข	ก	ง
ฟ้า	ฟ้าเป็นมิต		
	ดูกับฟ้าเงาเมือง-หลบเมือง	ขุงฟ้า	ไข่ฟ้า
ตัวกลาง	ลมนาย	ขวัญ	สายเมืองคือขวัญ
	ฟ้าหมอยนาย		ผาถ้ำ
		หลิมเมือง	
	หลิมอิงคี-หลังดิน		
เมือง	ผินางอิงคี		
* หมายเหตุ "ขุงฟ้า" ในที่นี้หมายถึงที่สูงเหนือเมือง			

สมัยถัดมาแม้ว่าโครงสร้างของชัยภูมิเมืองศักดิ์สิทธิ์"ผา"เสียกลายคำ"นี้จะได้เพิ่มพูนการจัดระเบียบสายเมืองอันสัมพันธ์กับเมืองระดับต่าง ๆ หรือเปลี่ยนจากโครงสร้าง "สายเมืองสี่แฉ่ง(มุม)"กลายเป็น "คอยเสาเมืองสี่หน้า(คอยเสาฟ้าสี่แฉ่ง)"อันรองรับแผ่นฟ้าชั้นที่สัมพันธ์จักรวาลก็ตาม ก็เป็นเพียงจัดระเบียบเพิ่มเติมบนฐานระบบเดิมเท่านั้นเอง

จึงเห็นได้ว่าโครงสร้างจักรวาลที่มีองค์ประกอบเป็น ฟา-ขวัญ-เมือง คือระบบของสัญลักษณ์แห่งระบบความเชื่อ ๓ ประการที่ประสานเข้าเป็นหนึ่งเดียวหรือ"จักรวาลทัศน์" ดังนี้คือ

1. ระบบ"ฟา"
2. ระบบ"ขวัญ"
3. ระบบ"เมือง"

ก่อนที่จะพรรณนาแต่ละระบบ จะได้กล่าวถึงที่มาหรือต้นตอความคิดทั่วไปดังนี้

ระบบความเชื่อ"ฟา-ขวัญ-เมือง" กับ "การนับถือผี"

การนับถือ"ผี"ย้อนมาก่อน"ฟา" "ผี"อยู่ในบริบทตรงข้ามกับ"ผู้"หรือคน ผีคือ "อันบ่เห็น(เห็น)"หรือสิ่งที่มีอยู่จริงแต่ไม่อาจเห็นได้ ดังนั้นทุกสิ่งที่อยู่นอกเหนือวงเขตความรู้และความเข้าใจของคนย่อมจัดเป็นผีได้ทั้งสิ้น สิ่งที่เป็นผีในทัศนะของไทยจึงกินความหมายกว้างขวาง ทั้งยังเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา และแตกต่างกันตามถิ่นอีกด้วย

อย่างไรก็ตามหลักพื้นฐานคือ ในระบบความเชื่อดั้งเดิมของไทยก่อนพุทธศาสนา ไม่มีความคิดเรื่อง"วิญญาณ" เมื่อบรรพชนตายถือว่าไม่มีการดับสูญ แต่เชื่อว่าคนได้เปลี่ยนขั้นเป็น"ผี" ผีในความหมายเบื้องต้นมีคุณลักษณะและชีวิตความเป็นอยู่เหมือนคนทุกประการ อีกนัยหนึ่งผีคือรูปการชีวิตอย่างหนึ่งที่อ้างอิงกับคน ผีแรกที่คนไทยนับถือคือผีบรรพชนที่เรียกว่า"คำ" คุณลักษณะแรกอันบ่งถึงอำนาจเหนือธรรมชาติคือ"บ่เห็น"หรือมองไม่เห็น คนไทยเชื่อว่าคำยังอยู่ร่วม ปกปักษ์รักษาดูแล อาจให้คำปรึกษาแก่ลูกหลานได้(ด้วยพิธีเสี่ยงทาย) คุณลักษณะรักษาดูแลมีรูปแบบต่าง ๆ เช่น "ใคร่ช่วยสั่ง ให้ได้"-ช่วยให้สมปรารถนา "ช่วยแรง"(จากภาษาลาว"ฮ้อยแสง")-หนุนพลังให้กิจใหญ่ลุล่วง ผูกผีทั้งหลายมีที่อยู่"เมืองผี"จินตภาพของเมืองผีนั้นจำลองขึ้นจาก"เมืองคน" เมืองผีในความหมายเบื้องต้นที่สุดก็คือที่อยู่อาศัยของผีบรรพชน

นอกจากนี้ระบบความเชื่อดั้งเดิมของไทยยังมีเรื่อง"ขวัญ"อีก คนไทยเชื่อว่าทุกคนมี"ขวัญ" ขวัญในเบื้องต้นที่สุดก็ไม่ใช่"วิญญาณ" ไทยแต่ละถิ่นมีจำนวนขวัญตามจุดต่าง ๆ ของร่างกายไม่เท่ากัน แต่ขวัญทั้งหลายรวมกันถือเป็นหนึ่งเดียว แม้ว่าขวัญอยู่ในตัวคน